

JONGE ZANGERS

Deel 8

Het levenseinde en de verwachting van:

Arie van Driel

Wijntje Nap

Gerrit Eijkman

Jacobus Overduin

Elisabeth Catharina Overduin

Sara Coolbrant

Samengesteld door
Joh. Westerbeke

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2006

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Westerbeke, Joh.

Jonge Zangers VIII: Het levenseinde en de verwachting van: Arie van Driel/Wijntje Nap/Gerrit Eijkman/Jacobus Overduin/Elisabeth Overduin/Sara Coolbrant

door Joh. Westerbeke. - Middelburg:

Middelburg-III

Met lit. opgave

ISBN/EAN 978- 90-74557-25-2

Trefw.: Bekeringsgeschiedenis, levenseinde; Dubbeldam-Dordrecht/Woerden/Kampen/Boskoop-Lisse/Rotterdam

(C) Copyright: 2005

Uitgeverij Middelburg

't Zanddorp 2

4335 AJ Middelburg, tel. (0118) 62 54 72

ISBN/EAN 978- 90-74557-25-2

Het levenseinde en de verwachting van:

Arie van Driel

Wijntje Nap

Gerrit Eijkman

Jacobus Overduin

Elisabeth Catharina Overduin

Sara Coolbrant

deel 8

Joh. Westerbeke

Toelichting

1 *Arie van Driel (1879-1917)*

- 1.1 Biddende ouders
 - 1.2 Op de vaart!
 - 1.3 In de gevangenis
 - 1.4 De dag van Gods heirkraft
 - 1.5 In de Heere ontslapen
 - 1.6 Sprekende nadat hij gestorven is (Door ds. L.H. van der Meiden)
- Naschrift
De uitgebreide familie Van Driel

2 *Wijntje Nap (1883-1920)*

- 2.1 Een aansporing!
- 2.2 Een gevreesde ziekte
- 2.3 Alles eigen schuld
- 2.4 En aan mijn ziel het leven geeft
- 2.5 Een vermanend woord door haar verloofde

Naschrift

3 *Gerrit Eijkman (1855-1869)*

- 3.1 Een vrolijke, maar zwakke jongen
 - 3.2 Zie, hij bidt
 - 3.3 De taal van het geloof
 - 3.4 Wat een stumper?
 - 3.5 De laatste dag
- Naschrift

4 *Jacobus Overduin 1874-1895*

- 4.1 De vader en familie van Jacobus
- 4.2 Jacobus jr.
- 4.3 Weer thuis, maar met veel zorg
- 4.4 Naar het hospitaal
- 4.5 Naar 't Vaderhuis!

5 *Elizabeth Catharina Overduin 1879-1896*

- 5.1 De oudste dochter

6 *Sara Coolbrant (1657-1677)*

- 6.1 Graag bij Gods volk
 - 6.2 Hoop op God
- Naschrift

Voorwoord

Wij hadden niet gedacht dat er nog een achtste deel van Jonge Zangers zou verschijnen. Maar diverse drukken van de vorige deeltjes, moedigden aan om er mee door te gaan. Maar dan moet er ook weer kopie aanwezig zijn. Intussen is dit gevonden en mag de uitgave ook volgen op de gebruikelijke wijze.

Evenals in de vorige uitgaven is er ook in dit deel aan de inhoud van de opgenomen teksten niets veranderd; alleen is de spelling aangepast en is de tekst in hoofdstukken verdeeld en van *kopjes* voorzien. Van de bijbelteksten was het ook nodig dat zij op de juiste wijze werden weergegeven, met vermelding van de vindplaatsen.

Ook in deze tijd is er nog steeds vraag naar deze boekjes, vandaar zijn er van alle voorgaande uitgaven vele herdrukken geweest. Ook in de jonge gezinnen is het merkbaar dat de ouders, vooral in de rechterflank van de reformatorische gezindte, de kinderen stimuleren om deze lectuur te lezen, of voorlezen, in plaats van aan de computer verslaafd te worden.

Toch blijkt ook steeds in alle tijden dat onder de ware godsdienst altijd het bedrog zich zoekt in te dringen. Wij lazen van een jonge Schotse leraar, ds. Wilcocksen, uit vroeger jaren, dat hij een boek geschreven heeft *'Hoe de Heere mij geleid heeft'*. In dat boek schrijft hij ook wat hij reeds meegemaakt heeft toen hij nog jong was. Hoever het ook met het huichelen kan gaan.

Hij kreeg een brief van een jong meisje, wat zij ervaren had. Over Gods liefde, die zij ondervonden had en hoe zij met Hem in een verbond getreden was, enz. Die brief staat ook in het bovengenoemde boek.

Nu dacht de jonge predikant, dat kon wel eens een meisje voor mij zijn. Hij had de Heere gevraagd om een vrouw die Hem vreesde.

Hij zocht daarom een gelegenheid om haar op te zoeken. Toen hij bij haar gekomen was vond hij het vreemd, want hij gevoelde geen enkele overeenkomst met haar. Na enige tijd ging zij de kamer uit om even wat anders te doen. Intussen liep hij naar haar boekenkast en pakte er een voor hem onbekend boek uit. Hij sloeg het open en schrok geweldig, want hij las precies dezelfde als in de brief die zij naar hem geschreven had.

Hij was daar toen niet meer op zijn gemak en ging spoedig weer weg. Het eerste wat hij deed was naar een boekverkoper gaan om dat bewuste boek zelf in zijn bezit te krijgen. Hij las daarin letterlijk twee dezelfde brieven die hij van haar gekregen had.

Daarna heeft hij haar geschreven dat zij het werk van een huichelaar gedaan had. Maar zij durfde nog een stap verder te gaan en een antwoord terug te schrijven waarin zij de Heere tot een Getuige aanriep, dat het zo niet was. Het is maar niet in woorden uit te drukken wat een mens durft doen! Judas durfde ook nog te vragen: *'Ben ik het Heere?'* Voor zover bekend, is dit boek nooit in het Nederlands vertaald geweest.

Aan de andere zijde kunnen wij zien dat de Heere altijd voor Zijn Eigen werk blijft instaan. Zijn trouwe zorg is ook vooral in de Psalmen te lezen.

Schreven wij in een vorige uitgaven iets over het einde van Psalm 22 vers 30b *'.. en die zijn ziel bij het leven niet kan houden'*, met verwijzing naar de dierbare verklaring van de kanttekening, nu trof de aanhef van de Psalm ons.

Deze begint met: *'Een Psalm van David voor de opper zangmeester op Aijéleth hasscháchar'*. Volgens genoemde kanttekening betekent deze Hebreeuwse uitdrukking 'Hinde van de dageraad'. Wanneer wij opmerken dat een hinde een jong hertje, van het vrouwelijke geslacht is, dan moeten wij hier het oog hebben op de opkomende kerk. Die uit de verdrukking of vervolging tevoorschijn komt, in haar vernieuwde schoonheid en heerlijkheid, zoals de dageraad er uit kan zien.

Wat kan inderdaad de dageraad uitnemend schoon zijn, wanneer na een donkere nacht, soms van storm, regen of onweer, de zon weer opgaat, met al zijn kleuren en pracht. Geen wonder dat Salomo in een ander vers vraagt: *'Wie is zij die er uitziet als de dageraad?'* (Hooglied 6:10a).

In die vroege, schone dageraad komen ook de jonge hinden weer voor de dag. Opvallend schichtig kijkend naar alle kanten of er geen wilde dieren te zien zijn, wat haar instinctmatig ingegeven is. Ook is het bekend dat een jonge hinde nog geen geur nalaat, wat het wild gedierte het opsporen gemakkelijker maakt.

Hierin zien wij de wijsheid in de schepping, maar ook een lering uit het geestelijk leven, hoe de kerk, de aanstaande bruid, niet alleen schoon door de hemelse Bruidegom beschreven wordt, maar ook Zijn trouwe zorg over de jong bekeerden, door haar te beschermen tegen het verscheurend gedierte.

Maar wanneer ze groeien beginnen zij wel een geur te verspreiden, dan worden zij ook gewaar dat het wild gedierte vat op hen krijgt. Dan begint ook dikwijls de jacht op hen, waarbij zij tot het uiterste gedreven worden. Ja, dan wordt het wat wij in Psalm 42 lezen, soms versmachten van dorst:

*Als een hert gejaagd, o HEERE,
Dat verse water begeert,*

*Alzo dorst mijn ziel ook zeere
Naar U mijn God, hoog geëerd,
En spreekt bij haar met geklag;
O HEER! wanneer komt die dag,
Dat ik toch bij U zal wezen,
En zien Uw aanschijn geprezen?* (Psalm 42 vers 1, ber. P. Datheen)

Ook in deze tijd gaat het Goddelijk genadewerk nog door, hoewel voor onze begrippen spaarzaamelijk. Maar allen die van eeuwigheid gekocht zijn zullen zeker toegebracht worden. Hoewel zij dikwijls in een groot gemis over de aarde gaan, daar het doorbrekend werk zo weinig gezien wordt. Maar dit gemis kan geen berusting geven, maar zal een gedurig vragen en zoeken in het hart werken naar de vervulling, om met Paulus te kunnen zeggen: *'Want ik weet in Wien ik geloofd heb...'*. Mogelijk zijn er nog jongeren die dit lezen dat zij in het onderstaande gedicht hun levensvraag kunnen vinden:

De belangrijkste vraag

*Daar is een vraag, die 'k brandend ben te weten:
Een vraag, die mij zo vaak beangstigt en verdriet:
Mag ik met enig recht een kind des Heere heten?
Ben ik Zijn eigendom, of ach! Ben ik het niet?*

*Zou ooit mijn hart zo koud, zo dor, zo dodig wezen,
Zou ooit 't gebed voor mij een taak, een moeite zijn,
Zou ied're beuzeling mij klagen doen en vrezen,
Wanneer ik zeggen kon: 'Des Heilands liefde is mijn?'*

*Als ik in eenzaamheid mijn hart tracht te onderzoeken,
Dan vind ik alles vol van ijdelheid en kwaad;
Dan zie ik ongeloof en zonde in alle hoeken,
Kan 'k Zijn verlostte zijn in zulk een slechte staat?*

*Wanneer ik bid, of hoor, of 's Heeren Woord wil lezen,
Word ik in al mijn doen door zonde steeds gekweld;
Gij, die in waarheid weet Gods kinderen te wezen,
Spreekt, zeg mij, is het met u ook alzo gesteld?*

*Nochtans, de boze lust kan mij niet meer behagen:
De zonde is mijn smart, een last ondraag' lijk zwaar;
Zou ik, om wat ik denk of voel, dus kunnen klagen,
Zo van de liefde niet een aanvang in mij waar?*

*Zou 'k blijdschap voelen als ik kinderen Gods ontmoette;
Zou 'k vreugde zien in wegen die ik vroeger haat' lijk vond;
Zou ik in 's Heeren Woord soms proeven van het zoete,
Zo van Zijn liefde niet een vonkje in mij bestond?*

*Mijn Heiland' wil Gij Zelf die ware vraag bepalen,
Gij, Die het zonlicht zijt, waarbij Uw volkje leeft,
Wil met een liefdestraal Uw eigen werk bestralen,
Indien 't genadewerk in mij reeds wortel heeft!*

*Leer mij U meer en meer met hart en ziel beminnen,
Indien gij Uw genâ reeds hebt geplant in mij,
Maar indien niet, O Heere, laat mij dan beginnen,
En help mij door Uw Geest, opdat het heden zij!*

John Newton

1 *Arie van Driel (1879-1917)*

1.1 Biddende ouders

‘...want het gedichtsel van des mensen hart is boos van zijn jeugd aan’ (Gen 8:21).

Vanaf onze jeugd komt het uit dat wij enkel boosheid zijn, tenzij wij door Gods Geest wedergeboren worden. Dit komt ook uit op de eerste bladzijden van het levensboek wat wij nu openen, uit de nagelaten aantekeningen.

Ik werd geboren op 23 mei 1879 te Dubbeldam. Mijn vader was een man die de Heere vreesde en mijn moeder was in die tijd een onderworpen vrouw. Al vroeg werd in mij gezien, dat Adam zonen gewon naar zijn beeld en gelijkenis. Mijn vader vermaande mij veel en ernstig, maar ik deed het ene kwaad na het andere.

Al vroeg werd ik een kind van verdriet, op allerlei wijzen. Mijn geweten getuigde krachtig in mij en hield mij steeds voor dat ik eenmaal rekenschap moest geven van al mijn kwaad. Uit vrees voor de straf nam ik mij dan voor, geen kwaad meer te doen. Soms vroeg ik ook of de Heere mij wilde bekeren. Maar direct daarna was het kwaad voor mij weer zo aanlokkelijk, dat ik er al mijn vermaak in zocht.

Toen ik 11 jaar was had ik mijn ouders al veel verdriet aangedaan. In die tijd sloeg ik eens een ram een hoorn af. Nu waren wij gewend, voor wij 's avonds naar bed gingen, op onze knieën te bidden en te danken. Wij waren toen nog met 10 kinderen en het was mijn beurt om hardop te bidden. Toen ik kwam aan deze woorden: ‘En hoewel wij deze dag niet doorgebracht hebben zonder tegen U grotelijks gezondigd te hebben’, kon ik niet meer verder. Het was of die bloedende kop van de ram als een getuige tegen mij opkwam. Ik riep hard uit: ‘Ja Heere, ik heb hem een hoorn afgeslagen’ en barstte in tranen uit.

Op deze wijze kwam mijn vader achter mijn misdaad. Hij lag nog op zijn knieën en riep wenende: ‘Och kind, als de Heere je niet bekeert, zal dit eeuwig tegen je getuigen.’

Die nacht heb ik bijna niet geslapen, want is was bevreesd dat ik zou sterven en voor eeuwig om zou komen.

In die dagen was ik koeienwachter en de koeien van mijn baas hoedde ik juist op die plaats, waar ik elke dag de ram zag die ik de hoorn had afgeslagen. Die ram keek mij elke keer weer aan, alsof hij tegen mij wilde getuigen. Dit maakte een lange tijd indruk op mij, maar met het genezen verdween ook mijn schuldgevoel. Ik werd dezelfde overtreder, ja het werd erger met mij.

Een zieke vader

Twee jaren gingen voorbij. De Heere bezocht daarna mijn vader met een langdurig ziekbed. Wij dachten al spoedig dat dit vaders sterfbed zou worden. Dag noch nacht had ik rust. Steeds hoorde ik deze stem in mijn hart: ‘Wanneer je vader gestorven is, kan hij het verdriet wat je hem hebt aangedaan nooit meer vergeven en kan hij ook nooit meer voor je bidden.’

Op een avond zei mijn vader weer dat zijn einde nabij was, hoewel hij niet wist dat zijn leven nog vijftien jaar verlengd zou worden. Ik wachtte tot allen, behalve moeder, uit de kamer waren en liep daarna naar hem toe en vroeg of hij al het verkeerde wat ik hem aangedaan had kon vergeven. Hij antwoordde: ‘Och mijn kind, zou ik dat niet kunnen? Maar, o jongen, hoe vreselijk zal het zijn als je zó sterft!’

Voordat ik naar bed ging, vroeg ik, arme blinde worm, of de Heere mijn vader nog wat wilde laten leven, dan zou ik beter oppassen en geen zonde meer bedrijven en mijn ouders geen verdriet meer aandoen. De Heere verhoorde mijn gebed, maar ik ... ben nooit iets van mijn belofte nagekomen. Direct nadat mijn vader begon te beteren schaamde ik mij over mijn bidden en beloven.

Zoals ik reeds vertelde leefde mijn vader nog vijftien jaar. Hij kon echter niet meer werken

Drie jaar verliepen er. Ik had twee broers die op de vaart waren en zelf werkte ik op het land en was dus bij mijn ouders in huis. Dagelijks werd ik vermaand, tot ik het zo moe werd en ik er ook naar uitzag om weg te komen. Ik wilde, naar de begeerte van mijn hart, vrij leven. Dus besloot ik ook om te gaan varen

Maar dan moest ik ook op de zondag werken en mijn geweten waarschuwde mij steeds om dat niet te doen. Toen ik die plannen maakte om te gaan varen was ik de laatste tijd bij mijn getrouwde broer aan het werk. Ik bleef daar van maandag tot zaterdag. God had die broer in het hart gegrepen. Wanneer hij voorging in het gebed, stond het mij duidelijk voor ogen, dat ik eenmaal voor de Heere moest verschijnen, om van alles rekenschap te geven. Maar helaas, het kwam nooit zover dat ik mijn boze weg verliet. Het tegendeel was waar, ik wilde bij hem weg en besloot om stoker te worden op een boot. Dit besluit voerde ik ook uit.

Mijn vader, die een teer hart had, liet mij onder veel tranen en vermaningen gaan. Zelf weende ik ook, maar ik vertrok. O, wat is een mens, die verkocht is onder de zonde. Hij zoekt zijn eigen verderf.

1.2 Op de vaart!

Nooit zal ik de eerste reis vergeten en de eerste zondag waarop ik moest werken. Al de vermaningen van mijn vader kwamen in mijn gedachten en maakten mijn hart benauwd.

Uit angst dat de boot die dag zou vergaan riep ik weer de onbekende God aan en vroeg Hem of Hij ons wilde sparen. Deed Hij dit, dan zou ik maar één reis meemaken en verder afzien van mijn dwaasheid. Ik beloofde dus weer en had ook weer goede voornemens. Ik meende op dat ogenblik dat ik mijn belofte zeker zou vervullen. Ach, ik verstond het woord uit de Heilige Schrift niet: *'Zal ook een moorman zijn huid veranderen? Of een luipaard zijn vlekken? Zo zult gijlieden ook kunnen goed doen, die geleerd zijt kwaad te doen'* Jer. 13:23.

Het werd maandagmorgen en ik overlegde in mijn godloze hart: 'Nu kun je toch zien dat er geen God is, je bent elke keer vermaand, je ging door in het kwaad en ... er gebeurde op die zondag niets. De Bijbel is een verzonnen verhaal.' Dit soort gruwelen kwam er veel in mijn hart. En het vreselijkste was, dat mijn hart er één mee was, zodat ik wel kon dansen van blijdschap.

Het ging van kwaad tot erger, want ik begon ook te vloeken, wat ik voordien nooit gedaan had.

Misschien zijn er onder de lezers waar dit ook in het hart is omgegaan en troost u zich ermee toch nog godsdienstig te zijn. Maar, weet dat zo'n godsdienstig leven niets anders dan een consciëntieovertuiging kan zijn, waar totaal geen Goddelijk leven in gevonden wordt. Er zijn mensen die in de zonde rust krijgen en mensen die in de godsdienst rust vinden. Bij allebei wordt de consciëntie tot zwijgen gebracht, op verschillende wijze door de vorst der duisternis.

In die tijd viel ik van het ene kwaad in het andere. De zonde dronk ik in als water en daarom kwam ik liefst zo weinig mogelijk thuis, om de vermaningen te ontlopen. Maar thuis hielden zij niet op om voor mij te bidden, hoewel ik dat toen niet wist. Drinkend en vloekend ging ik dus door het leven. Wanneer mijn geweten sprak, zocht ik die stem met drang tot zwijgen te brengen. Arme mens, die vervreemd van God naar het verderf holt.

Wonderlijk bewaarde de Heere mij soms. Driemaal heb ik in het water gelegen, waarbij het gebeurde dat de schepen over mij heen voeren. In zulke ogenblikken, die ik in het volle bewustzijn meemaakte, kwam heel mijn levensloop voor mijn aandacht en was ik met veel vrees vervuld. Maar nadat ik gered was, spotte ik er weer mee, voor Gods aangezicht. Toch bleef Gods bewarende hand, o, wondervolle lankmoedigheid, over mij uitgestrekt. Ik wil daar, tot Zijn eer, iets van vertellen.

Wij voeren in Duitsland en lagen op een avond aan wal bij Emmerich, waar ik van boord ging. In de stad kreeg ik met mensen ruzie. Wel tien of twaalf mensen liepen mij na tot buiten de stad. Daar grepen zij mij en omwonden mij van het hoofd tot de voeten met ijzerdraad en legden mij op een eenzame plaats, aan de waterkant. Zij vertelden mij dat ze middernacht zouden terug komen en mij dan zouden verdrinken.

Verschrikkelijke uren heb ik daar doorgebracht en afgeworsteld. Een kwartier voor dat zij kwamen was ik los. Ik had geen kleren meer aan en het vel was van mijn benen. Aan mijn hoofd was ik op drie plaatsen gewond. Toen ik bij mijn roeiboort kwam waren zij geen drie meter meer achter mij. Ik duwde met grote kracht, zoals men alleen maar kan ontwikkelen in het grootste gevaar, de boot van de wal en was direct een heel eind weg. Het was opmerkelijk dat de boot los lag, zodat ik geen tijd verloor om hem los te maken. Onmogelijk had ik nog tijd gehad om hem los te maken. Maar ik schreef het alles aan mijn eigen wijsheid toe.

Acht jaar nadien bepaalde de Heere mij bij deze dingen. Wonderlijk is Zijn voorzienigheid.

Daarna bezocht de Heere mij met ziekte, maar duidelijk bleek in mijn leven dat zegen noch oordeel het hart van een mens verootmoedigt.

In militaire dienst

Toen brak de tijd aan dat ik voor mijn nummer, in militaire dienst kwam. Ik werd stoker bij de marine.

Door de waardering die ik kreeg van mijn meerderen, om mijn snelheid en mijn werk, verkreeg ik veel vrijheid om uit te gaan. Een opmerkelijke geschiedenis kan ik hier niet verzwijgen. Ik kreeg verlof om met de pinksterdagen naar Dordrecht te gaan. 's Maandags moest ik met de laatste trein terug komen. Maar omdat ik met een trein later vertrok, kwam ik niet verder dan Uitgeest, boven Haarlem. Dit bracht mij in verwarring, want ik zou gestraft worden en waar moest ik deze nacht doorbrengen? Ik dwaalde door deze plaats en zag eindelijk een gebouw waarop stond 'Logement'. Ik had nog één gulden en dacht dat ik daar de nacht wel kon doorbrengen. Ik belde aan en deed mijn verzoek, maar ik kreeg als antwoord dat zij geen matrozen mochten toelaten.

Moedeloos ging ik aan de dijk zitten en ik dacht aan mijn vader. Als hij eens wist hoever het mij gekomen was. Zó ernstig had hij het mij deze dag nog aangezegd, dat ik op een hellend vlak was. Durfde ik nu maar eens de God van mijn vader aanroepen, dacht ik verder.

Terwijl ik daar zat te peinen kwamen er in dit late uur nog drie wandelaars aanlopen. Een man met zijn vrouw en hun dochter. De oude man vroeg mij wat ik daar zo laat nog deed. Zijn vriendelijkheid trof mijn hart en gaf mij vrijmoedigheid om eerlijk te zeggen wat de oorzaak was. Hij zei: 'Wel jongen, dan is het 's Heeren goedheid

dat wij zolang gepraat hebben en daardoor zó laat nog langs komen. Kom mee, wij hebben nog wel plaats; niet waar vrouw?' Dit alles trof mij zeer, maar ik stelde alles in het werk om dit niet te laten merken. Hoe blind en verhard was ik toch!

Zijn namen mij mee naar hun woning. Het eten werd klaar gemaakt en die man ging voor in gebed. Nooit zal ik vergeten hoe dat gebed op die ogenblikken trof. Tijdens het eten vroeg hij mij of ik wist dat ik een ziel had, die voor een eeuwigheid geschapen was. Ik gaf hem als antwoord dat ik over zulke dingen liever niet sprak, omdat mijn vader mijn hele leven mij met die dingen mij achtervolgd had. Van zulke gesprekken had ik maar last, want ik kon de zonde toch niet laten; ik werd liever maar niet bekeerd.

Voor wij naar bed gingen, knielden de anderen om het gebed te doen en die man vroeg of ik dit ook wilde doen. Mijn hele lichaam trilde, want dit had ik vanaf mij 16^e jaar niet meer gedaan, met uitzondering enkele malen dat ik het thuis gedaan had. Die man legde mij geheel voor Gods aangezicht neer en liet duidelijk merken wie ik was. Hij bad o.a.: 'Och Heere, hier is een jonge man, die naar de eeuwige rampzaligheid reist, die niet wil horen en niet bekeerd wil worden. Die Uw wet overtreedt en naar het verderf holt. O God, werp hem eens op het vlakke veld, met het zwaard der gerechtigheid, gehanteerd door waarheid en genade, opdat Uw deugden in hem geopenbaard worden en hij als een vuurbrand uit het vuur gerukt wordt. Dat hij het gevaarvolle van zijn staat leert inzien en het kloppen van zijn geweten niet eeuwig tegen hem zal getuigen. Verbreek de kracht van de zonde in hem. Sla die knoop, dat de posten beven.' (Amos 9:1)

Zó bad die man en ik werd bijna bewogen een christen te worden. Maar onder dat alles door sprak er een stem in mijn hart, die zei: 'Laat je niet bedriegen, want als je christen wordt, dan heb je niets meer aan je leven. Wacht nog maar, want je kan er altijd nog toe overgaan.'

Al mijn zoete zonden, die ik zou moeten missen wanneer ik christen werd, kwamen mij voor en zagen er zó begerlijk uit, dat mijn hele bestaan er naar dorstte. Ik besloot liever verloren te gaan, dan al mijn genoegens prijs te geven.

Die nacht heb ik bij die man geslapen(waarschijnlijk in hetzelfde bed, of kamer), maar van slapen kwam er niets, want hij heeft ongeveer de hele nacht doorgebracht met het blazen van de ramshoorn van de berg Sinaï en de bazuin van het evangelie vanaf de kruisheuvel. Steeds bestormde hij de 'Oorpoort' (zie De Heilige oorlog van Bunjan). Maar in mijn hart werden niet anders dan wallen van verzet opgericht, om de stad te verdedigen. De bestorming deed de hele stad schudden, maar de overwinning werd nog niet behaald. Later heb ik gezien dat die pijlen in de liefde gedoopt waren.

's Morgens bogen wij weer samen onze knieën. Na het ontbijt bood ik hem de gulden aan die ik nog bezat. Maar hij wild die beslist niet aannemen, wat mij nog meer benauwde.

Daarna brachten ze mij samen naar de trein en bij het afscheid zei hij wenende: 'Als de Heere je bekeert, zul je aan mij denken. Maar o, als het niet gebeurt, zal het in de eeuwige rampzaligheid tot een eeuwig verwijt zijn. O, beloof mij je knieën te buigen als je alleen bent.' Maar, hoe vreselijk het was, ik zei: 'Nee man, want als ik het beloof, dan heb ik een verplichting.'

Wat weet de sterk gewapende zijn hof toch te bewaren. Zó heb ik hem verlaten en voor er vierentwintig uur voorbij waren, spotte ik met alles wat mij was aangezegd. O, wat een wonder van Gods verdraagzaamheid, dat Hij mij toen niet in de hel stootte. Nog zeven jaar werd die waarschuwing in mijn hart verdoofd. Ver van huis en ver van God volharde deze zoon in het kwaad.

1.3 In de gevangenis

Om mijn opstandig en ruw leven moest ik voor de rechters verschijnen. De eis van hun was: 'Acht maanden gevangenisstraf'.

Mijn ouders weenden dag en nacht en mijn vader worstelde in grote zielsverbrijzeling aan de genadetroon.

De dag waarop de uitspraak zou plaats vinden brak aan. Hoewel ik ziek was ging ik er toch heen, met veel kleren aan. Mijn vader zei: 'Denk er aan jongen dat je straks voor Gods dienaars staat en dat hun vonnis recht is.' Dat woord zonk zó diep in mijn hart, dat alle tegenspraak onmogelijk was.

Toen ik voor de rechters verscheen werd mij, omdat ik zo zwak nog was een gemakkelijke stoel gegeven. Het vonnis werd voorgelezen. Daarna vroeg de rechter mij of ik nog iets tot verontschuldiging te zeggen had. Daarop antwoordde ik: 'Nee.'

Daarop sprak hij mij aan: 'Jongen, wij hebben naar uw ouders vernomen en gehoord van hun grote droefheid. En omdat u, door uw handelen geen medelijden toont, hoewel zij u oprecht liefhebben, zo vermaan ik u, vanaf heden alle zonden en verkeerdheden te laten en hun te gehoorzamen. Hun smart en uw jongheid in acht nemend, hebben wij als rechters bepaald u een gevangenisstraf van slechts acht dagen te geven. Wij hopen u hier nooit meer te zien.'

Ik was zó ontroerd dat ik haast niet meer naar huis kon lopen. Toch zocht ik mij te verharden.

Toen ik het vonnis thuis vertelde, zaten zij allen in tranen en mijn vader zei: 'O kind, dat Gods goedertierenheden je toch tot bekering mochten leiden.' Dit bleef dagen op mijn gemoed drukken, maar daarna kreeg helaas de zonde de volle overhand.

Twee maanden later kwam de dag dat ik naar de gevangenis moest. Mijn lieve vader zei alleen, dat deze gevangenis een klein beeld was van de eeuwige gevangenis.

Mijn verblijf was daar slechts acht dagen, maar toch zal ik dit nooit vergeten. Mijn geweten veroordeelde mij en mijn hart sloeg mij, want het was mijn eigen schuld dat het zóver met mij gekomen was. Toch had ik geen waar berouw over mijn zonden. Maar het was wel benauwd, want elk half uur dat de klok sloeg, leek mij een eeuwigheid. Ik telde de uren af op de muur.

Soms dacht ik in de nachten, om in gebed tot de Heere te vluchten. Maar het was of ik vermoord zou worden wanneer ik dat zou doen. Later verstond ik dat de satan het was die mij dit verhinderde. De boze macht hield mij in banden. Het zijn Gods goedertierenheden dat ik niet vernield ben.

Volharden in de zonde

De straftijd was voorbij en ik had niets geleerd, want met verdubbelde kracht wierp ik mij op de zonde.

Ik ontmoette in die tijd ds. D.J. van Brummen. Hij had van mijn ouders zeker gehoord hoe ik leefde. Hij zei tot mij: 'Vriend, weet je wel dat je haast maakt om in de rampzaligheid te komen en dat je rekenschap moet afleggen van al je handelingen? O, ik bid u, heb toch medelijden met uw arme ziel.'

Maar ik zei tegen hem, dat hij zich daarover niet behoefde te bekommeren en zich met mij niet moest bemoeien. Ik gevoelde een sterke neiging in mij om hem van de dijk te gooien, maar de vrees dat ik dan zou sterven weerhield mij. *'De engel des HEEREN legt Zich rondom degenen die Hem vrezen, en rukt hen uit'* (Psalm 34:8).

Nadat ik uit de gevangenis ontslagen was, was binnen korte tijd ook mijn diensttijd om. Ik ging weer varen en was machinist. Was ik aan de wal dan ontheiligde ik de dag des Heeren nog meer dan op de vaart. Soms wilde mijn geweten niet zwijgen, maar daar vloekte en lasterde ik tegenin. Soms balde ik zelfs mijn vuist naar de hemel en zei: 'Ik zal toch doen wat ik wil.'

In die tijd kreeg ik mijn broer Andries bij mij aan boord, als stoker. Helaas leefde hij niet veel beter dan ik.

Met hem aan boord voeren wij naar Antwerpen. Toen wij ergens voor anker lagen, brak er een storm los. Wij zaten bij elkaar te spotten en te vloeken. Op een ogenblik werden wij voor anker weggeslagen en vielen dwars op de golven, zodat alles verloren scheen. Wij moesten op onze post bij de machine en bij de ketel blijven. In het donker tobden wij daar rond. Elk ogenblik konden wij op een zandbank geslingerd worden en dan was het met ons gedaan. Mijn broer zei nog tegen mij: 'Nu zal het erop aankomen om voor God te verschijnen.' Hoewel ik trilde over mijn hele lichaam, zo wilde ik toch niet bidden. Had de Heere ons niet bewaard dan was ik vloekende de eeuwigheid ingegaan. Maar de Heere betoonde weer nog geen lust te hebben in onze dood, noch in ons verderf, maar in onze bekering en ons leven.

Na verloop van twee uren kwamen wij behouden aan in de haven van Zijpe, in Zeeland.

Later hoorden wij van onze lieve ouders dat vader de hele nacht met zuchten had doorgebracht. Moeder zei tegen vader: 'Man, ga toch slapen, je zult er nog onder bezwijken.' Maar hij riep uit: 'Och moeder, ze zijn onbekeerd, voor de grote eeuwigheid geschapen en ik gevoel dat ze in gevaar zijn. O, dat ik roepen mag tot God!'

Wanneer de Heere een ziel dit later doet verstaan, als Hij toont hoe ontfermend en weldadig Hij was, wanneer de liefde van ouders eens wordt bedacht, dan smelt men weg van schaamte. Vreselijk zal het zijn als wij onder al de bemoeinissen onherboren zullen sterven. Hoeveel zwaarder zal daardoor de rampzaligheid zijn.

Onder dit alles bleef mijn geweten mij aanklagen. Wanneer ik weer thuis was geweest, waar ik nooit durfde lasteren of vloeken, en opnieuw was vermaand, dan klopte mijn consciëntie nóg sterker.

Is er een God?

Toch ging ik door. Op een van mijn reizen peinsde ik over de vraag, of er werkelijk wel een God zou wezen. Graag zou ik dat willen, want dan kon ik geruster leven. Ik nam mij voor om in Duitsland eens met iemand over deze vraag een gesprek te beginnen.

Die gelegenheid kwam al spoedig. Ik zag twee mensen, die bezig waren met het hakken van basaltstenen uit de bergen. Ik groette hen en zei: 'Dat is nogal een gevaarlijk werk, wanneer er een balk kantelt waar u op staat, dan zal dat uw dood betekenen.'

Daarop was hun antwoord: 'Dat is zeker waar, goede vriend.'

Ik antwoordde hun: 'Maar goed, dood is dood.'

Toen hield de ene op met werken en zei: 'Geloof je dat, of zou je willen dat het zo was?'

Ik schrok van deze woorden en bekende dat het inderdaad het laatste was.

Daarop antwoordde de werkmans dat wij een kostelijke ziel omdroegen, die voor een eeuwigheid geschapen was en dat wij door de hand des Heeren waren geschapen. Maar, dat wij door de zonde zo ongelukkig waren geworden en daar blind voor waren. Dat zij niet alleen op deze balk in gevaar zijn, want het leven is altijd in gevaar. Het grootste voorrecht is als onze blinde zielenogen er voor geopend worden en wij de Heere nodig krijgen, voor tijd en eeuwigheid.

Het was of mijn vader mij aan het vermanen was. Ik kon mijn tranen niet bedwingen. Ongelukkiger dan ik gekomen was ging ik weer weg. Ik dacht dat die man dit wel opmerkte.

Twee uur doolde ik in de bergen rond, ik was in grote tweestrijd, maar ik zocht mijn toevlucht niet tot God, maar tot de wijn! Ze zeiden in mijn binnenste: 'Je bent nog jong en moet je nu zó ongelukkig door het leven? Het is maar een mens die dit gezegd heeft. Vraag ook eens in deze herberg wat de mensen ervan denken'. De mensen die hier aanwezig waren, waren zoals ik in hun spreken, hoewel zij al grijs waren.

Later heb ik duidelijk verstaan dat de mens geen vrije wil heeft. Hij holt voort op de weg van het verderf, als Gods genade hem niet redt. Geen vlees zal roemen voor Gods aangezicht. Hij heeft zichzelf verkocht om te zondigen. De vorst der duisternis houdt hem gevangen en daardoor is hij een dienstknecht, een slaaf van de zonde. Naamloos erg is zijn ellendestaat.

Midden in mijn gruwelen bewaarde de Heere mij andermaal. In dronken toestand ging ik naar ons schip en wist niet meer wat ik deed. Ik ging zitten op de glooïng van de Nassauhaven. Het was laag water en ik zat er dichtbij. Ik viel in slaap en het was opkomend water. Het water was reeds tot mijn armen gestegen en ik was zeker verdrinken, als de Heere mij niet bewaard had. Maar Hij had nóg geen lust in mijn dood.

Het werd 1 uur in de nacht en wat nooit gebeurde had nu wél plaats. Wij moesten om 1 uur gaan varen en de stokers melden dat ik er niet was. Zij kregen opdracht om mij te gaan zoeken.

Zij liepen langs de waterkant en zagen een zakje drijven, wat ik van huis meegekregen had. Zij kwamen dichterbij en zagen tot hun verwondering dat dit zakje aan een hand vast zat. Nog meer verwonderd waren zij toen ze zagen dat ik het was die daar dreef. Zij brachten mij op het droge en vervolgens aan boord.

Toen de Heere mij later onderwees in het stuk van Zijn voorzienigheid en ook deze zaken in dat licht deed zien, bedekte ik mijn ogen van schaamte.

Nu liet het echter niets na, ik mopperde omdat ik zo vroeg moest varen.

De verloren zoon zat nóg in de gevangenis!

1.4 De schaduwen des doods

Toen wij in Rotterdam kwamen lag daar een bericht dat ik direct naar huis moest komen, want mijn vader lag op sterven en hij wilde mij zijn hand nog geven.

Ik was bang om mijn stervende vader te ontmoeten. De laatste vijftien jaren kwamen onder mijn aandacht, ook al mijn beloften die ik de Heere gedaan had. Maar wat was er van mijn beloften terechtgekomen? Het was vreselijk, zodat ik niet bij mijn vader durfde komen. Ik nam drie borrels jenever om mijn gescheurde en wroegende consciëntie tot zwijgen te brengen.

Zó kwam ik bij het sterfbed van mijn vader. Hij gaf mij zijn hand en zag mij met sprekende ogen aan. O, wat hadden die ogen mij veel te zeggen. Spreken kon hij niet meer. Na enkele ogenblikken ontsliep hij en ging de zalige rust in. Mijn moeder zei, dat vader gezegd had, dat hij niet eerder zou sterven voor hij ons allen gezien had en een hand gegeven. Ik zei toen: 'Nu is hij zeker naar de hemel, dat komt hem toe.'

Wat een hoogmoedige vijand is een mens toch.

Mij oudste broer zei toen: 'Wij hebben een eerbare vader zien ontslapen en een God ontterende zoon stelt zulke vragen?'

Dit deed mij zwijgen, want als de waarheid op mijn ziel gebonden werd, getuigde die tegen mij.

Toen mijn vader begraven was moest ik met de trein naar Nijmegen, om op de boot te komen. Wij kwamen vervolgens door de plaats waar ik opgevoed was en alles zag ik weer voor ogen. De plekjes waar mijn vader mij wenend vermaand had. Ik ging langs het huisje waar ik soms mijn knieën gebogen had en waar ik mijn ouders zoveel verdriet had aangedaan. Alles kwam op mij af en bij ogenblikken dacht ik dat de trein mij naar de eeuwige afgrond voerde. Ik zat alleen in een coupé en ik riep: 'Och Heere, van mijn vader, nu bidt er niemand meer voor mij.' Ik barstte in tranen uit en door iets van mijn ongeluk te zien, bad ik: 'Och, mocht ik. Als het U belieft, van mijn zondebanden verlost worden'

Tijdens deze reis was ik veel tot mijzelf ingekeerd, maar voor een buigen onder God kwam het niet. Op die tijd was het toppunt van mijn gruwelen bereikt; ik was slaaf geworden van een overspelige vrouw. Het ging mij zoals het in de Spreuken wordt voorgesteld, precies zo het daar beschreven staat. Ook zij vertelde mij dat haar man een verre reis moest maken en pas na lange tijd terug zou komen. O, Salomo zegt: '*Hij ging haar straks achterna, gelijk een os ter slachting gaat, en gelijk een dwaas tot de tuchtiging der boeien*' (Spreuken 7:22) Ja,

de gestolen wegen zijn lieflijk voor een blinde zondaar. Het gebeurde wel eens toen ik bij haar was, dat ik plotseling mijn tranen niet kon inhouden en zei: 'Wij moeten doorstoken worden' (zie Numeri 25: 6-8) en ik liep hard weg, weer naar boord.

Mijn lieve moeder

Ik voeg er nog even tussendoor, dat de Heere acht jaar, vóór de dood van mijn vader, ook mijn moeder haar ogen geopend had. Zij leefde met twee ongetrouwde broers en één zus van mij.

Drie maanden na de dood van mijn vader nam de Heere ook een broer (Frans) van mij weg. Er zijn gegronde redenen om te geloven dat ook hij juist voor de troon van God.

Tot die tijd had ik mijn geld, wat ik mijn moeder had toegezegd, naar huis gezonden. Dat geld kwam ik nooit aan. Het is wel gebeurd dat ik mijn eigen deel geheel had opgemaakt en er wel zestig gulden voor mijn moeder lag, maar daar kon ik niet aankomen. Ik heb soms wel twee dagen honger geleden en toch durfde ik aan het geld van mijn moeder niet komen, uit vrees dat ik dan direct zou sterven. Soms moest ik de hele zondag zonder eten en met een veroordelende consciëntie aan boord blijven. In zulke ogenblikken wilde de satan mij soms tot zelfmoord drijven. Maar de Heere heeft mij bewaard.

Ik kreeg een nieuwe betrekking op een bootje dat in de Rotterdamse haven voer en ik verdiende veel geld. Maar de beker van ongerechtigheid werd nu nóg voller, want die vrouw kwam bij mij inwonen. Door de begeerlijkheid van de zonde was ik geheel bij haar gevangen. En nu werd ook mijn moeders weekloon onthouden! Lange tijd bleef ik nog aanhouden om haar twee gulden per week toe te zenden, maar toch lukte dit maar korte tijd meer en het hield ook op.

Mijn lieve moeder weende dag en nacht Een man en een zoon had zij aan de Heere kunnen overgeven en was stil onder die beproevende hand des Heeren. Maar deze slag was zwaar: 'Een verloren zoon, die zijn goed doorbracht met ...'.

Mijn jongste broer (Willem) was samen met mijn zus nog bij mijn moeder thuis. Hij zuchtte dag en nacht om zijn onbekeerde staat. Gods volk beminde hem. Maar de Heere ging de diepte met hem in, hij werd ziek en gaf bloed op. Dag en nacht was moeder aan zijn bed. Steeds weer zei hij: 'Ik ben onbekeerd en kan zó niet sterven.'

Maar hij mocht onder Gods recht buigen. Toen hij een stukje van zijn long opgaf getuigde hij: 'De Heere is recht, al deze ellende is het gevolg van mijn eigen zonde.'

Op Zijn tijd openbaarde Zich de Heere aan zijn ziel. Hij deed hem verstaan dat aan Zijn recht voldaan was, door het bloed des verbonds en Hij besprengde ook hem met dat bloed. Door het geloof genoot hij de kracht daarvan en juichte:

*Hij heeft gedacht aan Zijn genade,
Zijn trouw aan Isrel nooit gekrenkt;
Dit slaan al 's aardrijks einden gade,
Nu onze God Zijn heil ons schenkt.
Juicht dan den HEER met blijde galmen,
Gij ganse wereld, juich van vreugd;
Zing vrolijk in verheven psalmen
Het heil, dat d' aard' in 't rond verheugt!* (Psalm 98:2)

Veel strijd heeft hij daarna nog gehad en veel aanvechtingen van de satan, die hem benauwde. Zijn ziel zuchtte: 'Zend, Heer' Uw licht en waarheid neder (Psalm 43:3). En de Heere gaf hem, zóveel licht en ruimte dat hij mocht geloven:

*Dan ga ik op tot Gods altaren,
Tot God, mijn God, de Bron van vreugd;
Dan zal ik juichend, stem en snaren
Ten roem van Zijne goedheid paren,
Die, na kortstondig ongeneugt,
Mij eindeloos verheugt.* (Psalm 43:4)

Het was teveel voor zijn zwak lichaam, zodat hij zijn bewustzijn verloor. Toen hij weer bij zichzelf kwam, sprak hij: 'Wel Heere, ben ik nog hier? Maar het is goed, want Uw doen is enkel majesteit en heerlijkheid'.

Twee dagen later is hij ontslapen. Juichende ging hij heen, terwijl hij boven allen uitzong:

*Gods vriend' lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht
Voor all' oprechte harten
Ten troost verspreid in smarten.*

*Juicht, vromen, om uw lot;
Verblijdt u steeds in God;
Roemt, roemt Zijn heiligheid;
Zo word' Zijn lof verbreed
Voor al dit heilgenot.* (Psalm 97:7)

Zo mocht hij de vreugde zijns Heeren ingaan. Hij liet de groeten na voor mijn broer en mij, twee ellendigen, die niet aanwezig waren bij zijn sterven.

Toen ik het bericht kreeg van zijn zalig sterven en die laatste groeten, riep ik uit: 'Ik ben voor eeuwig verloren'. Ik durfde bijna niet naar huis te gaan en onder de ogen van mijn moeder te komen. Toch ging ik en toen ik thuis kwam hoorde ik mijn moeder steeds maar spreken over Gods grote werken. Ik dacht te stikken van angst en ging weg. Op de begrafenis durfde ik niet komen, ik was bevreesd voor Gods volk dat daar zou komen en mij over mijn gruwelen zou aanspreken.

Er kwam nog iets bij, want die vrouw was er ook tegen. Toen verstond ik het niet, maar later wel, dat zij bang was voor de gevolgen. Mijn moeder had nu niemand meer, die voor haar zorgde. Zij was bang dat mijn moeder mij zou overhalen om naar huis te komen en voor haar zou werken, omdat ik niet getrouwd was. Volgens de wet kon dit ook niet, want anders was dit zeker het geval geweest. (Zij was blijkbaar niet wettig gescheiden van haar man.) Zij stelde dus alles in het werk om mij van huis te houden en mijn neerslachtigheid te verdrijven.

Wij bezochten allerlei plaatsen van vermaak en ijdelheid, zodat bevestigd werd: '*... haar genoden zijn in de diepten der hel*' (Spreuken 9:18b). Door allerlei vlijende taal legde zij mij het zwijgen op.

Een half jaar na de dood van mijn broer hadden wij op een avond veel plezier. Toen zei zij tot mij: 'Als God jou eens bekeerde, zou je mij dan verlaten?'

Ik zei: 'Dat nooit!' De Heere kan doen wat Hij wil, maar dat nooit!'

Toe zei zij: 'Laten wij dan, omdat wij niet kunnen trouwen, elkaar trouw zweren.'

Beiden riepen wij de Naam des Heeren aan en bevestigden dat wij dit verbond tot de dood zouden houden.

Met nog zwaarder boeien had ik mij nu omhangen.

1.5 De dag van Gods heirkraft

In deze tijd greep de Heere mijn broer Andries, die met mij in de zonde leefde, in het hart. Hij was toen reeds getrouwd. Hij had een andere keus mogen doen en ging toen ook op zondag naar Gods huis. Hij leerde andere dingen zoeken en hij kwam bij mij ook niet veel meer.

Toch zou ik hem weer ontmoeten. Ik kwam namelijk zonder werk en hij zorgde ervoor dat ik op de fabriek kwam waar hij ook werkte.

Vloekend begon ik mijn werk op de fabriek en met alles spotte ik.

Mijn broer nodigde mij af en toe uit om mee te gaan naar de kerk, waar ds. H.A. Minderman (1856-1933) preekte. Ik lachte erom en zei het tegen de vrouw die bij mij inwoonde. Zij zei: 'Dat kunnen wij wel eens doen.' Zij had twee meisjes, een van elf en een van acht jaar en vond dat voor de kinderen wel aardig.

Wij spraken een dag af, maar wisten niet dat dit de dag van Gods heirkraft was.

Wij gingen dus naar de kerk. Toen wij daar binnenkwamen was de voorlezer juist begonnen met het lezen van de Wet des Heeren. En God voegde Zijn Geest bij Zijn getuigenis, zodat de wet een geestelijke spiegel voor mij werd. In dat licht zag ik al mijn gruwelen, zodat ik dacht te bezwijken in de kerk. Ik was zó verslagen dat ik van de preek niets meer gehoord heb. Ik ging als een rampzalige naar huis.

Toen wij buiten kwamen zei die vrouw: 'Hoe is het jou bevallen?'

Daarop was mijn antwoord: 'Voor eeuwig ben ik verloren, wat gelezen werd was Gods wet en tegen al haar geboden heb ik zwaar gezondigd. Ik heb Hem beledigd in al mijn handelen. Gods deugden werden in die wet verklaard.'

Toen sprak zij: 'Wat doen wij ook hier, waar zij de wet voorlezen. Wij gaan hier nooit meer heen.'

Ik zei toen tegen haar: 'Och mens, die wet gaat van God uit en niet van die mensen.'

Wij kwamen thuis en het werd tijd om te gaan eten. In geen tien jaar had ik voor mijn eten gebeden, behalve wanneer ik bij mijn ouders was en bij die man te Uitgeest. Als een dier had ik steeds gegeten.

Op die zondag vroeg ik: 'Zullen wij eerst bidden?'

Maar ik kreeg boze antwoorden terug. Toen heb ik mijn handen gevouwen, maar ik durfde de Heere niet aanroepen, vanwege Zijn heiligheid en mijn achterliggende levenswandel. Mijn hart zuchtte alleen: 'Gena, o God, gena.'

Na de maaltijd zei die vrouw: 'Kom laten wij naar het park gaan, dan zal het best wat zakken.' Met tranen viel zij mij om de hals en ik ging mee.

Maar toen wij in het park kwamen was daar muziek en het was of de hoornblazers mij toeriepen: 'Dat gaat naar de verdoemenis.' Ik vluchtte toen naar huis.

Dag en nacht zuchtte ik nu onder Gods oordeel. De sterren aan de hemel getuigden in de nacht tegen mij. Gods Woord klaagde mij aan, welk gedeelte ik ook las. De oordelen vielen als slagen op mijn gemoed. Als ik in de nacht wakker werd sprong ik uit bed, ik viel op mijn knieën en bad om genade. Zelfs in mijn slaap drukte Gods oordeel op mijn hart. Mij huis was een klaaghuis geworden.

Bij tijden had ik een grote begeerte om naar mijn lieve moeder te gaan en haar om vergeving te vragen en weer bij haar te mogen komen, om voor haar te werken. Maar dan kwam die eed mij voor de geest, waarmee ik mij aan die vrouw verbonden had.

Zo ging de ene week na de andere voorbij en ik verzwakte zeer. Als ik naar mijn werk ging en tegen de wind in moest lopen, dan moest mijn broer mij in de rug duwen. Groot was mijn smart en ik weende hete tranen. Ik werd vreselijk door de vijand aangevallen en verzocht. Soms blies hij mij in: 'Maak maar een eind aan je leven.' Ook waarschuwde ik dag en nacht de vrouw en haar kinderen.

Op een morgen, toen ik in grote benauwdheid was, liet de Heere mij zien dat Hij ook barmhartig en genadig is en dat Hij dat al in heel mijn leven al getoond had, door Zijn bewarende hand over mij uit te strekken. Toen werd er ook een tot nu toe ongekende liefde in mijn hart uitgestort, waar ik geheel onder versmolt. Ik had wel in het stof willen kruipen en ik verfoeide mij voor Gods aangezicht. Die liefde verbond mij ook krachtig aan de Heere en Zijn Woord werd mij zoet. Zijn goedertierenheden duurden de hele dag. Ik mocht toen veel genieten en kreeg een toegang tot de Heere en mocht mijn wegen voor Hem blootleggen en om uitkomst smeken.

Dikwijls bracht de eed die ik met die vrouw had en die zij mij ook steeds voorhield, mij in banden. Dan besloot ik weer om bij haar te blijven. En bad om voor de zonde bewaard te blijven. Ik wist geen weg. Mijn onkunde was groot en dat kwam in alles uit, want ik handelde in dit opzicht niet naar de wil des Heeren. Dat zag ik later pas duidelijk.

Ik werd weer ziek. Een Godvrezende man zocht mij toen op, wat voor mij een groot wonder was. Die man sprak aangenaam met mij en gaf mij nog geld voor brood en een paar schoenen. Dit was juist wat ik nodig had, hoewel hij dat niet wist. Mijn ziel was verbroken onder deze weldaden. Hij heeft mij ook gezegd dat ik die vrouw beslist moest verlaten. Maar de eed die er lag, maakte mij daar bevreesd voor.

In die tijd werd ik ook innerlijk gewaarschuwd voor bepaalde zaken die zij deed. Zij had mij in een verzekering gedaan, omdat iedereen meende dat ik spoedig zou sterven. Toen ik er naar vroeg, werd ik vloekende in het ongewisse gehouden.

Op een zaterdag werd ik gewezen op een schilderij; dát moest ik eens wegnemen. Ik deed dit en de fondspapieren kwamen voor de dag. Ik liet ze op de tafel liggen en toen zij thuis kwam zei ik, dat wij met een alwetend God te doen hebben. Toen ontroerde zij even!

De verzekeringsagent werd erbij geroepen en ik werd geschrikt. Ik heb het later altijd betreurd, wanneer Gods volk verzekeringen had buiten God.

Zo ging ik worstelend mijn weg. Het leek soms wel of de Heere mij niet bekeren kon.

Op een keer werd ik overvallen door een zwaar onweer, waarbij ik vreesde elk ogenblik getroffen te worden. En dan? Had ik een bewijs dat de Heere een goed werk in mij begonnen was? Toen kwam mij op een liefelijke wijze voor de aandacht:

*Op uw noodgeschrei
Deed Ik grote wond' ren;
Onder Mij gelei
Vondt gij hulp; Mijn woord
Werd van u gehoord
Uit de plaats der dond' ren. (Psalm 81 vers 7)*

Ik zocht mijn broer op, maar ik kon niet spreken. Toch gevoelde ik dat er een geestelijke band lag tussen ons.

Toen ik die avond thuis kwam, zei ik tegen die vrouw, dat ik haar ging verlaten, want wij leefden gruwelijk voor God. Zij hield mij die eed weer voor ogen. De kinderen, die allebei veel van mij hielden, vielen mij huilend om de hals. Er ging toen een zwaard door mijn ziel. Met die kinderen boog ik toen mijn knieën en zei: 'Och Heere, hier zijn twee ongelukkige kinderen, zo geworden door mij en die vrouw; wees U hun tot een Vader en bekeer ze.'

Toen heb ik die vrouw voorgesteld dat ik al het geld wat ik verdiende, na aftrek van mijn kostgeld, haar zou toezenden, onder voorwaarde dat haar gedrag goed was. Ik had geen ander licht dan zo te handelen.

Zo vertrok ik uit haar woning en ik nam de eed mee die ik destijds gedaan had. Maar de Heere bepaalde mij bij de eed van Herodes, toen hij het dochtertje van Herodias een belofte gedaan had. Deze dochter eiste echter het

hoofd van Johannes de Doper. Toen begreep ik dat Herodes zijn eed had moeten verbreken en God had moeten gehoorzamen en niet een onschuldige laten vermoorden. De zaak was voor mij nu duidelijk en die eed werd mij tot schuld voor God.

Ik was toen bij mijn broer in de kost, die ook in Rotterdam woonde. Mijn geld stuurde ik echter nog naar die vrouw. Maar ook daarover ging ik gebukt.

In die tijd kwam ik ook wel eens thuis en mijn broers vonden ook dat ik die vrouw niet langer geld mocht sturen. Maar ik kon nog steeds hierover niet besluiten. Een predikant die ik vroeg, bad met mij, maar hij wist niet wat hij mij moest aanraden. Ik bleef gebukt gaan onder die zware last.

In de nood van mijn ziel werd ik erop gewezen dat Zijn Naam 'Raad' is. Ik boog mijn knieën en smeekte om licht. Drie weken verlieten er, waarbij ik daar lag als een bedelaar aan de genadetroon.

Hier eindigt het geschrift van Arie van Driel.

Ds. L. H. van der Meiden schrijft in de eerste uitgave dat hij van de familie weet dat de band met die vrouw, door hem helemaal verbroken is.

Als een verloren zoon is hij weer naar zijn moeder teruggegaan, waarbij zij samen te Rotterdam woonden.

Later is hij getrouwd en hebben zij één kind gekregen.

Zijn vrouw heeft zijn laatste levensjaar beschreven, toen hij ziek was.

1.6 In de Heere ontslapen

In januari 1917 werd mijn man ziek. Door influenza kwam hij met koorts op bed. Hij voelde zich dikwijls erg vermoeid. De doodsrees benauwde hem dikwijls, wat hem voordien ook veel kwelde. Soms verlangde hij naar het einde van de wereld, dan behoefde hij niet te sterven, maar zou in *één punt des tijds veranderd worden*. Geen doodstrijd, dacht hij, zou dan zijn deel zijn. Maar de Heere, Die wijs en goed is, had het anders besloten.

Toen mijn lieve man veertien dagen ziek was, bracht hij bloed op. Door het eerst weg te slikken dacht hij het voor mij te kunnen verbergen. Ook de doodsrees dreef hem daartoe. Hij was altijd bang om een longlijder te worden. Op een avond zei hij vast te geloven dat hij dat toch zou worden. Ik wist toen nog niet dat hij bloed had opgegeven. Toen hij dat vertelde schrok ik erg; er was toen juist bezoek. Toen het bezoek weg was greep de angst hem opnieuw aan, want hij geloofde nu vast dat hij van dit ziekbed niet meer zou opstaan. Maar in die benauwdheid vond hij sterkte in de Heere, door Zijn woord:

*Zij rukken aan, met opgesperden mond,
Gelijk een leeuw, al brullend in het rond.
Ik vloei daarheen, als waat'ren op den grond,
Die zich verspreiden;
Mijn beend'ren zijn in mij vaneen gescheiden.
O, dood' lijk uur!
Wat hitte doet mij branden!
Mijn hart is week, en smelt in d' ingewanden,
Als was voor 't vuur.* (Psalm 22 vers 7)

Zó had de Borg geleden en zou hij dan klagen, als hij een beetje bloed moest opbrengen?

Soms verlangde hij om weer van zijn bed te mogen komen, want het werk op de zondagschool was hem lief. Graag sprak hij van de enige Weg tot het leven en vertelde dan van de enige Naam onder de hemel geopenbaard tot zaligheid. Die Naam was ook hem zó dierbaar geworden.

Maar zijn ziekte nam toe, want ook zijn linker been werd aangetast en werd helemaal dik. Steeds kreeg hij hoge koortsen en nam dan soms afscheid, omdat hij dacht er niet doorheen te komen.

Toch knapte hij later schijnbaar weer iets op. De koortsen verminderden en het been was niet zo pijnlijk meer. Hij begeerde toen door de Heere weer gesterkt te worden, om voor zijn moeder, zijn vrouw en klein kind gespaard te blijven. Maar dan vroeg hij zich ook steeds weer af of hij wel goed deed met zó te bidden. Moeder zei toen, dat wij dat wel mochten doen, als wij dit deden met een onderworpen hart aan Gods wil.

De Heere ging echter door met de afbraak van zijn lichaam.

Mijn man vroeg mij op een keer, hoe ik onder zijn ziekte gesteld was en wat ik van zijn ziekte dacht. Ik had mij toen juist afgezonderd tot gebed en de Heere gevraagd het hart van mijn man met Zijn wil te verenigen. Daarom antwoordde ik hem dat het ook mijn begeerte was, dat God hem eenswillend met Zijn weg wilde maken. Hij

geloofde toen vast dat de Heere zijn levensdraad zou afsnijden. De benauwdheid van zijn ziel was groot. Troostwoorden hielpen dan niet en herinnering aan Gods daden in vroeger dagen evenmin. Bange dagen en nachten bracht hij door. Hij leed daar veel onder, omdat hij nog zoveel zichzelf en niet Gods eer bedoelde. Zijn schuld zag hij openstaan. Maar in een bang uur vond hij sterkte in Psalm 34 vers 3:

*Zij sloegen 't oog op God;
Zij liepen als een stroom Hem aan;
Hij liet hen nimmer schaamrood staan;
En wendde straks hun lot.*

Hij zei toen: 'Er staat, *Zij*, wat betekent dat ook Gods volk met mij moet bidden.

Op een keer kwam onze geliefde leraar hem weer opzoeken. Hij wist dat mijn man in veel benauwdheid was en zag dat dit ook nu nog zo was. Toen vroeg hij of mijn man nog wat te vragen had. Toen zei mijn man: 'Ja, ik vraag u, omdat u een knecht van God bent, of u gelooft dat God voor Zijn Eigen werk instaat?'

De dominee bevestigde dit en sprak toen nog een hele tijd over de dingen van de eeuwigheid.

Het werd niet beter met mijn man, maar zijn lichaam takelde af. Wanneer hij opgezocht werd door familie vermaande hij hen steeds. Altijd wees hij op de noodzakelijkheid van de bekering en op het kostelijk heden van genade, door te zeggen: 'Denk er om dat het u door een stervende gezegd is.'

Dan zei hij weer tot mij en moeder: 'Kom nog eens bij mij zitten, want straks is mijn mond gesloten.'

Drie maanden voor zijn sterven drong hij er bij mij op aan, om ons kind te vertellen, de wonderen van genade die de Heere aan zijn vader gedaan had en vooral te zorgen dat het kind in de vreze Gods opgevoed werd. Onder beding van genade beloofde ik dit.

Hij werd steeds zwakker, zodat hij het vele bezoek niet altijd kon verdragen. Toch ging niemand weg zonder hem te groeten, waarbij hij hen vermaande of vertrooste, waar hij meende dat het nodig was.

Op een zondagmorgen, enkele dagen voor zijn sterven, was het Woord van God hem weer tot een bijzondere spijs. Hij mocht geloven dat het ook hem betrof: '*Ik ben u een Schild, uw loon zeer groot*' (Gen.15:1b). Hij ondervond veel sterkte door die woorden en heeft er bijna een half uur over gesproken. De begeerte was nu om ontbonden te worden. Hij zei: 'Dáár zal geen inwoner meer zeggen ik ben ziek. Daar zal geen rouw meer zijn, noch moeite en verdriet. God zal alle tranen afwissen. Daar zal de dood niet meer zijn. O, wat verlang ik naar huis!'

Veel benauwdheid naar het lichaam heeft hij nog meegemaakt. Zijn broer droeg hem eens op in het gebed en vroeg de Heere, als het goed was in Zijn ogen, om Zijn kind spoedig thuis te halen.

Toen ik op een morgen erg bedroefd was en dacht over het sterven van mijn man, zei hij: 'Ach vrouw, de Heere wil een Man van weduwen en een Vader van wezen zijn.' Hij ging ons toen nog voor in het gebed, wat mij zeer tot sterkte was.

Van zijn kind nam hij afscheid met de bede: 'Dat God uw Vader mag zijn.' Hij had een zoon van de Heere begeerd en deze wens was vervuld.

Tot zijn oudste broer zei hij: 'Ik hoop u Boven weer te ontmoeten'.

Eén dag voor hij stierf sprak hij tot zijn moeder, dat hij de Koning had gezien in Zijn schoonheid en Deze had hem vertroost met de woorden: 'Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn.'

Diezelfde avond begeerde hij dat een andere broer zou waken, want het zou de laatste nacht zijn.

's Morgens om 4 uur waren zijn voeten koud en toen hij merkte dat moeder hem toedekte, zei hij: 'Zijn mijn voeten koud? Het zal de dood zijn. Het duurt nu niet lang meer of ik ben thuis.'

Wat later vroeg hij aan mij, hoe laat het was. Ik zei: 'Het is kwart voor acht.'

Daarop antwoordde hij: 'O, dan ben ik over een uurtje thuis.'

Van enkele vrienden wilde hij nog afscheid nemen.

Tot moeder sprak hij toen: 'U weet wel moeder, dat ik gisteren de Koning gezien heb, in Zijn schoonheid en dat Hij mij gezegd heeft: 'Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn. Nu is dat heden aangebroken, nu ga ik naar huis.'

Ik kuste hem en nam afscheid. De twee vrienden kwamen ook binnen, waarbij hij ook van hen afscheid nam en hoopte hen ook Boven te ontmoeten. Daarna sprak hij tot mij en moeder: 'Als u ziet dat ik ga sterven, moet u elk aan een zijde van mijn bed staan, elk een hand van mij vasthouden en geen misbaar maken.'

Wij deden het, maar moeder kon het niet volbrengen.

Hij stierf rustig, om in te gaan in de rust die voor Gods volk overblijft.

*Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen;
Men loov' Hem vroeg en spä;
De wereld hoor' en volg' mijn zangen,*

1.7 Sprekende nadat hij gestorven is (Door ds. L.H. van der Meiden)

Op 38- jarige leeftijd is Arie van Driel te Dordrecht gestorven.

Een grote kring van familieleden en kennissen waren op de begrafenis aanwezig. In het sterfhuis hebben wij een gedeelte van Romeinen 8 gelezen.

Op de begraafplaats, waar weer veel mensen aanwezig waren, met prachtig weer, gevoelden wij ons zeer gedrongen om te spreken over de woorden: 'Om Zijns Naams wil' (Psalm 23:3c). Om Zijns Naams wil had de Heere deze zondaar gemaakt tot zijn kind.

Daarna zongen wij, zeer bewogen:

*Maar 't vrome volk, in U verheugd,
Zal huppelen van zielenvreugd,
Daar zij hun wens verkrijgen;
Hun blijdschap zal dan, onbepaald,
Door 't licht dat van Zijn aanzicht straalt,
Ten hoogsten toppunt stijgen.
Heft Gode blijde psalmen aan;
Verhoogt, verhoogt voor Hem de baan;
Laat al wat leeft Hem eren;
Bereidt den weg, in Hem verblijd,
Die door de vlakke velden rijdt;
Zijn Naam is Heer der heren.* (Psalm 68 vers 2)

Ds. Van der Meiden schreef verder in de eerste uitgave o.a.:

U weet dat er in Hebrëen 11:4 van Abel geschreven staat: 'en door hetzelfde geloof spreekt hij nog, nadat hij gestorven is.' Zo zijn er ook nog veel brieven van hem bewaard en nog wat geschreven stukjes, met als titels: 'Ontmoetingen', 'Vader en kind', 'Hagareen en Mefiboseth'. Alles enigszins geschreven in de stijl van John Bunyan. Hij ondertekende het geschrevene met 'Woudloper' of 'Zuchtende zaaier'.

Hij schreef heel veel over het eerste ondekkende werk van God in zijn ziel. Maar daar bleef het niet bij, want uit alles blijkt dat de Heilige Geest zijn geloofs oog ook opende voor Christus. Meerder keren ging dat Licht op in zijn ziel, waar hij ook van sprak in eenvoudige versjes die hij samenstelde:

*O mijn ziel, buig u dan neder
In het stof met schaamt' en schuld;
En keer tot uw ruste weder,
Waar Hij Zelf uw strijd vervult;
En de schuld door u begaan
In Hem, roemrijk wordt voldaan.
Dit zal eeuwig, eeuwig geven,
Onverdiend, een zalig leven.*

In dit versje wordt geschreven over de rust en het geloof, maar in de meeste stukjes en brieven wordt veel over de ellende, tijdgeloof, donkerheid en eigengerechtigheid geschreven. Weinig over de zekerheid, daar hij meestal van verre stond. Toch is hij in de zekerheid gestorven!.

In één van zijn brieven lezen wij: 'Als u eens wist hoe het met mij is. Als ik mijn knieën nog eens buig, zit ik als een stomme op de aarde. Als ik wil bidden, vliegt mijn hart overal heen, maar niet naar God. Het ware zuchten is er niet. Vijandschap voel ik in mijn hart.'

Deze klachten waren er veel bij hem te vinden, maar hij wist ook te spreken van tijden waarin hij zijn noodgeschrei mag doen opklimmen en Gods wonderen mag zien.

Hij heeft dus zijn ellende, zijn grote ellende steeds meer leren kennen, maar hij heeft ook door genade geleerd, hoe hij daaruit verlost werd. Hoe de Heilige Geest zijn hart gewillig en bereid maakte om voor Hem te leven.

Hij kon zeggen: *Keer, mijne ziel, tot uwe ruste weder; Gij zijt verlost: God heeft u welgedaan* (Psalm 116 vers 2). Hij heeft dat óók opgeschreven. God heeft hem welgedaan!

Velen zijn er die menen, dat alleen zij die in openbare zonden geleefd hebben en dáár uitgerukt zijn, alleen maar bekeerd zijn. Uit zijn geschriften blijkt die mening gelukkig niet. Niemand moet denken dat wij alleen met zó'n

bekering maar tot de verzekering van het geloof kunnen komen. Maar dat is niet waar en wij waren verblijd dat de overledene zulke gedachten ook niet had. Hij zocht die zielen juist te troosten.

Hij was scherp, maar wij zouden haast zeggen lieflijk scherp, als hij sprak met mensen die zich openbaarden als farizeeërs, eigengerechtigden, tijdgelovigen of naamchristenen. Dit laat zich goed begrijpen.

Opmerkelijk was het dat onze broeder, zoals allen die God vrezen, waarschuwend optreden. Toen de eerste wereldoorlog uitbrak, schreef iemand een vers met de titel: 'De Heere regeert'. Dit vers werd opgeplakt aan de muur van de Franse Kerk (Waalse Kerk) te Dordrecht:

*De Heer' regeert; dat d' aardrijks einden juichen!
Dat al wat leeft Hem eer' en op Hem bouw'!
Zie om Zijn troon de regenboog zich buigen
En vriend' lijk met Zijn lieflijk groen getuigen
Van Zijne gunst en trouw.*

Dit greep onze broeder aan en hij schreef:

*Dit goed geschrift, geschreven op de wand,
Hier, in ons dierbaar vaderland,
Zal tegen ieder die dit leest,
En toch de God van heil niet vreest,
Getuigen in de dag der dagen.*

Kunt u God danken dat u voor uitwendige goddeloosheid bewaard werd? U moet óók als een tollenaar, naast de goddeloze leren knielen en om genade bidden.

Wij moeten sterven en Hij moet in ons leven!

Naschrift:

In het bevolkingsregister van Dubbeldam staan o.a.:de volgende gegevens:

Op 24 mei werd aangifte gedaan door Gerrit van Driel, arbeider, dat op 23 mei 1879 om 13.00 te Dubbeldam B105 was geboren:

Arie

Moeder: Geertrui van Valen

Getuigen: Sijmen Letter, veldwachter en Gerardus Gijsbertus Brandt, boekhouder.

Getekend, met uitzondering van de aangever, die verklaart niet te kunnen schrijven, als dat niet geleerd hebbende.

In het bevolkingsregister van Dordrecht wordt op 23 juni 1917 aangifte gedaan van overlijden, door:

Jacob Cornelis Schuurman, aanspreker (eerst diaken en later koster van de Chr. Ger. Kerk) en Eppo Wiswat, gemeenteambtenaar, van het overlijden van:

Arie van Driel, 38 jaar, stoker, geboren te Dubbeldam en wonende te Dordrecht. Echtgenoot van Dievertje Nederlof. Zoon van Gerrit van Driel en Geertrui van Valen, zonder beroep, wonende te Dordrecht

Zijn vrouw, Dievertje Nederlof werd op 19 oktober 1888 geboren. Na het overlijden van haar man is zij op 26 december 1918, met haar lidmaatschap van de kerk, naar Papendrecht vertrokken. Daar is zij op 29 juli 1971 overleden.

Zij is later met de 22 jaar jongere Arie van 't Hof getrouwd. Arie is geboren op 23 mei 1910 en enkele dagen na zijn vrouw, op 5 augustus 1971 overleden. Beiden zijn op de begraafplaats van Papendrecht begraven.

De uitgebreide familie Van Driel:

De wortels van familie Van Driel liggen in het verre verleden. De oorsprong ligt in de Riederwaard, kerkdorp Riede (Ridderkerk) De Riederwaard was destijds een eiland tussen de Merwede en de Oude Maas.

Claas van Driel Diercksz was Stedehouder in de Amt. Van Ridderkerk. Zijn zoon Fop was Schout van Ridderkerk en vierde als zegel onder een Acte van 26 april 1563, de rode dubbele adelaar op goud.

In de voorhanden stamboom staat vermeld, dat Gerrit van Driel (geb.10-10-1844 en overl. 05-07-1904) getrouwd is met Geertrui van Vaalen (geb. 13-07-1842 en overl. 18-04-1923).

Te Dubbeldam zijn uit hun huwelijk 11 kinderen geboren:

Pieter (1867-1947) getrouwd met Pietje Booij (1869-1896). Zijn 2^e vrouw was Maria Geerts geb. 1882
Leendert (1868-1884)
Frans (1870-1872)
Frans (1872-1904)
Apolonia (1874-1940) getrouwd met Leendert Smits
Gerrit (1875-1941) getrouwd met Bastiaantje de Geus (1876-1941)
Andries (1877-1951) getrouwd met Maria Josina Wapperom (1880-1945)
Arie (1879-1917) getrouwd met Dievertje Nederlof
Willem (1882-1905)
Lena (1883-1951) getrouwd met Frederik van Toor (1878-1961)
Leendert (1885-1887)

Uit deze gezinnen zijn de vorige eeuw weer verschillende generaties voortgekomen, waarvan nog veel personen in Dordrecht wonen.

Het is niet in te denken dat Gerrit van Driel met zijn vrouw en 9 kinderen in zo'n klein huisje te Dubbeldam woonden. Dit dorp is nu opgenomen in de nieuwbouwwijk van Dordrecht Oost.

Naast het gezin van Gerrit van Driel woonde zijn broer Arie. Dit was ook een man met een nabij leven aan de genadetroon. Gerrit was zwak; vanaf 48-jarige leeftijd kon hij zijn werk niet meer doen en regelmatig ziek. Soms zo ernstig dat voor zijn leven gevreesd werd. Dan boog oom Arie met het gezin de knieën en deed zo'n krachtig gebed dat de kinderen moed kregen dat hun vader weer zou beteren. Dat kwam dan ook uit. Eén keer met de belofte dat de Heere nog 15 jaar aan zijn leven zou toedoen. Zijn longen waren waarschijnlijk aangetast door het werken in vlas.

Zijn vrouw Geertrui, is op 54 jarige leeftijd bekeerd geworden. Zij was een verstandige vrouw; toen de Heere in haar kinderen werkte kon zij, terwijl ze nog onbekeerd was, hun met haar verstand een goede leiding geven.

Na het overlijden van haar man had ze het arm en moest van de diaconie en giften leven. Dit kwam doordat twee zoons, Frans in 1904, en Willem in 1905, overleden zijn. Andries trouwde in 1905, maar was met Arie, zoals in het voorgaande beschreven, het huis al uitgegaan.

Acht jaar voor het overlijden van haar man in 1904 is Geertrui tot bekering gekomen. Ze had bij het sterven van man en zoons, zich aan de Heere kunnen overgeven, maar had veel zorg om de levenswandel van Andries en nog meer om Arie. Kort daarna kwam er een wending in het leven van Andries; hij kwam in 1906, kort na zijn huwelijk, tot bekering.

Arie's moeder ging het volgend jaar, met haar dochter Lena, naar Rotterdam, om haar 'verloren zoon' te verzorgen. In 1908 verhuisden ze weer naar Dordrecht, waar Lena in datzelfde jaar trouwde. In 1911 woonde zij in bij haar dochter Ploon. Hoewel ze een moeilijk leven heeft gehad, had zij een opgeruimde aard en trok mensen aan, van de eenzaamheid had ze geen last. Op latere leeftijd werd ze blind en na een langdurig ziekbed overleed zij op 80 jarige leeftijd.

De oudste zoon was Pieter (1867-1947). Deze is jarenlang ouderling geweest in de Christelijke Gereformeerde Kerk te Dordrecht. Hij was een man met gaven en genade. Hij heeft ook aan evangelisatie gedaan in Dordrecht, met name in zogenaamde achterbuurten. Daar woonden mensen van wie gezegd werd, dat ze met geen tangen aan te pakken waren. Het is bekend dat hij nog als middel in Gods hand gebruikt is voor een vrouw. Deze vrouw werd ziek en liet op haar sterfbed Pieter van Driel roepen. Hij mocht uit haar mond vernemen, hoe ze genade had ontvangen en dat hij als middel voor haar gebruikt was geworden.

Huiselijk leed is hem niet bespaard gebleven. Zijn eerste vrouw overleed in 1896. Later hertrouwde hij. Drie grote dochters heeft hij door de dood moeten verliezen.

Tijdens de spaanse griep in 1918 heeft hij samen met zijn vrouw in één week twee grote dochters door de dood verloren. Hij schreef hierover aan zijn zus en zwager in Den Haag: De brief is als volgt :

... 'Dina heeft veel geleden. Vreselijk bang om te sterven, telkens, O vader en moeder, ik moet voor een heilig rechtvaardig God en Rechter verschijnen en onbekeerd. Zij worstelde dag en nacht om genade, totdat zij terwijl het onmogelijk voor haar was, bij de mogelijkheid bepaald werd. Dit gaf enige verademing doch verloor kort daarop geheel haar verstand, zodat wij drie dagen en drie nachten werk hadden om haar in bed te houden.

Vrijdagmiddag is zij bij haar verstand gekomen en toen kort daarop heeft de Heere haar getoond en toegepast, het bloed van Jezus Christus Gods Zoon reinigt van alle zonden, zodat ze kon zeggen: 'Ook van mijne zonden, lieve Jezus, dierbare Jezus, mijn Jezus, mijn zonden verzoend'. Alles schrijven gaat het op ogenblik niet. Alleen wat nog de laatste nacht door haar gezegd is, als ik zei: 'Dien, ik hoop dat je toch weer beter word, jij toch zeker ook', dan sprak zij: 'Nee vader, ik ga liever heen. Als ik vroeg: 'Heb je het benauwd?', zei ze: 'Ja vader, maar de Heere is nabij'. Zij is bij volle kennis met blijdschap gestorven. Wij vrezen dat Lena ook nog deze dag zal

sterven, ook de dokter heeft geen hoop. Zij is vanaf zaterdag buiten kennis en wat erger is geen woord in verband met de eeuwigheid. Ik kan ook geen opening in het gebed vinden. Wij zijn bedroefd.'...
Pieter heeft voor zichzelf veel meegemaakt. Zijn laatste woorden op zijn sterfbed waren: 'Uw onbezweken trouw!'

De tweede zoon heette Leendert. Deze is 16 jaar geworden (1868-1884).

De derde heette Frans en werd maar twee jaar (1870-1872)

De vierde zoon was weer een Frans (1872-1904). Hij werd maar 32 jaar. Hier mocht echter ook goede hoop voor zijn. Hij had een gesloten karakter. De ziekte waaraan hij overleed was TBC. Op zijn sterfbed vroeg zijn broer Andries aan hem: 'Ben je er wel zeker van dat het goed met je zit?' Hij antwoordde: 'Volkomen'. Zijn broer Arie schreef in het voorgaande over hem: 'Drie maanden na mijn vaders dood nam de Heere ook een broer van mij weg. Er zijn gegronde redenen voor te geloven, dat hij juist voor Gods troon.

Het vijfde kind was een dochter, Apolonia (1873-1940). Zij trouwde met Leendert Smits en ze kregen 8 kinderen. Een dochter, Francien, overleed op jeugdige leeftijd en er was verwachting voor haar. Ook een zontje, Leen, stierf op 12 jarige leeftijd, als gevolg van een ongeluk. Apolonia's broer Andries heeft dit ventje bezocht en samen met hem gebeden. Het kind zei tegen zijn ouders: 'Als ome Dries bidt, daar heb ik wat aan.' Andries had goede hoop voor het ventje toen hij overleden was.
Op de rouwkaart van Apolonia stond later: 'In de hope des eeuwigen levens'.

De zesde was een zoon, Gerrit (1875-1941). Hij was getrouwd met Bastiaantje de Geus en ze kregen samen 9 kinderen. Ze bewoonden een klein huisje aan de Weeskinderendijk. Gerrit is jaren ouderling geweest in de Christelijke Gereformeerde Kerk. Daarna nog jaren in de Gereformeerde Gemeente aan het Kasperspad. Hij was al jong tot bekering gekomen. Hun eerste kindje, Ploontje, stierf jong. Gerrit werd verwaardigd dit kind te zien, staande met lange witte klederen bekleed en palmtakken in haar hand.
Hij heeft bijna zijn hele leven gewerkt bij de firma Berger, een houtzagerij onder de Zwijndrechtse brug. Dit was zwaar werk waarbij hij ook nog slecht behandeld werd. Toen hij oud was in 1940, werd deze fabriek door een bom getroffen en brandde af. Leunend op zijn stok is hij er toen heengegaan, stampte met zijn stok op het puin en zei: 'Wel goeddoend Wezen, dat U dit gedaan hebt'. Toen hij ging sterven, zei zijn vrouw: 'Wat moet ik nu toch zonder jou beginnen?' Hij zei: 'Je zult me gauw volgen'. Op dat ogenblik mankeerde ze niets. De Heere vertroostte haar met Jesaja 40:1 '*Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen...*'. Zes weken later stierf ze. In een brief aan een dochter schrijft Gerrit over de weg die de Heere met hem gehouden heeft.

Andries van Driel (1877-1951), was het zevende kind. Hij was 27 jaar toen hij krachtadig in het hart gegrepen werd. Hij heeft zware overtuigingen gehad, maar sprak hier later weinig over. Hij vond dit niet nuttig voor anderen en was bang dat men dit als maatstaf ging leggen. Verruiming voor zijn ziel verkreeg hij uit de woorden, die helder aan zijn ziel toegepast werden, uit de bede uit Psalm 25: 'Ik gedenk niet der zonden uwer jonkheid'. Toen ds. F. Mallan hier later over preekte in Ridderkerk, werd dit weer vernieuwd.

Na zijn bekering heeft hij kort in Rotterdam gewoond, waar zijn zoon Maarten is geboren. Toen deze gedoopt werd, liet ds. H.A. Minderman zingen:

*Op uw noodgeschrei
Deed Ik grote wond'ren. (Psalm 81:7)*

Er werd toen verteld: 'Ze konden hem wel wassen in zijn tranen'.

Samen met zijn broer Arie is hij een tijd lang stoker geweest op een sleepboot. De kapitein van één van deze sleepboten zei tegen de baas, dat hij vanwege de sterke stroom niet verder kwam. De baas zei: 'Dan zal ik je twee stokers sturen, en dan gaat het wel'. Inderdaad lukte het toen wel.

's Zondags lagen ze in Duitsland stil. Aan een man vroegen ze: 'Is hier ook een Hollandse kerk? Deze wees ze toen een café. De kastelein leidde ze door het café naar een achterliggende zaal waar een Hollandse dienst werd gehouden. Ze hadden echter alleen maar werkkleding bij zich. De koster zette ze toen helemaal op de voorste rij, ondanks hun blauwe overal. Het heeft echter niet gehinderd, hij mocht luisteren.

Eerst ging hij ook bij ds. Van der Meiden naar de Christelijke Gereformeerde Kerk, maar later niet meer. Hij was ook geen lid van de Gereformeerde Gemeente aan het Kasperspad.

Op een ledenvergadering werd daar eens gesproken over de moeilijkheid om kandidaten te vinden voor ouderling. Ds. D.L. Aangeenbrug zei toen: 'Ik weet er wel één, Van Driel, maar die is geen lid.' Toch bedacht de diaconie van deze kerk hem wel eens, waarvoor hij per brief bedankte. Tot zijn vriendenkring behoorde o.a. ouderling Dirk Prince, een man met gebedsgave en genade. Dit was echt een vriend van hem, met ds. D.L.

Aangeenbrug en ds. C. Smits. Ook ds. J. Fraanje hoorde hij zeer graag. In een gebed aan tafel vroeg hij eens: 'Heere, zou U Uw knecht nog eens willen sturen? Binnen korte tijd kwam inderdaad ds. Fraanje naar Dordrecht. Kerkmuren kende hij niet. Hij ging overal luisteren waar hij stichting dacht te vinden. Zo gebeurde het dat ds. E. du Marchie van Voorthuisen, toen nog Christelijk Gereformeerd predikant, in Dordrecht sprak. Tijdens de morgendienst lieten sommige mensen hun afkeer blijken van de prediking. Aan het eind van de dienst zei de dominee: 'Blijf vanavond maar weg, dan kunt u plaats maken voor Gods volk.' Dit trof Van Driel en hij ging 's avonds hier weer naar de kerk. En inderdaad waren er weggebleven en zaten er donker geklede mensen voor in de plaats.

Eens van de Voorstraat naar het Hof lopend, door het poortje op de Voorstraat, liep hij langs de zijkant van de hervormde Augustijnenkerk. Terwijl hij zo naar de ramen van de kerk keek, kreeg hij die woorden: '*Ons heilig en ons heerlijk huis, waarin onze vaders U loofden, is met vuur verbrand*' (Jes. 64:11a). Hij verstond hieruit, dat de waarheid daar niet meer gebracht werd.

Vanwege zelfkennis keek hij niet laag neer op andere mensen. Een man die op visite was, en onder tranen klaagde dat hij het drinken niet kon laten, antwoordde hij: 'Dit weet ik, daar moet je voor op je knieën'.

Op een zaterdagmiddag had hij een afspraak met zijn baas voor een werkbespreking. Zijn baas zou hem om half 2 ophalen bij de poort, omdat er op het terrein een buitengewoon kwaadaardige waakhond los liep. Andries liep in gedachten verzonken de poort in, naar het kantoor. Plotseling kwam het gevaarlijke beest op hem af, hevig blaffend. Hij kon niets anders meer zeggen dan een kort gebed: 'Zone Davids!' De hond keerde zich om en ging met zijn staart tussen de poten weg. Toen hij bij het kantoor kwam vroeg de baas verwonderd: 'Van Driel, hoe ben je hier gekomen, was de hond er niet?' Deze antwoordde alleen met: 'Ja, maar hij deed niets.'

Het laatste gedeelte van zijn leven heeft hij op de Groenmarkt gewoond, op een bovenwoning met een werkplaats eronder. Daar heeft hij de kost nog verdiend met het repareren van fietsen en een fietsenstalling.

Februari 1943 heeft hij nog longontsteking gehad. Het leek erop dat hij hiervan zou sterven.

Een zielenvriendin Goverdien Versendaal kreeg hier werkzaamheden mee en mocht geloven dat hij weer beter zou worden. Ze heeft dit ook aan hem geschreven op 4 februari 1943: '...De Heere bond het zó op mijn hart en o, geliefde vriend, er kwam zó krachtadig in mijn hart: Hij is krachtig bevonden een Hulp te zijn in benauwdheid. O, geliefde vriend, aan Hem, die Hulp in benauwdheid mag ik U genadiglijk opdragen. O, die Hulp zal niet beschamen, die Hulp leidt over dood en graf heen. Hij is de broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde. O, dat is wat hé, de broederen in alles gelijk geworden? O, wat een vernedering en dat voor diep schuldige zondaren. Maar wat een verhoogde staat bekleedt Hij.

Geliefde vriend ik beveel U aan die Gezegende Middelaar, Die trouwe houdt en eeuwig leeft en Die nooit zal laten varen het werk Zijner handen. (...) O, al was het dat wij elkander hier niet meer ontmoeten, dan zullen wij elkander daar ontmoeten, daar geen scheiding meer zijn zal en waar geen inwoner zal zeggen ik ben ziek, en de zonde geen vat meer op ons zal hebben. De hartelijke groeten van mij, uw liefhebbende vriendin Goverdien.'

Op het laatst van zijn leven las hij veel in de werken van Th. van der Groe. In diens Catechismusverklaring vonden ze na zijn dood 750 gulden. Dit had hij opgespaard, zoals hij zei: 'Voor de boze dag'. Hij had aan de Heere gevraagd of hij met ere uit de wereld mocht gaan en geldelijk dus niemand tot last mocht wezen. Ze konden hier heel de begrafenis van betalen.

Zijn laatste ziekte waaraan hij ook gestorven is, was kanker. Dit is zeer smartelijk geweest. Hij heeft negen maanden uit liggen teren. Op het laatst ook pijnlijke wonden vanwege doorligging. Tijdens dit ziekbed is het geestelijk ook erg op en neer gegaan. Tegen zijn kinderen heeft hij voor hij stierf gezegd: 'Jullie moeten daar naar de kerk gaan, waar zonde en schuld gepreikt wordt en vergeving in het bloed van Christus. Vlak voor hij stierf zei hij: 'Ik lig met twee lege handen als Lazarus voor de poort'. Kort hierop kwam de Heere over en hief hij zijn twee armen omhoog en zei: 'Eeuwig Halleluja, eeuwig Halleluja! En hij stierf. Hij is door ds. Aangeenbrug begraven, die gesproken heeft over Jes. 33 : 24 '*En geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek, want het volk, dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben*'.

De achtste broer was Arie (1879-1917). Zijn levensverhaal is in het bovenstaande beschreven. Zijn bevindelijke kennis van Christus is hier niet duidelijk in vermeld. Maar zijn broer Andries zei later: 'Ik had daar wel meer van kunnen vertellen.'

Willem (1882-1905) was het negende kind. Hij stierf jong aan TBC. Enige tijd voor zijn dood droomde hij dat er een rouwstoet door de straat ging en dat die rouwstoet voor hém was. Dat bracht hem tot een aanhoudende worsteling aan de troon der genade. Toen hij een mogelijkheid van zalig worden zag, vertelde hij dat aan sommige mensen. Dit werd naderhand weer bestreden. Hij zei tegen zijn moeder dat hij al die mensen een briefje wilde sturen, met de mededeling dat hij zich vergist had. Maar zijn moeder raadde hem dit af. 'Al Gods volk

loopt met zo'n brief op zak', zei ze. In het boekje van zijn broer Arie staat over hem vermeld: 'De jongste broer van mij was, met zijn zus, nu nog bij moeder thuis. Hij was 22 jaar oud. Dag en nacht zuchtte hij onder zijn onbekeerde staat: 'Ik ben onbekeerd en kan zó niet sterven. Maar hij mocht onder Gods recht buigen. Toen hij stukken van long uitspuwde, getuigde hij: 'De Heere is recht; al deze ellende is gevolg van mijn eigen zonde. De Heere openbaarde Zich in zijn ziel en deed hem verstaan, dat aan Zijn recht was voldaan, door het Bloed des Verbonds en besprengde met dat bloed ook hem. Door het geloof genoot hij de kracht ervan en juichte: *'Hij heeft gedacht aan Zijn genade'* (Ps. 98:2).

Veel strijd heeft hij nog gekend; de aanvechtingen van de satan waren soms benauwend. Zijn ziel zuchtte: *'Zend HEER', Uw licht en waarheid neder'* (Ps. 43:3). De Heere gaf hem veel licht en ruimte, zodat hij mocht geloven

*Dan ga ik op tot Gods altaren,
Tot God, mijn God, de bron van vreugd.* (Psalm 43:4)

't Was te veel voor zijn zwak lichaam. Hij verloor het bewustzijn. Toen hij weer tot zichzelf kwam zei hij: 'Wel Heere, ben ik nog hier? Maar het is goed; Uw doen is enkel majesteit en heerlijkheid. Twee dagen later ontsliep hij. Juichende ging hij heen. Boven allen zong hij uit, met stervende lippen:

*Gods vriend'lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht
Voor all' oprechte harten
Ten troost verspreid in smarten.* (Psalm 97:7)

Als tiende werd een dochter geboren, Lena (1883-1951). Na 4 klassen lagere school moest ze al gaan werken. Als jong meisje werkte ze als koeienwachtster. Toen ze wat ouder was, verdiende ze haar geld als naaister. Met een naaimachine onder de arm ging ze dan naar het adres waar het naaiwerk moest worden gedaan.

Al vroeg hielden geestelijke zaken haar bezig. Toen de dominee de catechisatie eens begon met de vraag: *'Wie heeft lust den Heer' te vrezen?'* stak ze haar vinger op en zei, tot ontsteltenis van haar broers: 'Ik, dominee'. Op haar 14e jaar droomde ze dat ze bij een loket stond waar briefjes werden uitgedeeld met het opschrift 'vrije genade'. Steeds als ze haar hand ernaar uitstreckte kreeg een ander het briefje. Deze droom was haar tot lering. Zij begreep eruit dat ze Gods tijd moest afwachten. Zij was wel eens bang dat zij onbekeerd zou blijven, omdat er al zoveel uit haar familie tot bekering waren gekomen. Ze was ook jaloers op haar broer Piet. Deze liep altijd psalmen te zingen.

Op haar 17e jaar overtuigde de Heere haar ervan dat ze gezondigd had tegen een goeddoend God. De Heere bepaalde haar daarna bij Efeze 2:1: *'En u heeft Hij mede levend gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden en de zonden.'*

Toen ze 22 jaar was openbaarde de Heere Zich aan haar ziel als Zaligmaker, door de woorden uit Jes. 9:5b: *'... en men noemt Zijn Naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst'*. Ze zong toen vele malen het refrein van psalm 136:

*Want Zijn gunst, alom verspreid,
Zal bestaan in eeuwigheid.*

In januari 1906 deed ze van harte belijdenis van haar geloof. Op haar 33e jaar openbaarde Zich de Heere Jezus Christus aan haar als haar schuldovernemende Borg uit (Psalm 118:13, berijmd).

Lena trouwde met Frederik van Toor (1878-1961). Zij woonden in Den Haag en hebben daar veel meegemaakt. Ook met de latere ds. M. Heikoop. Zij vreesden niet alleen samen de Heere, maar ook van hun kinderen waren er waar dit van gezegd kon worden.

Lena is gestorven op 24 september 1951. Enkele dagen voor haar sterven zei ze nog geen boodschap van Boven te hebben gekregen. Maar dit volgde uit Hooglied 2:10: *'Sta op, Mijn vriendin, Mijn schone, en kom'*.

De laatste nacht zei ze tegen haar man: 'Er komen werkzaamheden; halleluja. Nu gaan wij scheiden Freek.' Deze antwoordde: 'Maar niet voor eeuwig?' Toen zei Lena nog: 'Nee, de HEERE zegene jullie en Hij behoeft jullie. De Heere doe Zijn aangezicht over jullie lichten en Hij zij jullie genadig. Gerda sterkte en doe de groeten aan de kinderen. Alleen uit vrije genade, om Jezus wil. Amen.' Het laatste herhaalde zij nog tweemaal, vouwde haar handen samen en mocht in vrede ontslapen.

Het elfde kind was ook een Leendert (1885-1887) Waarschijnlijk was hij het die overleed als gevolg van verbranding. Eén van de andere kinderen liet per ongeluk kokend water op hem komen.

Geraadpleegde literatuur:

Uit het vuur gerukt door ds. L.H. van der Meiden

Dordrecht (z.j.) D.J. van Brummen

Enige aantekeningen uit brieven en overlevering over het voorgeslacht Van Driel. Door M. van Driel (z.j)

2 *Wijntje Nap (1883-1920)*

2.1 Een aansporing!

*Hij kan, en wil, en zal in nood,
Zelfs bij het naad'ren van den dood,
Volkomen uitkomst geven. (Psalm 68:10)*

De waarheid van dit woord is op een treffende wijze bevestigd in de laatste uren van Wijntje Nap te Woerden, die op 12 juli 1920, op 36-jarige leeftijd is overleden.

Hiervan volgt een beschrijving wat er bij haar sterfbed is doorleefd.

Het was mijn plan niet om dat te beschrijven, maar door iemand die hiervan ook getuige is geweest, werd ik aangeraden om dit te doen.

Eerst aarzelde ik nog om dit te doen, door vrees dat ik niet in staat zou zijn om met de juiste woorden dit wonderwerk des Heeren te beschrijven. Toch werd ik gedrongen om Gods daden hierdoor beter in herinnering te doen blijven. En omdat ook Gods Woord ons aanspoort om in gedachtenis te houden wat de Heere gedaan heeft, ben ik toch aan dit werk begonnen. Op verzoek van velen wordt het ook in druk uitgegeven.

Het is mijn wens dat het lezen hiervan voor velen tot een zegen mag zijn. Mocht het de Heere behagen om de lezers die nog niet weten wat hun droevige natuurstaat inhoudt en in wiens hart dan ook nooit een oprechte begeerte geboren is om Jezus Christus, Gods Zoon, als hun Borg en Middelaar hebben leren kennen, als een ellendige en behoeftige tot Hem de toevlucht te mogen nemen. Tot de Bron des Levens, om door Hem verlost te worden van de banden van de dood waarmee zij vastgebonden zijn, om daardoor in het ware leven te mogen delen.

Maar dat ook allen, van wie het hart wel heilbegeerig is gemaakt, om deel te mogen krijgen aan die dierbare Zaligmaker, maar die zich nog zo vastgebonden voelen met knellende, onbreekbare banden van de zonde, door het lezen van dit boekje, aangespoord mochten worden om de kloppen op de deur van genade. Want de Heere zal geen bidder, die het in waarheid om Hem te doen is van Zich verstoten. Al is het ook bij het naderen van de dood, kan de Heere nog uitkomst geven.

Dat het ook een oorzaak van blijdschap mag wezen voor allen die door Gods genade uit de dood zijn overgegaan in het leven. Wij beleven tijden die in veel opzichten donker genoemd moeten worden. Vooral wat het geestelijk leven betreft en daarom is het vertroostend dat God Zijn genade nóg komt te verheerlijken, door op zó'n kennelijke wijze zijn genade te openbaren.

Dat de geschreven woorden mochten zijn tot lof en prijs van de Naam des Heeren.

2.2 Een gevreesde ziekte

Wijntje leed, zoals later bleek, reeds enige tijd aan tuberculose. Omdat zij niet behoorde tot die mensen die spoedig klagen wanneer zij iets gevoelen, was het voor ons verborgen gebleven. Toen zij steeds meer begon te hoesten, raadden wij haar aan om de dokter eens te vragen.

In het begin van het jaar 1920 voldeed zij aan dat verzoek. De dokter schreef haar een rustkuur voor, maar in februari bleek al dat het niet baatte en zij mocht haar bed niet meer uit. Na de winter moest zij buiten in zomerhuisje liggen.

Vanaf die tijd vreesden wij het ergste, wat uitkwam door een langzame achteruitgang. Zelf rekende zij er ook niet meer op, dat zij zou beteren. Maar, zij was niet bereid om te sterven! Dat benauwde haar, want zij was van jongs af onderwezen, dat een mens die onbekeerd sterft verloren gaat.

In haar gezonde dagen had zij daar ook wel over gedacht, daarom was zij zich nu bewust van de hardheid van haar hart. Tijdens haar ziekte vermeerde haar angst voor de dood, want zij gevoelde dat het er nu op aan zou komen. Veel werd met haar gesproken, want zij kreeg veel bezoek. Ook van mensen die God vreesden en een betrekking op haar hadden, kwamen steeds weer terug. Maar het bleef duister voor haar. Haar ouders en familie hoopten vurig dat zij van haar nog eens wat mochten vernemen, wat hen zou doen hopen, dat haar heengaan in vrede zou zijn.

Geduldig dragen

Ook voor mij was het een moeilijke tijd, want wij hoopten al ruim drie jaar, om door de band van het huwelijk aan elkaar verbonden te zullen worden. Maar nu werden al onze verwachtingen verbroken. De Heere gaf echter kracht naar kruis. Hij bereidde ons er langzaam op voor dat wij van elkaar zouden moeten scheiden. Ik mocht

deze smart dikwijls geduldig dragen en alles Hem toevertrouwen, omdat Hij in zijn wijsheid weet wat goed en nuttig voor ons is. Het is alleen door de ondersteunende genade van God dat wij geduldig kunnen zijn in tegenspoed en smart.

Het was echter mijn hartelijke begeerte, indien het de Heere behaagde haar weg te nemen, dat ik het dan mocht weten dat hij haar tot Zich zou nemen. Maar het scheen dat al die wensen niet vervuld zouden worden. Zij klaagde er soms over, dat het was alsof zij steeds harder en ongevoeliger werd. Haar lichamelijk lijden was niet zo pijnlijk, maar wel benauwend. Maar zij was zeer geduldig, want zij was bang dat zij door te klagen de schijn zou wekken de Heere van onrecht te beschuldigen. Zij moest steeds getuigen dat God haar nog zoveel weldaden schonk, daar zij dit toch alles verzondigd had.

Dikwijls zij ze: 'De Heere is toch zo goed voor mij, want ik word zo goed verzorgd, ik krijg wat ik begeer en Jezus kreeg aan het kruis niets anders dan gal met edik gemengd. Hij was geheel rechtvaardig en ik ben vol van zonden en onder al de weldaden blijf ik zó verkeerd en ondankbaar.' Zij was zeer erkentelijk voor de liefde waarmee zij werd omringd door haar ouders en anderen.

Langzaam werden haar krachten afgebroken. In de laatste tijd moest zij niet veel meer hoesten, maar haar ziekte vermeerderde steeds. Ook viel zij nu steeds in slaap, wat haar bedroefd maakte, want zij gevoelde dat zij daardoor minder behoefte kreeg om de Heere te zoeken. Ook toen zij zocht te bidden, viel zij soms in slaap. Haar toestand werd dus steeds droeviger.

Het zou hier duidelijk openbaar komen dat alle werk van mensen er buiten zou vallen, opdat het werk des Heeren openbaar zou komen en Hij alleen de eer ervan ontvangen zou!

Zaterdag 10 juli

Toen ik die zaterdagavond bij haar was, was haar stem zó zwak, dat men haar haast niet meer kon verstaan. Wij verwachtten dan ook dat het niet meer lang kon duren.

De daaropvolgende zondagmorgen vroeg zij aan haar vader, of hij ook niet dacht dat zij spoedig zou moeten sterven. Hij kon niet ontkennen dat hij er ook voor vreesde.

Nu kreeg zij het erg benauwd, zij moest sterven en kon niet sterven omdat zij nog onbekeerd was. Zij begon zo hard te roepen, met zó'n krachtige stem, dat het ons verwonderde.

'O, nu zal ik sterven', riep zij, 'en ik ben nog onbekeerd. Wat zal het vreselijk zijn om zo voor Gods rechterstoel te verschijnen. De Heere heeft mij zóveel laten waarschuwen. Hij heeft mij zo dikwijls opgeroepen tot bekering, maar ik heb al Zijn roepstemmen in de wind geslagen. En daarom is het rechtvaardig dat ik voor eeuwig verloren ben. Ach, had ik maar gehoor gegeven aan de stem des Heeren, maar nu is het te laat. Ik heb wel godsdienstig en netjes geleefd, maar het was alles maar schijn, want ik ben onoprecht van hart. De Hartenkenner weet wat er in mijn binnenste is, want voor Zijn oog is er niets verborgen. O, had ik toch naar Hem geluisterd. Nu ben ik verloren!'

Zo lag zij te kermen, maar tussen haar klachten door riep zij steeds de Heere aan om Zijn genade: 'Ach Heere, mocht het wezen dat U mij nog mocht bekeren. U bent de machtige, die de keistenen doet veranderen in een bron (Psalm 114). Ja Heere, dat kunt U doen en nu ben ik wel zo hard als een keisteen, maar ach, dat het U mocht behagen dat wonder aan mij de verrichten, dat ik als een bron mocht worden. Maar het is rechtvaardig wanneer u mij niet hoort, want toen U mij riep, wilde ik niet horen. Ik ben verloren en dat is mijn eigen schuld. Maar ach Heere, wil U mij nog bekeren. Och, dat er maar één lichtstraaltje in mijn ziel mocht vallen, dat mijn laatste snik *genade* mocht zijn.'

Wijntje had altijd veel achting voor hen, die zij hield voor Gods kinderen. Zij was altijd bang om iets in het nadeel van hen te zeggen, want ondanks de vele gebreken van Gods volk, had zij dit volk toch lief. Het was Zijn volk, omdat Hij het gekocht had met de dure prijs van Zijn Eigen bloed. Zij had betrekking op de verlost des Heeren en ontving ze graag.

Ook op deze dag kwam een oud christen haar bezoeken. Hij sprak met haar en wees op de Zaligmaker, die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren is. Voor dat hij vertrok, deed hij op haar verzoek, nog een gebed. Vurig en hartelijk smeekte hij de Heere om uitredding in deze nood, dat het hem behagen mocht, de rijkdom van Zijn genade in Christus, ook hier te openbaren.

Bij zijn vertrek zei ze, dat zij altijd zijn bezoeken op prijs gesteld had: 'En dit is oprecht en waar, hoewel ik anders in alles zo onoprecht ben.' Haar toestand bleef echter benauwd en duister.

2.3 Alles eigen schuld

Intussen waren haar getrouwde broers en haar zus gekomen. Het was warm en wij stonden in of buiten het vertrekje waar zij lag. Zij begon ons nu ernstig te waarschuwen: 'O, wees toch gewaarschuwd. Jullie zijn nog in de genadetijd en laat die tijd toch niet nutteloos voorbij gaan, zoals ik dat gedaan heb. Zoek de Heere, nu hij nog

te vinden is. Zijn genade wordt u nog aangeboden en ach, val Hem nog te voet, opdat u niet in het eeuwig verderf komt.

Ik lig nu als op de rand van de hel, waar ik straks in neer zal storten en dat heb ik verdiend. Ik moet van jullie scheiden, maar nu kan ik niets anders zeggen dan dat het voor mij nacht wordt, een eeuwige donkere nacht. O, hoe vreselijk is dat! Dan moet ik alleen naar dat donkere kerkhof en alleen door die vreselijke doodsjordaan. Nu is dat het ergste niet, maar dan volgt die grote eeuwigheid. En dat is alleen om eigen schuld. O! O!’

Zo schreeuwde zij het uit. Het is niet te beschrijven hoe hartverscheurend het voor ons was, om haar zó te zien worstelen. Vooral toen zij van mij afscheid nam, was het alsof mijn hart zou breken van smart. Wij stonden allen bij haar, niet instaat om haar in het minste te helpen. Geen woord van troost kon ingang bij haar vinden. Het kwam hier duidelijk uit hoe machteloos wij tegenover elkaar staan, als de Heere Zich verbergt. Alle mensenhulp is ijdelheid. Wij konden niets doen dan wenen en zuchten tot de Heere, of Hij nog uitkomst mocht geven. Maar het was alsof de hemel gesloten was, zodat er geen gebed door kon.

Een korte tijd werd zij wat stiller, maar daarna begon zij nog heviger dan voordien te roepen, dat zij verloren was, maar toch smeekte zij steeds om ontferming.

Haar vader zocht wel uit Gods Woord tot haar te spreken, maar het was alles tevergeefs. Zij vond er geen troost in. De dierbare beloften die de Heere in zijn Woord geeft, kunnen ons niet versterken zolang de Heilige Geest ze niet toepast aan het hart, door Zijn licht erover te laten schijnen. Wij kunnen het anderen wel voorhouden dat wij moeten vasthouden aan wat de Heere belooft, maar het zal niet baatten als de Heere Zelf niet tot de ziel spreekt van blijde troost en vrede.

Zij noemde de namen van mensen waarvan zij vroeger was vermaand. Daarom zij haar vader: ‘Zo wacht de grote Koning zeker ook nu, totdat alle beschuldigers zijn opgekomen, voor hij het vonnis velt.’ (Hij dacht hierbij aan Hand. 25:16, toen Festus geen oordeel kon vellen voordat alle beschuldigers verschenen waren.)

Zij sprak erover dat haar wel eens iets voor de geest gekomen was van ‘een ster in Jacob opgegaan’, maar zij kon het zich niet meer zo goed herinneren. Daarom las ik haar nu voor van de Lofzang van Zacharia het 4^e vers:

*Dus wordt des Heeren volk geleid,
Door 't licht, dat nu ontstoken is,
Tot kennis van de zaligheid,
In hunne schuldvergiftenis;
Die nooit in schoner glans verscheen,
Dan nu, door Gods barmhartigheên,
Die met ons lot bewogen,
Om ons van zond' en ongeval 't ontslaan
Een star in Jacob op doet gaan.
De zon des heils doet aan de kimme staan.*

Dat was wel wat zij bedoelde, maar zij kon er nu niet door getroost worden. Integendeel, haar onrust werd groter. Zij was ook bang dat zij haar bewustzijn zou verliezen en dat wij, wanneer zij dan zou sterven zouden denken, dat zij nog behouden zou zijn.

‘O, denk dat toch niet’, riep zij uit, ‘want ik ben verloren. Zou ik mij maar wagen, zou ik mij maar overgeven en in het verderf laten vallen. De Heere is recht in al zijn handelingen.’

2.4 En aan mijn ziel het leven geeft

Daarna riep zij weer tot de Heere, of Hij een klein teken van Zijn gunst wilde geven. Maar uiteindelijk breidde zij haar armen uit, alsof zij zich liet vallen, terwijl zij sprak: ‘Dan zal ik het maar wagen, daar zink ik dan neer in het verderf’.

Nu was de nood op het hoogst gekomen en het behaagde de Heere in haar ziel neer te dalen en haar uitkomst te geven in het midden van de dood.

Op datzelfde ogenblik kreeg haar moeder zó met haar te doen en werd innerlijk zo aangezet, dat zij met luide stem uitriep: Ó Heere, bekeer toch mijn dochter, red haar o God. Gij zijt de Machtige daartoe. Och, verlos haar toch!’

Intussen was de Heere met Zijn vrede in de ziel van Wijntje, lieflijk neergedaald. De angst en de vrees voor de dood was nu weg. Zo werd, met betrekking tot haar moeder, het woord bevestigd: ‘... eer zij roepen, zo zal Ik antwoorden; terwijl zij nog spreken, zo zal Ik horen (Jes. 65:24b).

Nadat zij zich als het ware in de hel voelde neerzinken, lag zij een korte tijd stil en daarna sprak zij heel rustig:

*Mijn hart roept uit tot God Die leeft,
En aan mijn ziel het leven geeft. (Psalm 84:1)*

Vooral die laatste regel van dit vers viel met kracht in haar hart.

Het was nu aan haar te zien, dat zij vrede had. 'Ja vader', sprak zij, 'de Heere geeft aan mijn ziel het leven. Nu behoeven je niet meer te treuren om mij, want ik kan nu sterven. O, wat een wonder van genade: *'Die aan mijn ziel het leven geeft'*; laat moeder nu ook hier komen.'

Toen zij bij haar kwam zei Wijntje: 'O moeder, u moet zo bedroefd niet zijn, want ik ben nu zó gelukkig, ik kan nu in vrede sterven, want *'Die aan mijn ziel het leven geeft'*. 'Ja, aan mijn ziel het leven, het eeuwig leven; dát geeft de Heere nu aan mijn ziel. O, kan het wel waar zijn? Kan in enkele minuten er wel zó'n grote verandering plaats hebben? O Heere, als het niet van U is, neem het dan toch weg, maar als het waar is dat U het mij geschonken hebt, laat het dan toch bij mij blijven. Maar ik gevoel dat het waarheid is, want het is nu zó vredig vanbinnen. Het is zó heerlijk en zó zalig: *'Die aan mijn ziel het leven geeft'*. O, ik zou het wel met grote letters in mijn kamertje willen schrijven, zodat die woorden toch niet vergeten zullen worden. Wat een genade en dat aan mijn ziel, daar er nog zoveel andere zielen zijn, dat de God des levens dit nu aan mijn ziel geeft. Ik had toch niet anders verdiend dan voor eeuwig om te komen. De eeuwige dood was ik waard en nu krijg ik het eeuwig leven, omdat Jezus Christus Zich in de dood heeft overgegeven om zondaren te verlossen en dat is nu ook voor mij. O Heere, wat zijt U toch goed! Hoe zal ik U daarvoor danken. Zijn Naam zij eeuwig eer en lof toegebracht!'

Zo lag zij aanhoudend de Heere te prijzen. Hoe zwak zij ook was, zij kon niet zwijgen en steeds herhaalde zij weer: *'Die aan mijn ziel het leven geeft'*. Zij was bang dat ze die woorden zou vergeten en daarom vroeg zij of wij ze er dan aan zouden herinneren. In de buurt hoorde ze kinderen zingen, die op de zondagschool zaten. 'Zouden ze dat versje óók zingen?', zei ze. Maar dat hoorden wij niet en Wijntje zei: 'Dat hindert niet, want het leeft toch in mijn hart.'

Een van de aanwezigen vroeg of wij het moesten zingen, maar zij zei: 'Nee, doe dat niet, want wij moeten voorzichtig zijn en er niet teveel drukte van maken. Ik mocht het weer eens kwijt raken, wat ik nu nog gevoel. O, wat heerlijk en wat is Gods goedheid oneindig groot.'

Aan ieder die haar bezocht vertelde zij dat de Heere grote dingen aan haar gedaan had. Ze zei ook dat ze die dag nog niet sterven zou.

Tegen de avond moest ik naar huis, hoewel ik voor de nacht weer terug zou komen. Zo nam ik afscheid van haar, waarbij ik mocht zeggen dat ik verblijd was dat zij nu de hemelse Bruidegom Jezus Christus mocht toebehoren. 'Ja', zei ze, 'wat is dat heerlijk en wat is Hij goed! Ga nu maar naar huis en vertel daar wat de Heere aan mij gedaan heeft.'

Die avond kwamen er nog enkele mensen, aan wie zij kon vertellen, dat zij nu mocht geloven te behoren tot het volk dat de Heere vreest.

Nog één nacht

Diezelfde avond ging ik weer naar Wijntje toe, met de bedoeling dat ik bij haar waken zou. Maar het was begrijpelijk dat er voor haar huisgenoten van slapen niet veel kwam. Toch gingen zij op aandringen van mij, daar zij de rust hard nodig hadden, nog naar bed. Samen met haar vader bleef ik bij haar.

Het was een stille zomernacht. Alles in de natuur ademde vrede en rondom ons was een aangename stilte. Maar in het zomerhuisje werd wat van de hemelse vrede gesmaakt.

Steeds begon Wijntje weer over het heil wat haar door God geschonken was. Af en toe lasen wij een Psalmvers of wij zeiden een tekst op, wat zij graag had. Maar steeds herhaalde zij de voor haar zo rijke woorden: *'Die aan mijn ziel het leven geeft.'*

Toen haar vader zei dat hij haar zo gelukkig achtte en dat hij wel met haar mee zou willen gaan, zei ze: 'Ach vader, de Heere Die het mij gegeven heeft, kan het ook u geven. Verwacht het van Hem alleen.'

'Het lijkt wel Wijntje', zei hij, 'dat je niet de minste twijfel meer hebt of het goed met je is.' Haar antwoord, op besliste toon was: 'Ach, de Heere geeft aan mijn ziel het leven en dat is genoeg!'

Tegen de morgen werd zij naar het lichaam steeds meer benauwd, maar de vrede in haar hart bleef. Heel vroeg zaten allen die thuis waren bij haar. Allen, ook Wijntje, verwachtten dat het einde van haar aardse leven nu nabij was. De dood begon zich al af te tekenen en haar wens was ook dat zij die dag zou sterven. Maar toen haar vader de opmerking maakte dat zij de Heere de tijd niet mocht bepalen zei ze: 'Och ja Heere, vergeef het mij dat ik nu al wil sterven. Zo U het doet is het goed. Als U wilt dat ik nog lang, zo zou moeten blijven liggen, is ook goed. Toen zei haar vader: *'... zo Hij vertoeft, verbeid Hem, want Hij zal gewisselijk komen, want Hij niet achterblijven'* (Habakuk 2:3). Daarop zei Wijntje: 'Amen'.

Wanneer haar benauwdheid weer wat minder was, liet zij zich recht in bed leggen, waarbij ze zei: 'Als de Heere komt om mij te halen, moet ik ordelijk liggen, want Hij is een God van orde. Ik kan nu gemakkelijk over sterven spreken, want de Heere is nabij, Hij is met mij en Hij ondersteunt en sterkt mij.'

Daarna nam Wijntje afscheid van ons, maar zij was zó kalm, alsof het iets heel gewoons was; zij was van al het aardse losgemaakt.

Haar vader las de berijmde Psalm 77 en bad zoals hij gewend was met haar. Zij voegde haar bede daarbij en eindigde met de woorden: 'En aan mijn ziel het leven geeft, uit genade Amen'.

Daarna heeft Wijntje weinig meer gesproken. Haar ademhaling werd minder. Zij was tot het einde helder bij bewustzijn. Zeer zacht en kalm, is zij die maandagmorgen om ongeveer 10 uur ontslapen, (12 juli 1920).

Na haar sterven

Zo bleven wij achter, bij haar sterfbed, treurende over ons verlies. Want waar de dood scheiding maakt, daar wordt de smart gevoeld. Maar toch, wat een troost schenkt het als wij mogen weten dat het sterven voor haar die van ons heengegaan is, gewin mag zijn. Daarvan werd ook de kracht ervaren in haar ouderlijke woning. In al de droefheid was er toch ook vreugde, als wij mochten spreken van de heerlijke dingen die hier waren gebeurd.

Ook op de begrafenis mocht veel gesproken worden over de wonderen die de Heere gedaan had.

Toch bleef het gemis in de huiselijke kring groot, bij allen die haar lief en dierbaar waren. Er werden dikwijls tranen van droefheid geschreid. Maar als er daarna weer gesproken werd over het wonder wat geschied was, dan was het ook hier; '*... maar uw droefheid zal tot blijdschap worden*' (Joh. 16:20b).

Zo is Wijntje Nap afgesneden in de bloei van haar leven. Maar wat een voorrecht is haar te beurt gevallen, om nog aan deze zijde van het graf te mogen getuigen van de genade des Heeren, Die haar wegnam uit dit aardse tranendal, om opgenomen te worden in de heerlijkheid. Door God bereid, voor allen die Hij van eeuwigheid verkoren heeft, om tot in eeuwigheid Zijn Naam te loven en te prijzen.

2.5 Een vermanend woord van haar verloofde

Geliefde lezers, zo getrouw mogelijk heb ik getracht te beschrijven wat ik aan dit sterfbed meegemaakt heb. Zoveel mogelijk ook haar eigen woorden weergegeven, om een indruk te mogen ontvangen van dit wonderwerk des Heeren.

Ik kan echter niet omschrijven de gewaarwordingen die wij hadden toen wij van dit alles getuige waren. Wat een spanning gaf het toen zij daar zo in de benauwdheid van haar ziel lag. Maar ook wat een verruiming gaf het, toen de Heere zo verrassend uitkomst gaf, wat niet onder woorden te brengen is. Hem worde voor dit alles de eer toegebracht!

Nu zal het echter voor ieder persoonlijk, zowel voor de lezer als de schrijver er op aan komen hoe het met óns is, wanneer wij op het sterfbed neergelegd worden. Als onze stervenstijd aanbreekt, en die tijd komt voor allen, zullen wij dan bereid zijn? Dat is een vraag die wij steeds onszelf moeten stellen, want het gaat om een eeuwigheid.

Wij liggen allen wegens erf- en dadelijke schuld onder het oordeel van de eeuwige dood. Als wij uit het leven moet scheiden, in dezelfde staat waarin wij geboren zijn, dan dalen wij in het eeuwig verderf neer. En dat is zó ontzettend, want het is reeds vreselijk aan deze zijde van de doodsrivier iets van de angst en smart van de rampzaligheid te voelen. Wat moeten het dan zijn als de toorn van God, in de volle maat en eindeloos uitgestort wordt?

Dat wij dan, nu wij nog in het heden der genade zijn, de Heere aanlopen en Hem smeken om het ontdekkend licht van Zijn Geest. Hij laat ons nog waarschuwen en biedt ons Zijn genade nog aan. Ook vanaf dit sterfbed komt de roepstem van bekering tot ons, waarin Hij toont dat er bij Hem een rijkdom van ontferming in Christus te vinden is. Wie alles verliest en als een hulpeloze tot Hem de toevlucht neemt, die wil Hij tot een Redder zijn. De leidingen des Heeren met Zijn volk zijn onderscheiden, want niet allen moeten hetzelfde doormaken. Er is een grote verscheidenheid in de wegen waarin de Heere Zijn volk leidt, wat ook bij het lezen van het bovenstaande voor ogen moet staan.

Toch zullen allen die behouden worden iets leren kennen van hun vloekwaardigheid voor God. Zo wij niet leren sterven eer wij moeten sterven, dan zal dit ons brengen in de eeuwige dood, want zonder wedergeboorte zal niemand het koninkrijk van God zien. Alles wat buiten Christus is zal ons moeten ontvallen als grond voor de eeuwigheid. Jezus Christus is alleen het enige Fundament waarop wij veilig kunnen staan. Hij is de Bron van het leven, Die alleen de ziel het eeuwig leven kan schenken. Dat ons hart daarom zou uitroepen tot God Die leeft en wij zouden vluchten naar de Borg en Middelaar. Hij nodigt nog en wacht om genadig te zijn. Dat het dan heden mocht geschieden, want Hij kán bij het naderen van de dood, volkomen uitkomst geven. Maar dat wij niet op een sterfbed aan laten komen, want wie verzekert ons dat wij een sterfbed krijgen en dat wij dan nog de begeerte zullen hebben om Hem te zoeken? Nee, het kan geen ogenblik worden uitgesteld om Hem te voet te vallen en Hem te laten wachten.

Als wij Hem tot ons deel mogen hebben dan zijn wij reeds bij ogenblikken zalig in dit leven. Dan wordt de vreugde gemaakt die niet in woorden uit te drukken is. De dichter zegt: '*Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrotten en Uw dienst alleen schenkt onvermengd genot*'.

Dat dit schrijven, wat op verlangen van velen uitgegeven wordt, een eenvoudig middel in de hand des Heere mocht zijn, tot waarschuwing van onbekeerde zondaren en die aansporen om de Heere te zoeken, terwijl Hij nog te vinden is. Maar ook tot bemoediging van bekommerde zielen, die vrezen om te zullen komen door de hand van de vorst der duisternis, opdat zij bij vernieuwing tot de Heere vluchten en de hoop op Hem stellen:

*De HEER' betoont Zijn welbehagen,
Aan hen, die need'rig naar Hem vragen,*

*Hem vrezen, Zijne hulp verbeiden,
 En door Zijn hand zich laten leiden.
 Die, hoe het ook mocht tegenlopen
 Gestadig op Zijn goedheid hopen.
 O, Salem, roem den HEER' der heren;
 Wil uwen God, o Sion eren.* (Psalm 147:6)

Dat het geestelijk Sion van God, Hem de eer toebrengt, voor de heerlijkheid van Zijn genade, aan dit sterfbed geopenbaard.
 Dat het zich verblijdde in de daden des Heeren!

P. van Dijk

Naschrift:

Helaas was het moeilijk om nadere gegevens van P. van Dijk te achterhalen. Ook over het nageslacht van familie Nap. De samenstelling van het gezin was als volgt:

Gerrit Nap geboren 1855, overleden 1938. Hij trouwde in 1881 met Leentje Cornelia Kok, geboren 1863 en overleden 1938. Zij woonden eerst aan de Houtdijk te Kamerik en later aan Geestdorp, gemeente Woerden.

Daarna woonde het gezin aan de Achterstraat I in het centrum van Woerden. Van de kinderen die geboren werden werd aangifte gedaan te Woerden:

1	Trijntje	1882-1947	
2	Wijntje	1883-1920	geboren 12 juli, overleden 19 juli
3	Pieter	1884-1944	
4	Alida	1886-1905	
5	Gerrit	1888-1896	
6	Cornelis	1890-1967	woonde later in Driebrugge
7	Willemijntje	1892- ?	
8	Jan	1894-1900	
9	Willem Arie	1896-1897	
10	Willem Arie	1897-1921	anderhalf jaar na Wijntje overleden
11	Gerrit	1900-1978	woonde later in Mijdrecht
12	Leendert	1900-1900	
13	Jan	1903- ?	
14	Leender	1904-1905	

Kerkelijk was familie Nap ingeschreven bij de Ned. Hervormde Kerk te Woerden. Het is een vraag of familie Nap in de Hervormde kerk de diensten bijwoonde. De prediking was toen erg verbondsmatig. Later is er een afdeling van de Gereformeerde Bond gekomen.

In de tijd toen Wijntje gestorven is stond in dezelfde straat waar zij woonden de Christelijke Gereformeerde Kerk.

Geraadpleegde literatuur:

P. van Dijk, *Uit grote nood gered, of de laatste uren van Wijntje Nap*, Woerden, 1925
 Gemeente archief Woerden

3 Gerrit Eijkman (1855-1869)

3.1 Een vrolijke, maar zwakke jongen

De jongen waar wij wat van willen vertellen is Gerrit Eijkman, geboren te Kampen, op 15 juni 1855. Vanaf zijn geboorte was hij een zwakke jongen en hij miste daardoor ook de nodige levenskracht. Die blijdschap van gezond en sterk te zijn was een gemis voor hem en zijn ouders. Van hem kon toen reeds gezegd worden:

*Benauwd met veel levensplagen,
 Van ziekte en smart moest hij vroeg dragen.
 De jeugd, die and'ren vreugde bereidt,
 Bracht hem haast niets dan treurigheid.*

Toen Gerrit anderhalf jaar was werd hij bezocht met een schijnbaar dodelijke ziekte. Hij bleef doorlopend zwak, waar uit op te maken is dat dit reeds het begin was van de ziekte waar hij later aan bezweken is.

Op zevenjarige leeftijd werd hij weer door een langdurige, ernstige ziekte aangetast. Toch mochten zijn ouders, tot hun blijdschap, Gerrit als uit de dood terug ontvangen. Hij was een kind van gebed voor zijn ouders, die hem in stilte de Heere geheiligd hadden en hem tot de dienst van het evangelie afgezonderd hadden.

Zelf had hij wel een vrolijk en opgeruimd karakter, zonder luidruchtig te zijn was hij vriendelijk en bescheiden, zodat hij voor zijn ouders en anderen die hem kenden tot blijdschap was. Hoewel zij hem om zijn zwakheid in veel dingen tegemoet kwamen, maakte hij hier geen misbruik van. Zij moesten hem niet streng aan te pakken om zijn plichten te doen.

Omdat Gerrits ouders hoopten dat hun zoon later opgeleid kon worden tot een getrouwe prediker van het evangelie, moest hij reeds op vijfjarige leeftijd naar de Christelijke school, voor het lager onderwijs. Vier jaar later mocht hij naar een andere school om voortgezet onderwijs te ontvangen.

Hoewel hij voor het leren wel aanleg had, kon hij toch niet zeggen dat de studie hem aantrok. Door zijn opgeruimd karakter had hij als kind meer zin om te spelen. Hij liet ook wel merken dat hij niet begeerde om dominee te worden.

De christelijke opvoeding die hij thuis kreeg en ook op de lagere school, hadden niet veel invloed op zijn jeugdig hart, wat zich niet onderscheidde van andere jongens van zijn leeftijd. Hierdoor werd de hoop die zijn ouders over hem koesterden, niet weinig beproefd. Bij tijden werd dit toch wel een reden tot zorg over de toekomst van hun kind.

Wel merkten zij dat de zwakheid van hun kind, hem regelmatig tot ernstige gedachten dwong, maar dit betekende niet dat zij een beginsel van een nieuw leven in hem ontdekten.

Niet meer naar school

Nadat Gerrit vier jaar op de laatstgenoemde school had doorgebracht, werd hij opnieuw ernstig ziek. Zijn kwaal veroorzaakte nu een angstige gedachte. Hoewel wij achteraf mochten opmerken dat de Heere hem toen nog niet wilde wegnemen, want Hij wilde hem nog voorbereiden, om de dood zonder verschrikking te ontmoeten.

De Heere wilde zijn genade nog in hem verheerlijken en hem, hoe jong hij ook nog was, tot Zijn lof stellen op de aarde. *'Opdat gij ten volle kondet begrijpen met al de heiligen welke de breedte en lengte, en diepte en hoogte is. En bekennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat ...'* (Efeze 3: 18 en 19a).

Hij heeft een diepgaand schuldgevoel, maar ook een helder inzicht gehad in de verlossing. Hij kreeg een helder begrip gekregen en een helderheid in het spreken en dat voor iemand die nog zo jong is. In hem mocht gezien worden dat God ook in onze dagen uit de mond der kinderen en der zuigelingen Zich sterkte gegrond heeft.

Korte tijd, nadat het er weer op leek dat hij weer wat zou aansterken. Hij kon zelfs weer klein eindje wandelen, zodat er hoop was dat hij nog wat zou aansterken.

Een hartziekte

Maar de raad des Heeren had het anders besloten. Zijn ziekte werd met de dag ernstiger en zijn lijden werd ook groter. Nu scheen hij, naar de mens gesproken, ongeneselijk ziek te zijn. Hij had een hartziekte waardoor het vocht in zijn lichaam sterk opeen hoopte. Hij had haast ondragelijke pijnen en zag er opgezwollen uit.

Verschillende weken onderging hij dit lijden bijzonder gewillig. Tot beschaming van volwassenen, die een goede gezondheid genieten.

In deze tijd leek het er ook op dat hij van tijd tot tijd ernstig nadacht over het heil van zijn ziel. Toen wij eens bij hem kwamen, vroegen wij hem of hij bereid was om voor de Rechter van hemel en aarde te verschijnen, om rekenschap te geven van al zijn daden. Zijn antwoord was toen: 'Niet zo best', en hij begon aandoenlijk te huilen en kon door een hevige ontroering niet verder praten.

Zichtbaar ontevreden

Toch waren deze indrukken niet van blijvende aard. Steeds kwam de ijdelheid van zijn jeugd en zijn natuurlijke vrolijkheid weer naar boven. Zijn gedachten werden steeds weer afgeleid van het ene nodige. Zo drong hij er ook sterk op aan om het 25-jarig huwelijksfeest van zijn ouders, op een vrolijke wijze te vieren. Zijn moeder maakte toen de opmerking dat er vóór die tijd nog wel heel iets anders kon gebeuren. Zij dacht namelijk steeds over een aanstaand afscheid. Toch kon die opmerking van zijn moeder hem niet tot andere gedachten brengen. Zelfs het tegendeel, want hij was zichtbaar geraakt en ontevreden. Hij maakte de opmerking dat wij toch niet altijd treurig en droevig moeten zijn en ook wel eens plezier in het leven mogen hebben.

Toen zei zijn moeder dat dit meestal samenging met zonde en in ijdelheid eindigde. Ook dat wij van elke woord rekenschap moeten geven.

Gerrit zweeg toen en het bleek dat die laatste woorden van zijn moeder, als een tweesnijdend zwaard, hem krachtig aangegrepen hadden. Hij ging naar zijn kamer en bracht die avond en de hele nacht in eenzaamheid, onrustig en in grote verlegenheid door.

De ziekte van Gerrit nam in hevigheid toe. Ook zijn pijn en smart werd steeds groter, zodat hij nu steeds op zijn bed moest blijven. Kennelijk gebruikte de Heere dit als een middel om hem werkzaam te maken met het ene nodige en hem lossen van dit aardse te maken. Het was nu merkbaar en zichtbaar dat hij van tijd tot tijd biddende was. Niet dat er bepaalde werkzaamheden bij hem ontdekt werden die rechtstreeks zijn ziel betroffen, maar het was duidelijk dat hij lossen was van de aardse ijdelheden.

Kort daarna kregen de woorden betekenis: 'En roep mij aan in de dag der benauwdheid. Ik zal er u uithelpen en gij zult mij eren' (Psalm 50: 15). Uit zijn benauwdheid begon hij te roepen. De nood werd groter en zijn roepen werd aanhoudend tot de Almachtige.

Ook vroeg hij steeds of zijn vader voor hem wilde bidden. Toch was het merkbaar dat het in hoofdzaak zijn ziekte was, want hij wilde toch zo graag beter worden.

Zijn medicijnen gebruikte hij altijd met gebed en dikwijls zei hij dan: 'Ach Heere, mocht u dit middel nog een komen te zegenen'. Hij zag meer op de grote Medicijnmeester dan op de middelen. Hij gebruikte ze in kinderlijke afhankelijkheid van Gods zegen.

3.2 Zie, hij bidt

Veertien dagen voor Gerrit stierf, kreeg hij bezoek van mijnheer De G. Deze sprak met hem, in hoofdzaak over de eeuwige belangen. In hoofdzaak sprak hij over de noodzakelijkheid van de bekering tot God en het geloof in de Heere Jezus. Verder droeg hij hem in een ernstig gebed op aan de barmhartigheden des Heeren. Toen deze persoon dit gedaan had bedankte Gerrit hem hartelijk voor zijn welwillendheid en sprak vervolgens met de andere gezinsleden. Hij vertelde nu meer dan voordien, over de liefde en de achting die hij voelde voor bekeerde mensen.

Vanaf deze tijd kon men nagaan dat hij steeds bezig was over zijn ziel, over de onzichtbare en eeuwige dingen. Het was zoals er van Saulus geschreven staat: '... want zie, hij bidt' (Hand. 9:11b).

Toch was het merkbaar dat er bij hem nog geen ware droefheid over zijn zonden had en de kennis van de Heere Jezus nog miste. Een grote angst voor de dood en om verloren te moeten gaan, was wel duidelijk aanwezig. Ook het onderscheid tussen hel en hemel sprak hem gedurig aan. Maar in zijn gebeden was merkbaar dat het zijn grootste begeerte was om weer beter te mogen worden.

Daarom is het ogenblik van de bekering soms moeilijk vast te stellen, vooral in een kinderhart wat onder het evangelie geboren en opgevoed is. Zeker moet er dan dikwijls veel gebeuren voordat zij er over spreken wat in hun hart omgaat, tegenover de andere gezinsleden.

Het was echter al opmerkelijk zijn liefde tot Gods volk en zijn behoefte om te bidden. Maar volgens God Woord, komt er bij allen toch een gebed om behouden te mogen worden. De moordenaar aan het kruis bad: 'Heere, gedenk mijner als Gij in Uw koninkrijk zult gekomen zijn' (Luk. 23:42).

Maar tot roem van Gods genade, mocht van deze jongen gezegd worden, dat hij een leesbare brief Christus, zou worden, geschreven door de Heilige Geest. De Heere wilde hem voorbereiden op de grote overgang van het tegenwoordige naar het toekomstige leven.

Dinsdag 20 april, overtuigd van zonden

Op dinsdag 20 april vond er een opmerkelijke verandering in zijn leven plaats. Zijn ziekte was sterk toegenomen en zijn lichamelijke benauwdheid werd zo groot, dat de aanwezigen het in zijn kamer haast niet meer uit konden houden. Het verschrikkelijk lijden was haast niet meer aan te zien. Toen stond het voor hem vast dat zijn kwaal ongeneselijk was, dat hij zou moeten sterven en hij kon niet sterven.

Hij zag op tot God, maar kende God niet, zodat hij beefde over al zijn ledematen. De gedachte was dat God zijn toornig Rechter was en een eeuwig gloed bij wie niemand wonen kan. Hij zag op zichzelf en al de zonden van zijn jeugd stonden hem, als schrikwekkend voor ogen. Hij wist dat er geschreven staat: 'Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen' (Gal. 3:10b).

Met ontzetting zag hij zich nu aan de grenzen van de eeuwigheid. Dat sprak hem zó met ontzetting aan, dat de meest verharde zondaar, die bij zijn bed stond, moest verbreken. Het was nu werkelijk zo, dat de banden van de dood hem omvingen en de angsten der hel hem verschrikten. Hij vond benauwdheid en droefenis en meende de genadetijd verzuimd te hebben. Dat God zijn barmhartigheden door toorn had toegesloten.

Het was onmogelijk om een denkbeeld te krijgen van het lijden van zijn lichaam, maar ook van zijn zielenlijden, wanneer men hem niet gezien of gehoord heeft. Zijn ouders en andere gezinsleden hebben hier ook onuitsprekelijk onder geleden.

Er ging een gedurig gebed voor hem op. Hij liet ook niet na steeds weer te vragen of zij voor hem wilden bidden.

Op een ogenblik was het zo ernstig dat hij meende te sterven. Hij wong zijn handen in elkaar en met een onbeschrijfelijke blik uit zijn ogen, schreeuwde hij: 'Vader, ik sterf en ik ben nog onbekeerd! Vader, ik ga naar de hel. Ach vader, bidt voor mij, of de Heere mij nog in genade wil aannemen.'

Zijn vader was echter op dat ogenblik zó ontroerd, dat hij aan zijn verzoek niet kon voldoen en raadde hem aan, dit zelf te doen. Toen begon hij overluide zelf te bidden en smeekte de Heere om bekering en vergeving van zijn zonden. Ernstig en dringend pleitte hij op Gods Woord: '*En roep Mij aan in de dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen en gij zult Mij eren*' (Psalm 50: 15).

Toen hij klaar was vroeg hij mij, hem op te dragen aan de genadetroon. Terwijl ik bezig was, dachten allen dat hij stierf. Na enkele ogenblikken kwam hij weer tot bewustzijn. Hij was naar de ziel wat kalmer en het leek of zijn lichamelijke pijnen ook wat verminderd waren. Wij dachten toen aan de woorden:

*HEER '! door goedheid aangedreven,
Zijt Gij mild in 't schuld vergeven;
Wie U aanroept in de nood,
Vindt Uw gunst oneindig groot.* (Psalm 86:3)

Kort hierna kwam er een tante van hem. Zij sprak over het lijden en sterven van de Heere Jezus en de kracht van zijn schulduidelgend dierbaar bloed. Zij vroeg of hij er wel eens over gedacht had, dat Christus met één offerande, in eeuwigheid volmaakt had, al degenen die geheiligd worden. Dat Hij hun zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het kruishout. Hij heeft hun schuld betaald en voor alle ware zondaars een recht tot het eeuwig leven verworven. Zo kan een zondaar door het gelovig aannemen van de gerechtigheid van Christus weer zalig worden.

Zijn tante sprak nog verder met hem, over de noodzakelijkheid van het geloof, maar ook van de bereidwilligheid van de Heere Jezus om zondaren zalig te maken. Ook wees zij hem op de ware betekenis van de doop, zoals in het formulier omschreven.

Nadat zij nog meer in deze geest gesproken had, zei Gerrit dat hij nu groter behoefte gevoelde aan bekering. Ook vond hij dat belangrijker dan herstel van zijn lichaam.

Wij mochten hem er nog op wijzen dat de deur van genade nog niet gesloten was. Het was de Heere die riep: '*En die dorst heeft, kome; en die wil, neme het water des levens om niet*' (Openbaring 22: 17b). Maar alles wat op troost leek wees hij af door te zeggen dat zijn zonden zo groot waren en dat het grote heil voor hem toch niet zou zijn.

Wij antwoordden hem dat deze gedachten van de boze waren en dat God in Zijn Woord spreekt dat zijn zonden ook weggenomen kunnen worden, ja, wit als de sneeuw worden omdat Jezus Christus in de wereld gekomen is, om zondaren zalig te maken.

Het eerste lichtstraaltje

Daarna richtte Gerrit zich zuchtend op en verzocht ons om te zingen Psalm 84:3:

*Welzalig hij, die al zijn kracht,
En hulp alleen van U verwacht,
Die kiest de welgebaande wegen;
Steekt hen de hete middagzon
In 't moerbeidal, Gij zijt hun bron,
En stort op hen een milden regen,
Een regen, die hen overdekt,
Verkikt, en hun tot zegen strekt.*

Korte tijd daarna verzocht hij weer om een vers te zingen, Psalm 103 vers 8:

*Gelijk het gras is ons kortstondig leven,
Gelijk een bloem, die, op het veld verheven,
Wel sierlijk pronkt, maar kracht' loos is en teer;*

Beide verzen zong hij met een heldere stem mee, waarbij zijn gezicht een opgeruimde uitdrukking kreeg. Het leek dat hier het eerste lichtstraaltje in zijn ziel viel, om de duisternis te verdrijven.

Ongeveer 4 uur in de namiddag voelde hij weer behoefte om te zingen. De gewaarwordingen van zijn hart lagen blijkbaar in de Psalmen verklaard.

Op zijn verzoek moesten wij nu Psalm 86:6 zingen:

*Leer mij naar Uw wil te hand' len,
'k Zal dan in Uw waarheid wand' len;
Neig mijn hart, en voeg het saâm
Tot de vrees van Uwen Naam.*

Aan de inhoud van de Psalmen was het merkbaar wat er in zijn hart omging. Ook in de weg van verlossing. Hij liet kort hierop Psalm 84:1 zingen:

*Hoe lieflijk, hoe vol heilgenot,
O HEER' der legerscharen God,
Zijn mij Uw huis en tempelzangen!
Hoe branden mijn genegenheên,
Om 's HEEREN voorhof in te treên!
Mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen;
Mijn hart roept uit tot God, Die leeft,
En aan mijn ziel het leven geeft*

Tijdens het zingen van dit vers kwam de heer G. binnen. Deze was korte tijd geleden ook geweest, waarbij zijn gebed wat nagelaten had. Aan hem vertelde Gerrit voor het eerst wat er in hem omging en zijn hoop op de algenoegzaamheid van de Heere Jezus, om niet alleen voor anderen, maar ook voor hem een Zaligmaker te zijn. Dezelfde persoon vroeg hem of hij nu geloofde dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken. Dit kon Gerrit bevestigen en voegde er aan toe: 'Ik geloof ook dat Hij voor mij gekomen is. Banden des doods hadden mij omvangen en angsten der hel hadden mij verschrikt, maar de Heere heeft mij verlost'.

3.3 De taal van het geloof

Vanaf dat ogenblik sprak hij onafgebroken geloofstaal en zijn bed werd als het ware veranderd in een preekstoel en de ziekenkamer in een kerk. Hij deed haast niets anders dan zingen en dan Gods genade in Christus verheerlijken, door Zijn barmhartigheid te loven en te prijzen. Het was toen: *'Mijn ziel maakt groot den Heere; en mijn geest verheugd zich in God mijn Zaligmaker'* (Lucas 1:46b en 47) Wij zongen samen:

*De HEER is mij tot hulp en sterkte;
Hij is mijn lied, mijn psalmgezang;
Hij was het, die mijn heil bewerkte,
Dies loof ik Hem mijn leven lang.
Men hoort der vromen tent weergalmen
Van hulp en heil, ons aangebracht;
Daar zingt men blij, met dankb're psalmen;
Gods rechterhand doet grote kracht. (Psalm 118: 7.)*

Het huis was vanaf dat ogenblik een Bethel, een huis Gods, waaruit onophoudelijk psalmen opstegen tot verheerlijking van de Allerhoogste. Het is niet te zeggen hoeveel psalmen wij gezongen hebben in drie dagen, temidden van de smartelijke omstandigheden waarin de zieke zich bevond. Voor de wereld is dit onbegrijpelijk en zij halen er de schouders voorop, of zij spotten ermee. Voor ons en anderen was Gerrits ziekbed echter als een Thabor, waar de heerlijkheid Gods gezien werd. Wij zagen de vervulling van het woord: *'Zo dan, iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, zie, het is alles nieuw geworden.'* (2 Kor. 5:17).

Ook voor Gerrit was het zo, want hij zei: 'Alles heeft voor mij een nieuw aanzien gekregen'. Voordien was hij met de aardse genoegens erg ingenomen, maar nu was hem dit alles smakeloos geworden. Hij sprak alleen nog over hemelse dingen, zijn wandel was in de hemel, waar zijn schat was n daarom ook zijn hart.

Zijn innerlijke vertroostingten werkten gezegend op zijn lichamelijk lijden. Hij droeg dit nu met geduld en had ogenblikken dat hij het nauwelijks gevoelde, omdat de vrede van God in zijn hart heerste, die zijn hart en zinnen bewaarde in Christus Jezus.

Over de dood sprak hij nu met grote kalmte. Hij zag dit, in tegenstelling van al zijn verschrikkingen, als een bode van vrede. Hoewel hij door de ontzettende smarten van zijn lichaam wel eens uitriep: 'Heere, hoelang nog?', was hij meestal toch onderworpen aan de wil des Heeren. De tijd van zijn ontbinding mocht hij daarom ook vertrouwend afwachten.

Wij kunnen onmogelijk alles weergeven wat hij in deze toestand gesproken heeft. Zijn mond sprak uit de overvloed van zijn hart. Hoewel ons geen woord ontglipte, zijn wij toch niet instaat om alles weer te geven zo hij het uitgesproken heeft.

Ds. Gispen op bezoek

Nadat hij reeds veel over het toekomstige leven gesproken had, verzocht hij het gordijn zoveel mogelijk omhoog te halen of weg te schuiven, om het groen buiten nog eens te kunnen zien. Het was voor hem of heel de schepping nieuw was. In het zachtjes ruisen van de blaren zag hij de sabbatsrust. De stralen van de zon vertoonden hem de heerlijkheid van de Godstad. 'Wanneer ik nog beter werd', zei hij tegen zijn tante, 'dan moesten wij eens een reis maken om de vromen te bezoeken en met hen spreken over Gods grote werken.

Diezelfde avond ontving hij bezoek van ds. Gispen. Op zijn vraag hoe het met hem ging, antwoordde Gerrit: 'O, goed dominee'. 'Ben je dan niet bang voor de dood Gerrit?' 'Nee', zei Gerrit, 'nu niet meer'. 'Wat is er dan met je gebeurd; of denk je dat je voorlopig nog niet zult sterven', vroeg de dominee. 'O neen', zei Gerrit 'maar de Heere heeft al mijn zonden vergeven en voor degenen die in Christus zijn, is immers geen verdoemenis meer?' 'Maar Gerrit, als je geloofd dat je zonden vergeven zijn, dan zul je ook weten dat de Heere Jezus dat voor je verworven heeft. Dat Hij daarvoor de bittere en vervloekte kruisdood is gestorven en dan kan het niet anders of je hebt Hem onuitsprekelijk lief. Kun je nu oprecht zeggen dat je Hem, Die Zich voor jou in de dood gaf, met je gehele hart bemint?

Hierop antwoordde Gerrit: 'Ja, de Heere Jezus heb ik lief, Hij heeft zóveel moeten lijden, om mij te verlossen.'

Op deze wijze ging het gesprek nog wat door, tot Gerrit een hevige benauwdheid kreeg en hij verzocht om te zingen Psalm 73:13:

Wien heb ik nevens U omhoog?
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten?
Niets is er, waar ik in kan rusten.
Bezwijkt dan ooit, in bitt're smart
Of bange nood mijn lees en hart,
Zo zult Gij zijn voor mijn gemoed
Mijn Rots, mijn Deel, mijn eeuwig Goed.

Toen dit vers gezongen was vroeg ds. Gispen nog eens of hij voor hem zou bidden. Gerrit gaf hierop niet direct antwoord, maar keek ons veel betekenend aan, maar uiteindelijk stemde hij in. Op de vraag, wat de dominee dan voor Gerrit vragen moest, antwoordde hij: 'Dat de Heere nu mijn Leidsman mag zijn op de weg die ik nog te gaan heb.

Na het gebed vroeg Gerrit aan de dominee, of zijn zoontje, wat korte tijd geleden gestorven was, ook kon sterven. Hij dacht dat het zijn oudste zoon was en niet zijn jongste van bijna één jaar. Hij stelde belang in alles wat tot verheerlijking des Heeren kon dienen. Hij had geen andere begeerte dan met lichaam en ziel de Heere groot te maken en Zijn lof te verkondigen.

Bij het afscheid nemen wees de dominee Gerrit er nog op, deze bede tot het einde toe vast te houden en de Goede Herder te mogen volgen, als een schaap van Zijn kudde. Hoe wij het meest Hem verheerlijken en tot ons welzijn werkzaam zijn, als wij altijd en in alles achter de Heere Jezus mogen volgen.

Deze woorden zijn Gerrit tot zijn einde bijgebleven. Steeds herhaalde hij dat weer. Als zijn benauwdheid haast ondragelijk was, zuchtte hij: 'Achter Jezus aan'. Was hij eens ongeduldig omdat zijn verlangen niet zo spoedig vervuld werd, dan werd hij ook herinnerd aan die woorden en was weer onderworpen. Hij zei toen: 'Ja, het is waar, het moet achter Jezus aan en Hem niet vooruitlopen. Heere, maak mij stil en onderworpen.'

Het was met hem zoals de dichter zegt:

*Ik wacht en troost mij in mijn plagen,
O Vader, met Uw welbehagen.
Om mij te redden uit de strijd.
Het zij Gij 't heden doet of morgen,
Daarvoor laat ik o Heer, U zorgen,
Gij toch, Gij kent de beste tijd.*

Die avond verzocht hij zijn vader, zijn tante en mij, om die nacht bij hem te blijven, om biddend en zingend door te brengen. Zijn tante zei nog dat zij hem de volgende dag waarschijnlijk niet zou kunnen opzoeken vanwege hoofdpijn. Maar Gerrit zei, dat de Heere ook machtig was haar te ondersteunen en voor hoofdpijn kon bewaren.

Het was een nacht van veel smart voor hem, maar zijn hart bleef kalm en zijn geloof bleef vast. Tussendoor zei hij: 'De Heere is goed en zeer te prijzen. Barmhartig, genadig en lankmoedig is de Heere'. Daarna: 'God is goed en goeddoende, kon ik Hem daarvoor meer erkennen en loven, want mijn geest is wel gewillig maar mijn vlees is zwak.'

Aanvechtingen van de satan

Later riep hij ineens: 'Ach, ik wilde wel dat de duivel weg was, hij plaagt mij zo'. Zijn ziel werd blijkbaar door de duivel geplaagd, mogelijk nog door de begeerlijkheden van de wereld, want een ogenblik daarna zei hij het bekende versje op van H. van Alphen:

*Weg wereld, weg schatten
Gij kunt niet bevatten,
Hoe rijk ik wel ben.
'k Heb alles verloren,
Maar Jezus verkoren,
Wiens eigen ik ben.*

Daarna moesten wij zingen Psalm 84 vers 2:

Zelfs vindt de mus een huis, o HEER,
De zwaluw legt haar jongskens neêr
In 't kunstig nest, bij Uw altaren.

Intussen leed Gerrit zware pijn en kermde steeds: 'Wat heb ik toch pijn'. Ik wees hem op het schilderij van de verbranding van Johannes Hus (1369-1415) te Konstanz. 'O', zei hij, 'die heeft nog veel meer geleden dan ik. Maar met Jezus zou ik ook gerust de brandstapel beklimmen.'

Wij hebben Gerrit er nog op gewezen hoe Gods volk altijd al een lijdend volk geweest is en dat zij door veel verdrukking moeten ingaan in het koninkrijk der hemelen. Toen zei Gerrit: 'Maar ik heb soms zoveel pijn dat ik het niet dragen kan'. Wat later hoorden wij hem zeggen: 'Wat heeft het eten van de verboden boom, door Adam toch teweeg gebracht. Wat een moeite strijd en ellende. Maar de Heere is goed en zeer te prijzen, want dat heb ik vandaag nog ondervonden. Nooit zal ik de 20^e april vergeten, of ik nog wat mag leven of dat ik sterf. Wat heeft er hier vandaag veel plaats gehad.'

Intussen was de nacht op deze wijze voorbij gegaan en was de morgen aangebroken. Het lijden van Gerrit verergerde nog steeds, maar zijn hart bleef gerust in God. Zijn hoop en geloof verzwakten niet. Deze morgen bracht hij nog door in gesprekken, maar ook met vermaningen. Hij haastte zich om nog zoveel mogelijk in het werk des Heeren bezig te zijn, wanneer de tijd en de omstandigheden dit toe lieten. Hij wist dat het zwijgend graf en zijn botten de Heere geen lof toebrachten.

Ds. Gispén had beloofd om 's morgens om 8 uur weer te komen. Maar Gerrit kon niet tot die tijd wachten en vroeg om de dominee te laten halen. Zijn hart was vol en hij moest spreken van de grote daden van God, aan hem bewezen. Hij wilde ook weer zingen van de wegen des Heeren., want zijn ziel was in Hem verblijd.

Ook vroeg hijzelf of de dominee voor hem wilde bidden, of de Heere hem nabij mocht blijven en hem zou leiden naar Zijn raad. Diezelfde middag kwam de dominee weer terug en zag dat Gerrit het heel benauwd had naar het lichaam. Toch vroeg Gerrit direct toen hij hem zag om te zingen van Psalm 73 vers 13:

*Wien heb ik nevens U omhoog?,
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens u toch lusten?
Niets is er, waar ik in kan rusten.*

Toen de dominee na het zingen, Gerrit nog een keer opdroeg in het gebed, leek het of het uur van sterven aangebroken was. Hij dacht dit zelf ook.

Hij nam rustig en plechtig afscheid van zijn ouders, zijn broers en zus. Daarna van al de anderen die ook in huis waren en sprak tot ieder een woord van vermanen of van troost, naar wat hij meende dat ieder persoonlijk nodig had.

3.4 Wat een stumper?

Daarna legde hij zich om te sterven. Zijn ademhaling werd haast niet meer gehoord en zijn polsslag niet voelbaar. Het leek erop of hij bewusteloos was, maar dat was niet zo.

Het was echter de tijd nog niet om te sterven. Hij bleef geruime tijd zo liggen, maar toen kwam zijn kracht weer bij. De tekens van leven waren ook weer duidelijk. Diezelfde avond om 9 uur kwam er iemand binnen, die Gerrit zag liggen en uit medelijden zei: 'Ach wat een stumper'. Toen deed Gerrit zijn ogen open en zei: 'Nee, ik ben geen stumper, dat ben ik geweest.'

Kort daarna las ik hem Romeinen 8 voor. Toen vroeg hij om een ogenblik in mijn arm te mogen liggen, om dit zelf ook nog eens te mogen lezen. Daarna las hij, met half gebroken ogen, Psalm 103 en een deel uit Johannes 17. Dankbaar, maar afgemat legde hij daarna zijn hoofd weer in het kussen. Het was maar een korte rust, want het gaf hem weer wat kracht om te spreken. Hij was doorlopend vol van gedachten en had behoefte om dit ook anderen te vertellen. Hij zei: 'Ik dank God, voor deze ziekte. Ik ben blij dat ik deze ziekte gekregen heb, wellicht was ik anders niet bekeerd geworden'. Dit sprak hij in kinderlijke eenvoudigheid.

Steeds kwamen belangstellende vrienden hem opzoeken. Maar hij kon niet veel meer spreken. Hij gaf gewoonlijk ieder die er kwam een ernstige vraag mee, of hij antwoordde kort op een door de bezoekers gestelde vraag. Hij vroeg aan een zekere heer

S.: 'Kan ik u ook in de hemel verwachten?' Een andere persoon R. vroeg aan Gerrit: 'Ben je nu ook een strijder geworden?' Gerrit antwoordde: 'Nee, ik ben een overwinnaar geworden'. Hij sprak nu dikwijls over het sterven, maar het was niet merkbaar dat de koning der verschrikking hem onrustig maakte. Ineens zei hij: 'Wat is het goed dat ik niet op een kamertje boven moet liggen, nu moet er niet aan mijn dood lichaam gedragen te worden.' De vrees voor de dood was duidelijk voor hem weggenomen, door de enige troost in leven en sterven. Ook met zijn broers en zus sprak hij steeds over de noodzakelijkheid van de bekering. Ook zijn ouders sprak hij daarop aan. Van zijn vader wilde hij weten hoe deze tot het geloof gekomen was. Nadat deze dit verteld had was hij tevreden. Nadat hij korte tijd wat ingesluimerd was, moesten wij zingen Psalm 3 vers 3:

*Ik lag en sliep gerust,
Van 's HEEREN trouw bewust,
Tot ik verfrist ontwaakte;
Want God was aan mij zij;
Hij ondersteunde mij
In 't leed dat mij genaakte.
Ik zal, vol heldenmoed,
Daar mij Zijn hand behoedt,
Tienduizenden niet vrezen;
Schoon ik, van alle kant,
Geweldig aangerand
En fel geprangd moog' wezen.*

Liever nog blijven?

Zijn moeder vroeg of hij niet liever hier nog een poosje wilde blijven, inplaats van zo jong te sterven. Maar zijn beslist antwoord was: 'Nee, nee, ik wil geen stap terug doen op de afgelegde levensweg'. Toen zijn moeder daarop begon te schreien, zei hij: 'Ach moeder, schrei maar niet, ik ben zo gelukkig.'

Ook ds. S. van Velzen kwam hem bezoeken en vroeg hem of hij niet liever wilde leven dan sterven. Het moet toch aantrekkelijk zijn om samen bij het gezin en de familie te mogen blijven. Dit verkiezen de meeste mensen boven de dood. Ook Hiskia koos dit toen hij bericht kreeg te moeten sterven. Hij keerde zijn aangezicht naar de wand en bad om verlenging van zijn leven. Hij besloot zijn woorden met te zeggen: 'En ik dacht Gerrit, je hebt het hier nog zo goed.'

Toch dacht Gerrit er anders over, want hij zei: 'O ja, ik heb het hier wel goed, maar bij de Heere Jezus is het toch veel beter, want bij Hem heb ik alles.'

Intussen was hij die middag opmerkelijk beter en de gedachte kwam in ons op, dat de ziekte mogelijk een wending zou nemen, zodat zijn leven nog wat verlengd zou worden. Hij begon daar zelf ook aan te twijfelen door te zeggen: 'Het kon nog wel eens zijn dat ik weer beter wordt.' Later merkte hij op: 'Indien dat de wil des Heeren is, dan begeer ik dominee te worden, om dan al de deugden des Heeren te verkondigen. Niet dat ik dan naar de hoge school ga, maar neem dan liever privé les, aan de Theologische school in deze plaats. Dan word ik later een Afgescheiden dominee.'

De reden dat hij niet koos voor een hogere opleiding elders in het land was, dat hij in een andere stad bang was voor verzoeking en voor een dwaalleer. In het verleden had hij vernomen wat er zoal plaats vond op de hogere academies. Daar had hij een afkeer van, zeker in deze ernstige ogenblikken die hij hier beleefde. Hij had een afkeer van de zonde, in het beginsel van zijn kinderlijke ongeveinsde godsvrucht.

Dat het de vreze des Heeren was die in hem leefde, was uit kleine dingen op te merken. Hij had een beschuit opgegeten, maar had vergeten hiervoor te bidden. Hij zei: 'Ach, nu heb ik vergeten te bidden'. Hij herstelde het verzuim en dankte daarna de Heere voor de verkwikking die hij had genoten.

Daarna lag hij een poos rustig, want hij had gehoord dat zijn oom, ds. E. zou komen en nu wilde hij zijn krachten sparen om hem te kunnen vertellen wat de Heere aan zijn ziel gedaan had. Het leek er werkelijk op of de Heere hem bereidde om hier op aarde nog werkzaam te zijn. Ook de doktoren vonden dat hij wat opknapte en gaven hem weer medicijnen. Ook wij begonnen te denken dat, door Gods macht, zijn leven nog verlengd zou worden. Diezelfde avond dankten wij God voor die hoop en baden om herstelling van zijn ziekte. Graag hadden wij hem gezond gezien, zijn leven bestedende in de dienst van de Heere Jezus.

Het eerste deel van de nacht was hij onrustig en pijnlijk. Hij haalde dikwijls het tweede vers aan van Psalm 116:

*Ik lag gekneld in banden van den dood,
Daar d' angst der hel mij allen troost deed missen;
Ik was benauwd, omringd door droefenissen,
Maar riep den HEER dus aan in al mijn nood.*

Toch bleef hij rustig en niet zonder geloof onder dit kruis. Toen zijn ouders, die diezelfde nacht bij hem waakten een ogenblik insluimerden, riep hij hen met een indrukwekkende stem toe: 'Kunt gij dan niet één uur met mij waken?' Ook hierin

was het merkbaar dat zijn ogen onafgebroken waren gericht naar de Zaligmaker, Die Hij zocht te volgen in Zijn weg van kruis en lijden. Hij mocht vast geloven dat Zijn lijden ook voor hem tot voldoening was bij God. Zijn lijden was nu geen betaling voor de zonde, maar een kastijding des Heeren tot zijn nut.

Een enkele maal overviel Gerrit moedeloosheid. Ook in deze lange nacht, zodat hij uitriep: 'Ach, wat moet ik veel lijden.' Maar nauwelijks had hij die woorden uitgesproken of hij voelde er berouw over. Hij beloofde op een kinderlijke wijze niet meer zo te zullen spreken, door te zeggen: 'Ik zal mijn mond niet meer opendoen, maar rusten in het beleid des Heeren over mij.'

Zijn tante herinnerde hem aan de heerlijkheid die voor al Gods kinderen aanstaande was en dat een ogenblik voor Gods troon, al het lijden van de tegenwoordige tijd vergoeden zal. Hij antwoordde daarop: 'Ja tante, dan zal ik eeuwig zingen van Gods goedertierenheên.'

Tegen de morgen kwam de pijn weer terug en de benauwdheid klom tot een ontzettende hoogte. Allen die bij hem waren schreiden vanwege dit ontzettend lijden wat Gerrit moest ervaren. Maar dat kon hij niet zien en riep uit: Schrei toch niet, maar zing liever de psalm, (let op zijn wijziging):

*Heft uwe handen naar omhoog,
Slaat naar het heiligdom uw oog,
En knielt eerbiedig voor Hem neer;
Looft, looft dan aller heren HEER.* (Psalm:134:1.)

Daarna Psalm 86 vers 4:

*'k Ben gewoon in bange dagen,
Mijn benauwdheid U te klagen;
Gij toch, Die d' ellende ziet,
Hooft mij, en verstoot mij niet.*

Maar nooit kon hij verdragen dat er in zijn tegenwoordigheid geweend werd, hij had dan het liefst dat wij zijn kamer verlieten. Zijn lijden kwam steeds heviger terug, zodat hij het klagen niet altijd kon nalaten.

Op een keer vroeg hij of hij het eens een ogenblik mocht uitschreeuwen, omdat hij het meer dragen kon, er waarschijnlijk aan denkend dat hij beloofd had niet meer te zullen klagen.

Ook zielenangst

Bij het lichamenlijk lijden van Gerrit kwam nu ook zielenangst. Er kwam twijfel in zijn hart op en de zonden verschrikten hem weer. Er was één bijzondere zonde die hem uitzonderlijk kwelde. Hij herinnerde zich oneerlijk geweest te zijn, tegenover zijn zus, die hij daardoor benadeeld had. En was die zonde hem vergeven? Zo kon hij niet sterven. Toen werd door het zware lichamenlijke lijden zijn geest wat verward en duister. Het kwam op zó'n hoogtepunt, zo vol van ontzetting en duisternis, dat hij wenste maar niet geboren te zijn geweest.

Toch was dit maar een kort ogenblik want daarna liet hij erop volgen: 'Heere, behoudt mij, ach Heere wees mij genadig.' Het grote lijden, deed hem een ogenblik wankelen. Maar ook de satan zit niet stil.

Gerrits vader herinnerde hem eraan wat de laatste dagen gebeurd was, wat de Heere aan zijn ziel gedaan had. Toen riep hij uit: 'Ach ja, ik ben zoals de joden die de ene dag riepen Hosanna en de andere dag kruis Hem.'

Regelmatig werd er bij zijn ziekbed gezongen en gebeden, wat Gerrit graag had, maar de aanvechtingen waren nog niet weg. Het was een gedurige worsteling, zodat hij nu ook uitriep: 'Ga toch weg satan, want je krijgt mij niet meer in je klauwen.'

Daarna waren de werkzaamheden merkbaar, met het lijden en sterven van Christus. Op het krijgen van een kopje thee sprak hij geheel bewogen: 'De Heere Jezus kreeg tijdens Zijn lijden, toen Hij dorste, edik met gal gemengd en ik krijg nog een kopje thee!'

Toen enkele ooms van Gerrit, die buiten de stad woonden hem kwamen bezoeken, zei hij zich niet instaat te voelen om ze te ontvangen. Toen zijn tante hem er op wees dat het mogelijk nog tot zijn nut kon wezen, verzamelde hij al zijn krachten en ontving ze hartelijk en vriendelijk. Hij vroeg hoe zij het maakten, maar ook of zij al bekeerd waren en voegde er gelijk aan toe: 'Met mij is het goed.'

Toen hij zag dat zij tot tranen bewogen waren, zei hij: 'Weent niet over mij, maar weent over uzelf.' Aan één van hen vroeg hij of hij zijn dochter wilde vragen, om de Heere dikwijls om bekering te vragen.

Die middag kwam ds. A. Brummelkamp hem een bezoekje brengen, waar Gerrit heel blij mee was. Gerrit vroeg toen ook om twee verzen van Psalm 134 te zingen. Toen de dominee wegging gaf hij Gerrit enkele boekjes, waar hij erg blij mee was. Aan zijn zus vroeg Gerrit om er wat uit voor te lezen. Daarna besloot hij om ze aan zijn neven en nichtje te geven. Hij voeg om een potlood en met een bevende hand schreef hij hun namen er op.

Toen de school uitkwam, kwamen de kinderen naar zijn bed. Hij vertelde van het grote voorrecht wat hem gegeven was en vermaande allen persoonlijk om veel te bidden om een nieuw hart. Daarna gaf hij op om te zingen:

*Dat 's HEEREN zegen op u daal';
Zijn gunst uit Sion u bestraal';
Hij schiep 't heelal, Zijn Naam ter eer;
Looft, looft nu aller heren Heer* (Psalm 134:2)

Zijn nichtje vroeg hem wat zij bidden moest. Gerrit raadde ze aan om te bidden: 'Heere, bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn. Maar je moet niet bidden als een farizeeër; je moet zachtjes, maar aanhoudend bidden, dat heb ik ook mogen doen en de Heere heeft mij verhoord.'

Daarna sprak hij met een heldere stem:

*Weg wereld, weg schatten,
Gij kunt niet bevatten,
Hoe rijk ik wel ben!
'k Heb alles verloren,
Maar Jezus verkoren,
Wiens eigen ik ben.*

Gerrit verzocht daarna een versje voor te lezen uit een van de boekjes. Dit had hij uitgezocht, maar had geen kracht om het te lezen:

*Ik weet de dag niet van mijn sterven,
Ziel, bent u ter dood bereid?
Mogelijk is 't voor u, dat heden
Grenspaal is van 'd eeuwigheid.
Hebt 'g aan Jezus u verbonden,
Dan is sterven u gewin;
Stap dan als uw vriend, de dood, komt,
Juichende de hemel in!*

*Jezus Christus is mijn leven;
In mijn sterven, mijn gewin,
'k Vind, hoe 't lichaam ook mag beven,
Niets dan troost en vreugd daarin.
Merk ik dat mijn ogen breken,
Dat mijn adem zwaarder gaat,
Dat mijn mond niet meer kan spreken,
En mijn bloed in 'd aderen staat.
Is het sein voor mij: ga henen,
En verlaat het lichaam blij,
Waarin 'k zuchten moet en wenen,
'k Heb een ander Huis voor mij!*

Gerrit viel daarna in een korte slaap. Daarna zei hij: 'Ik hoor dat er gezongen wordt. Wie is dat?' Hij dacht dat dit in een ander vertrek was waar gezongen werd. Toen hij merkte dat het zo niet was, geloofde hij dat het gezang van de engelen in zijn oren ruiste. Een hemelse blijdschap en verlangen vervulde toen zijn ziel. 'Ach dat ik hen zag,' riep hij uit. 'maar de wolken beletten mij nog de hemel te zien. Dat ik vleugelen had, ik vloog naar Jezus heen.' Daarna begon hij te zingen met een heldere liefdevolle stem:

*Er ruist langs de wolken een lieflijke Naam,
Die hemel en aarde verenigt te saam.
Geen naam is er zoeter en beter voor 't hart,
Hij balsemt de wonden en heelt alle smart.
Kent gij, kent gij, die Naam nog niet?
Die Naam draagt mijn Heiland, mijn lust en mijn lied.*

Tegen de avond werd zijn opgewektheid minder, want de pijn werd weer erger. Wat er in hem omging was na te gaan aan de korte opmerkingen die hij maakte; 'Ik zou toch zo graag verlost willen worden van het lichaam der zonde en des doods. Ik moet wachten. Achter Jezus aankomen. Ik draag maar het lichtste deel van het kruis.'

Het was merkbaar dat Gerrit zijn lijden nauwelijks durfde noemen. Wanneer hij op Christus mocht zien, met de gedachte, wat Hij voor hem geleden had. Hij noemde zich dikwijls een kleine lijder.

De nacht van donderdag op vrijdag bracht hij in afwisseling van strijd en blijdschap door. Wat verlangde hij vurig naar het laatste ogenblik, maar met onderwerping aan de wil des Heeren. Het was duidelijk een verlangen en geen ongeduld dat hem naar het eind van zijn strijd deed reikhalzen. Het was steeds weer:

*Heere, kom toch haastig,
Ben verlangend,
Naar Uw heerlijk bruiloftsfeest.*

Om ongeveer 3 uur in de nacht werd het Gerrit heel benauwd en hij vroeg zijn vader om voor hem te bidden. Maar gelijk vroeg hij om het zelf te doen. Hij bad: 'Wij treden tot U, grote Ontfermer, de benauwdheid van van het lichaam. U hebt toch gezegd: die mij aanroep in de dag van zijn benauwdheid, zal Ik uithelpen. O Heere, minder dan mijn smart, indien het wezen kan.'

Daarna moesten wij weer zingen Psalm 132: 2. En toen zijn benauwdheid iets verminderde, zag hij daarin een verhoring van zijn gebed. Hij zei: 'God heeft mij verhoord.'

*In God is al mijn heil, mijn eer,
Mijn sterke rots, mijn tegenweer;
God is mijn toevlucht in het lijden.
Vertrouw op Hem, o volk, in smart,
Stort voor Hem uit uw ganse hart:
God is een toevlucht 't allen tijde.* (Psalm 62:5)

3.5 De laatste dag

Zo is die nacht onder veel lijden en gebed voorbijgegaan. Met de morgen kwam er geen merkbare verandering in zijn toestand.

Wij spraken steeds met hem en probeerden hem wat te bemoedigen en om zijn lijden zoveel mogelijk te verzachten. Zijn vader zei toen: 'Nu zul je spoedig van je onrein hart verlost zijn Gerrit.' Hij antwoordde: 'Daar ben ik toch van verlost, in de bekering?' Mogelijk dacht hij aan de belofte dat het stenen hart weggenomen zal worden en er een vlesens hart gegeven wordt. Gerrit was er namelijk van overtuigd dat Gods kinderen, in dit leven nooit geheel van de zonden verlost worden.

Met zuchten, zingen en verlangen naar de hemel ging ook deze vrijdag voorbij. Toen het avond werd dacht Gerrit dat het ogenblik van sterven aangebroken was. Hij strekt zich op zijn bed uit en op de vraag of er een volkomen rust was, antwoordde hij: 'Ja, volkomen.'

Toch was dit de tijd des Heeren nog niet en Gerrit zei: 'De dood gaat mij weer voorbij, maar ik zou toch niet meer beter willen worden, want dan krijg ik weer met al die dingen te doen, die mij van de Heere en Zijn dienst maar aftrekken.' Weer begon hij te zingen:

*Jezus Christus zij geprezen,
Daar Hij stierf op Golgotha.
Wat moet dat een vreugde wezen,
Wat een wonder van gena!*

Nog steeds verwachtte Gerrit zijn oom, die dominee was, maar nu gaf hij de moed op, of hij hem ooit nog zou kunnen spreken. Uiteindelijk meende hij dat het er ook niet op aan kwam of hij hem hier nog zou zien. Alleen had hij het verzoek hem uit te nodigen op zijn begrafenis. Wij vroegen hem of er op zijn begrafenis nog gezongen moest worden. Maar Gerrit gaf te kennen dat hij dat aan ons wilde overlaten. Deze nacht had ongeveer hetzelfde verloop als de vorige nacht.

Sterk verlangen

Nu gevoelde Gerrit met zekerheid dat zijn dood naderde en hij zei tot zijn vader: 'Nu ga ik sterven, want mijn benen worden al koud. Ik ben blij en laat mijn klachten niet meer horen. De strijd is haast voorbij! Maar vader, u moet dit nog niet tegen moeder zeggen.' Maar zijn moeder stond intussen bij hem en had alles gehoord.

Toen zei Gerrit tot zijn moeder: 'Ach moeder, u mag het ook wel weten, maar u mag niet schreien, want ik ben blij en verheugd. Morgen houd ik sabbat en avondmaal met de Heere Jezus, boven.'

Een wonderlijke kalmte en rust vervulde Gerrit, in het gezicht van de dood. Steeds sprak hij nu van de heerlijkheid die hem wachtte.

's Morgens om 9 uur begon hij ineens, met een heldere stem, over zijn vooruitzicht te zingen:

*Hoe lieflijk, hoe vol heilgenot,
O HEER der legerscharen God,
Zijn mij Uw huis en tempelzangen!
Hoe branden mijn genegenheên
Om 's HEEREN voorhof in te treên!
Mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen;
Mijn hart roept uit tot God, die leeft,
En aan mijn ziel het leven geeft.* (Psalm 84: 1)

Hierna vroeg hij of wij samen wilden zingen: 'Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen. Wij lieten Gerrit weten dat dit een engelenlied was en dat wij de wijs daarvan niet kenden.

Zijn antwoord was: 'Dan ik zal het straks toch Boven zingen.' Zijn ogen staarden omhoog en het leek ons dat hij iets zag. Zag hij de straten van het nieuwe Jeruzalem?

Met moeite sprak hij nog het volgende versje uit:

*De Heere zij geprezen,
Omdat ik kan lezen,
In boeken en in blad.
Och, mocht ik nu ook leren
De rijkdom van de Heere,
Die Gods Woord zó bevat.*

Steeds vroeg Gerrit aan zijn vader of zijn polsslag nog voelbaar was. Toen zijn vader zei dat dit nauwelijks meer voelbaar was kwam er een lach op zijn gezicht en zei: 'O, dat is goed, ik voel het doodsweet ook al op mijn gezicht. Nu zal ik spoedig daar zijn ...'. Nog enkele onhoorbare zinnen sprak Gerrit en hij bleef twee uur bewegingloos liggen. Wanneer er gevraagd werd van tijd tot tijd, of hij nog volkomen gerust was, maakte hij een toestemmende beweging.

Na die twee uren opende hij opeens weer zijn ogen en kreeg een stralende uitdrukking. Toen stak hij zijn beide handen omhoog en zijn blik strak naar de hemel gericht. Toen vielen zijn handen machteloos neer, want Gerrits ziel was uit zijn lichaam. De lijder en strijder van zo-even was nu overwinnaar geworden. Hij was ingegaan in de rust des Heeren, die overblijft voor Gods volk. In het geloof gestorven, dat hij het eigendom was van Zijn getrouwe Zaligmaker Jezus Christus.

De begrafenis

Op woensdag 28 april is Gerrit begraven door studenten van de Theologische School te Kampen. Het was een stille en aandoenlijke plechtigheid. Tranen van droefheid en blijdschap vermengden zich.

Ook in de woning, waar zoveel geleden, gestreden en gebeden was. Maar ook is er in die woning, gedankt en gezongen, voor het wonder van genade aan deze jongen bewezen. Dit gaf aan het gewonde hart van de ouders, broer en zussen een innerlijke vertroosting. Hier was het met recht een treuren, maar niet als hen die geen hoop meer hebben.

Wanneer er door het lezen van dit verhaal een jeugdig persoon ook voor de Heere Jezus gewonnen zou worden, dan zou de wens van de schrijver vervuld zijn, die met een zeker dichter zegt:

*Rust zacht, die nu de pelgrimsstaf
Hebt neergelegd en slaapt in 't graf.
Daar trouw bewaakt door God en Heer,
Hooft nu des drijvers stem niet meer.*

*Voor dat met jammer en geweent
De bange dag van kwaad verscheent
Was 't liefde, die u 'd ogen sloot,
En zachtjes droeg in Abrams schoot.*

Naschrift:

Het oorspronkelijke boekjes is oud en gescheurd en heeft als opschrift: 'Het zalig afsterven van de veertienjarige Gerrit. Verder staat er geen achternaam, of andere familiegegevens in vermeld. Omdat de geschiedenis zich in Kampen afspeelde, zijn er na wat zoekwerk, van een bereidwillige zwager, toch nog wat nadere gegevens gevonden.

In de 18e eeuw is Johann Eickman, gedoopt te Herne op 06-04-1739, vanuit Duitsland naar Nederland gekomen en heeft zich te Utrecht gevestigd. Daar trouwde hij op 38 jarige leeftijd met Martijntje Verdonk.

Uit dit huwelijk is de grootvader van Gerrit geboren: Gerrit Eijkman, geb. 18-03-1787, overl. 04-11-1848. Hij was getrouwd met Anna Maria Benschop, geb. 20-11-1785, overl. 13-09-1866.

Zijn ouders waren Gerrit Eijkman, geb. 13-04-1819 te Utrecht, overl.ca. 1893 in Kampen. Zijn vader was slager van beroep. Op 27-04-1844 trouwde hij in Doornspijk met Maria Sophia Martijna Geertruida Langen, geb. op 04-01-1816 in Oosterwolde (Fr.), overl. 02-10-1885 te Kampen.

De broers en zussen van Gerrit waren:

Maria Sophia Martijna Geertruida, geboren 1844. Overleden in 1891 in Kampen.

Johannes Cornelis, geboren op 12-09-1848.

Johanna, geboren op 23-05-1850. Overleden op 14-08-1912 in Rotterdam.

De dominee die Gerrit op zijn sterfbed nog hoopte te ontmoeten was een broer van zijn vader ds. [Johannes Christiaan Eijkman](#), geb. te Utrecht op 25-11-1811, overl. 08-09-1894.

Hij was eerst predikant te Vollenhove en daarna te Utrecht. Zijn zoon Abraham Johannes was predikant te Haarlem, in de Hervormde Kerk.

Gerrits ouders hadden een pand betrokken aan de Oudestraat 277 te Kampen. In een overzicht staat vermeld dat naast de bewoner van dit pand, Karel van den Berg, er nog meer bewoners aanwezig waren. Ook regelmatig studenten van de Theologische School.

Geraadpleegde literatuur:

Het zalig afsterven van den veertienjarigen Gerrit (z.j.)

Anderhalve eeuw gereformeerden in stad en lande, Overijssel, Kampen, 1985

Stamboom van familie Eijkman

4 *Jacobus Overduin 1874-1895*

4.1 De vader en familie van Jacobus

Op 24 mei 1851 werd de vader van Jacobus Overduin te Leiden geboren. Deze was een tweeling met zijn broer Johannes, die maar 36 jaar geworden is en ‘zalig in de Heere ontslapen is’. Zijn grootmoeder, Grietje de Meij, stierf reeds op 50-jarige leeftijd en zijn grootvader, ook een Jacobus, was 73 jaar toen hij op 25 augustus 1892 stierf. Hij was een heel eenvoudige man, die de Heere oprecht vreesde.

Eerst dus wat over het gezin van Jakobus’grootouders. Toen de bovengenoemde tweelingen geboren werden, waren de ouders zó arm, dat zij dachtte door de gemeente Leiden uit hun huis gezet te zullen worden. Zij hadden veel zorgen en veel verdriet.

De kinderen gingen niet naar school, hun vader zei: ‘Als ze de Bijbel kunnen lezen, dan is het genoeg.’

Zijn zoon Jacobus mocht geloven dat hij vanaf de moederschoot reed geheiligd was, zodat hij als kind al sprak van de liefde van de Heere Jezus. Hij sprak dan met andere kinderen uit de buurt en vertelde dat zij ook bekeerd moesten worden. Op zevenjarige leeftijd sprak de Heere in zijn hart: ‘Ik zal u vissers der mensen maken’.

Hij mocht als middel gebruikt worden voor een kleine jongen, uit een goddeloos gezin, die hij regelmatig opzocht omdat hij zijn beide beentjes gebroken had. De andere kinderen uit dat gezin zaten dan te vloeken en te spotten, maar Jacobus ging gewoon door om ook hun te waarschuwen. Daarom werd hij door andere kinderen dikwijls geplaagd en met stenen bekogeld. De genoemde jongen is bekeerd geworden en is reeds op 30-jarige leeftijd in de hemel opgenomen.

Als kind mocht Jacobus al zóveel van de liefde Gods ervaren dat hij dikwijls bad: ‘Ach lieve Heere Jezus, neem mij maar weg, tot U in de hemel’. Toch was hij zó verlegen dat hij tegen grote mensen niets durfde zeggen. Dit duurde tot hij ongeveer twaalf jaar was, toen hij zijn vader hoorde spreken over de weg naar de hemel. Hij vroeg toen: ‘Ach Heer, geef mij ook eens de vrijmoedige geest om Uw lof te vertellen onder Uw volk?’

Toen hij ongeveer 14 jaar was mocht hij bidden of danken op de gezelschappen van Gods volk. Ook kwam hij al vroeg in aanraking met de bestrijdingen van de duivel, die hem niet met rust liet. Hij mocht echter zo in de liefde van God delen dat er op het gezelschap wel eens gezegd werd ‘Jacobus, de Heere zal je ook nog wel eens een andere les leren’. Dat kwam als spoedig uit, maar de Heere sprak toen ook tot zijn ziel: ‘Door lijden zul je geheiligd worden.’ Maar dat dreef hem temeer uit om de Heere te zoeken.

Zij kerkten in de Christelijke Afscheiden Gemeente aan de Heerengracht, waar vanaf 1864 ds. J. Holster stond. Uit de innerlijke liefde van zijn hart sprak Jacobus met een ouderling over het vieren van het Heilig Avondmaal. Die ouderling merkte dat het oprecht lag en zei daaraan deel te mogen deelnemen. Tijdens de bediening sprak de dominee Holster tot hem: ‘Welkom in de strijd’. Die woorden zou hij nooit meer vergeten,

want nadien is hij door de satan veel bestreden. Nadat hij tweemaal deelgenomen had aan het H. Avondmaal is hij lid geworden.

De cholera

In 1866 sprak Drasma 'een lief kind van God', op het gezelschap: 'De Heere is met en slaande engel des verderfs in Katwijk gekomen en spoedig zal hij ook onze poort binnendringen'. Daar schrok de 15-jarige Jacobus geweldig van en hij werd de schuldige. Maar na enkele dagen kwam de Heere hem voor met de woorden uit Psalm 19:5

*Des HEEREN vrees is rein,
Zij opent een fontein
Van heil, dat nooit vergaat.*

Veertien dagen mocht hij de gevoelige liefde van God ervaren, toen de Heere elke morgen een woord tot zijn ziel sprak. Hij was niet meer bang voor de vreselijke ziekte, de cholera, waarvan er elke nacht in Leiden wel 80 mensen stierven. Mensen die 's morgen nog met hun werk begonnen, werden 's avonds reeds begraven. Daar was ook zijn tante Naatje uit de Breesstraat bij, die met zijn oom Willem Laman getrouwd was. Zij hield zoveel van haar neef Jacobus, dat zij regelmatig sprak: 'Kom maar mijn kind, dan kunnen wij samen nog eens praten over de zalige dienst van Koning Jezus.' Op een morgen werd zij ook ziek en ds. Holster kwam haar met haast ook opzoeken. Na het gebed zei hij tot haar: 'Ik kom vanavond nog even bij u kijken'. Maar haar antwoord was: 'Dominee, dat zal dan niet meer nodig zijn, dan hoop ik te wezen bij mijn Koning Jezus, in de hemel.' Zo is het ook uitgekomen, want zij was toen al ingegaan in het koninkrijk der hemelen.

Jacobus had in die tijd en later hevige bestrijdingen van de satan, waarvan hij later zei dat het was om zijn eigen vroomheid te verliezen. Hij moest er dieper aan ontdekt worden hoe hij ondanks het tere leven van zijn kinderjaren, ook een vijand van God was en een voorwerp van Gods toorn. De satan maakte hem steeds wijs: 'Nu zul je deze nacht zeker sterven'. Diezelfde nacht werd hij om twee uur waker door een onverwachte donderslag. Daar kwam zoveel van Gods liefde in mee, dat hij direct naar buiten ging en daar Gods almacht stond te bewonderen tijdens het onweer. Door die donderslag had hij verteerd kunnen worden, maar dat het de Heere nu behaagde geen lust te hebben in zijn dood, maar lieflijk in zijn ziel sprak: 'Je kent mij immers?' Gelijk schreeuwde hij het uit: 'O ja Heere, door genade mag ik U kennen'. Hij werd toen zo ingeleid in de deugden van God, maar ook werd de Heere Jezus als de bloedfontein geopenbaard, waarin zijn schuldige, melaatse ziel werd schoongespoeld en gereinigd. Het was alsof hij twee uur in de hemel werd opgetrokken, terwijl hij zijn handen naar de hemel uitstreekte en uitriep met Jacob: '*Gewisselijk is De HEERE aan deze plaats, (...) dit is niet dan een huis Gods...*' (Gen 28:16 en 17).

Toch bleef er steeds een leegheid in zijn ziel, maar daar heeft de Heere ook in willen voorzien, om door een weg van nadere ontdekking hem de Heere Jezus als de Bruidegom van zijn ziel te leren kennen. Ook dat God de Vader tot zijn ziel sprak: '*... alzo heb Ik gezworen dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal*' (Jes. 54: 9b). Toch gevoelde hij daarna nog een gemis, dat hij niet gekomen was tot de gemeenschap met de Vader. Daar is hij op een zondagmorgen ingeleid door de woorden: '*Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus*', (Rom. 5:1). Daardoor werd hij onmiddellijk gebracht in de gemeenschap met de Vader, ja met God drie-enig.. (Die bijzondere openbaringen zijn te lezen in het boekje '*Levensschets van ds. Jac. Overduin*'.)

Nu niet, maar later

Toen hij zestien jaar was wilde hij gaan studeren voor predikant, op de Theologische School te Kampen, maar dat werd afgebroken. Later zou blijken welke weg de Heere met hem zou houden. In 1884 werd hij als oefenaar aangesteld en mocht eerste de gemeente van Doorn dienen. Later ook de Gereformeerde Kerk te Montfoort en Boskoop.

Toen hij 19 jaar was sprak tijdens een 'oefening' te Valkenburg (bij Leiden) over de woorden: '*De God Israëls, Die geeft het volk sterkte en krachten. Geloofd zij God*', (Psalm 68: 36b).

Jacobus was 20 jaar toen hij verkering kreeg met Elisabeth Catharina Serlier. Zij was geboren op 11 november 1850 en was hem op het gebed geschonken tot zijn vrouw. Na negen maanden verkering zijn ze in 1872 getrouwd en na anderhalf jaar is hun eerste kind Jacobus geboren. De jonge vader was opgetogen van blijdschap, maar de Heere vroeg hem toen af of hij niet wist dat dit kind ook onder Gods toorn en onder de vloek van de wet lag. Met schaamte werd hij hierdoor aan de genadetroom gebonden. Toe hun kind één jaar oud was werd het ernstig ziek. In de grootste zorg werd Overduin bij de ziekte van koning Hiskia bepaald, dat de Heere nog 15 jaar aan zijn leven zou toedoen. Het werd nog hevig beproefd, maar na enige tijd mocht de genezing gezien worden. Op 16 februari 1875 werd een tweede zoon, Daniël Christiaan geboren. Hij is later ook predikant geworden. Daarna zijn er nog elf kinderen geboren.

In 1879 werd de weg geopend om aan de Theologische School te Kampen te gaan studeren. Hij studeerde ijverig maar het lukte niet. Na hevige benauwdheden besloot hij met de studie te stoppen.

In 1883 vestigde Overduin zich met zijn gezin te Doorn en sloot zich aan bij de Christelijke Gereformeerde Kerk. Hij werd daar ouderling en zijn werk werd spoedig zeer gewaardeerd. Het volgende jaar kreeg hij van de classis toestemming om in Doorn als oefenaar op te treden. Toen de gemeente in 1888 aansluiting zocht bij de Doleantie, meende Overduin te moeten vertrekken.

In Montfoort

Hij had intussen, als lerend ouderling, een beroep naar Montfoort aangenomen, ook een dolerende gemeente, waar hij volgens zijn zeggen een aangenaam leven had met het volk.

Daar werd het twaalfde kind geboren, onder zorgelijke omstandigheden van ziekte en gebrek. Maar de Heere Zelf beloofde Overduin in deze zorgelijke omstandigheden tweehonderd gulden.

Er woonde daar een vrouw die de Heere vreesde, die er bij bepaald werd dat zij honderd gulden aan oefenaar Overduin moest geven en honderd gulden aan de diaconie. Zij was getrouwd met een rijke maar verschrikkelijk gierige man. Zij wist geen raad wat zij moest doen, maar besloot uiteindelijk het geld uit zijn brandkast weg te nemen, zonder wat te zeggen. Maar de duivel fluisterde haar in het oor dat zij toch wist dat haar man elke maand zijn geld telde. Wanneer hij dan zou opmerken dat er tweehonderd gulden gemist werd zou hij van schrik een beroerte krijgen en dood op zijn stoel blijven zitten. Onder die hevige strijd heeft zij opnieuw beloofd het op de Heere te zullen wagen, gelovende dat Hij machtig was de ogen van haar man daarvoor te sluiten. Toen de dag kwam dat hij zijn geld weer ging tellen liep zij de kamer uit en liep naar de keuken, waar zij zuchtend op een stoel neer zakte. Na enige tijd kwam haar man naar de keuken, met een blij gezicht en sprak haar zó vriendelijk aan, want hij meende dat het geld hem wel tweehonderd gulden meegevallen was. Hij liep naar haar toe, kuste haar en zei: 'Vrouw, dat heb je bijzonder goed gedaan'.

De vrouw had de honderd gulden stilzwijgend bezorgd bij Overduin en het overige aan de diaconie gegeven. In het gezin van Overduin was blijdschap, maar toch mocht hij de Heere laten weten dat Hij tweehonderd gulden beloofd had. De andere dag hoorde hij van de diakenen dat er honderd gulden voor de armen was gegeven, wat zij nu aan hun voorganger gaven. Wat een wonder was dit voor het gezin. Woorden van dank schoten tekort.

Van Amerongen naar Boskoop

Van augustus 1890 tot april 1892 is hij oefenaar in Amerongen geweest. Daarna zijn ze naar Boskoop verhuisd, waar hij oefenaar was van de Nederduitsch Gereformeerde Kerk. Daar is hun laatste kind geboren is.

In Boskoop hebben zij vijf jaar gewoond, met veel wederwaardigheden, maar nóg groter waren de goedertierenheden des Heeren. Kerkelijk kwamen daar problemen in die tijd, toen de Gereformeerde Kerk gevormd werd, door de z.g. A kerk met de B kerk samen te voegen. Dit deed Overduin tot de Heere roepen om uitkomst.

Hij werd toen door de Kruisgemeente van Lisse met algemene stemmen beroepen. Dit beroep mocht hij aannemen en werd daar door ds. K. Pieneman uit Den Haag op 22 november 1898 bevestigd. Op 12 maart 1899 werd hij, ook door ds. Pieneman als predikant bevestigd. Er waren voordien grote problemen in de gemeente geweest, maar tijdens de getrouwe bediening van ds. Overduin kwam er rust in de gemeente en een sterke uitbreiding.

Met de eeuwwisseling maakte hij ook kennis met Henri Kersten. Het was duidelijk voor hem dat de Heere met die jongeman wat voorgenomen had. Het werk des Heeren kwam duidelijk uit in het leven van de jonge Kersten. Op de kerkenraadsvergadering van 2 augustus 1901 stelde dominee Overduin voor om G.H. Kersten a.s. zondag te laten spreken, wanneer hij zelf in Kampen moest voorgaan. Het voorstel werd aangenomen en zo hield de later zo bekende ds. Kersten zijn eerste preek te Lisse. Hoewel zij elkaar goed verstonden in het werk des Heeren in de harten van Zijn volk, was er in 1809 toch een verschil. Na de vereniging van 1907 bleven er enkele predikanten de vrijheid te houden om ook te preken buiten eigen kerkverband en ook om predikanten en oefenaars binnen het kerkverband te laten preken. Ds. Overduin zag daar ook geen probleem in, maar Ds. Kersten was bang voor vervreemding van het kerkelijke leven. Ds. D.C. Overduin, ging nog verder dan zijn vader en plaatste zich om deze reden buiten het kerkverband. De synode uitspraak in 1910 was duidelijk tegen de opstelling van ds. D.C. Overduin, maar deed toch een verzoek, om met schuldbekentenis weer terug te keren. In datzelfde jaar is de predikant met de gemeente van Amsterdam weer teruggekeerd tot het kerkverband.

Ds. J. Overduin zijn optreden kenmerkte zich altijd dat hij in alles vredelievend was.

Door een toenemen van zijn zwakheden moest ds. Overduin emeritaat aanvragen. Hij preekte zijn afscheid op 21 februari 1922. Het volgende jaar vertrok hij met zijn vrouw naar Giesendam, waar zij toen bij hun zoon ds. D.C. Overduin inwoonden.

In 1925 overleed zijn vrouw en zelf werd hij op 4 december 1928 vanuit de strijdende Kerk overgezet in de triomferende Kerk.

4.2 Jacobus jr.

Ons laatste kind is te Boskoop geboren. Ik had al dikwijls bij mijzelf gezegd: 'O, wat zal het een genot voor ons zijn als er geen kleintjes meer bij komen, dan zullen wij een beetje rust krijgen.' Maar ach, wat zijn de wegen des Heeren dikwijls anders dan wij denken.

Onze oudste zoon Jacobus begon te klagen dat hij koortsig was, waar hij wel een half jaar mee gelopen heeft. De dokter zei dat dit mogelijk kwam doordat de omgeving van Boskoop zo moerassig was. En omdat hij in oktober moest loten voor militaire dienst, dacht de dokter dat het voor hem goed zou zijn, in een andere plaats. Ook zijn vak was mogelijk niet zo gunstig voor zijn gezondheid, want hij werkte als sigarenmaker, bij ons in huis. Onder alle middelen die hij gebruikte, bleef hij koortsig.

Omdat hij de oudste was van onze kinderen moest hij loten voor militaire dienst en dat met zo'n zwakke gezondheid. Bovendien hadden wij hem altijd thuis en had hij in stilheid de Heere lief gekregen en mocht Hem van harte vrezen, zodat wij hem, biddende tot de Heere, zagen vertrekken, toen hij naar Alphen a/d Rijn moest om zijn lot te trekken.

Ik mocht alles de Heere voordragen in mijn gebed: 'Ach Heere, Gij weet hoe zwak ons lief kind is en hoe hij elke dag met koorts loopt en hoe lief wij hem hebben. Ach Heere, hij is een kind wat U mag vrezen en hoe zal het voor hem en ons zijn als hij daar in dienst moet. Ach Heere, wil er toch voor zorgen dat hij vrij mag komen voor de dienst'.

Zo waren wij biddende de hele morgen toen hij weg was en ik dacht: 'De Heere zal ons nu toch wel horen, zodat hij vrijloot'. Maar wat een grote teleurstelling voor ons toen hij 's middags om 2 uur binnenkwam en zei: 'Ik ben soldaat.' Ik kon het eerst nog niet geloven, maar toen hij zijn nummer liet zien hield alles op, want hij had nummer elf getrokken en was dus soldaat. Mogelijk zal iemand zeggen: 'Kon hij zich niet af laten keuren?' Ja dat kon wel en waarschijnlijk hadden zij hem dan wel afgekeurd, maar de dokter had gezegd dat hij in dienst wel zou opknappen. Nu het dan toch zo ver was wilde hij liever ook dienen. Ieder kan begrijpen hoe ons ouderhart geschokt was.

Toen ik zijn lot gezien had, dacht ik mij tegen de Heere op te maken en Hem maar eens gaan vragen, hoe Hij dat nu toch doen kon. Maar toen ik dat zou gaan doen, maakte de Heere Zich tegen mij op en Hij kwam mij een ogenblik zo te vermurwen, dat ik als niets voor God lag weggezonden, met de woorden uit Psalm 73:12 (berijmd):

*'k Zal dan gedurig bij U zijn,
In al mijn noden, angst en pijn;
U al mijn liefde waardig schatten,
Wijl Gij mijn rechterhand woudt vatten.
Gij zult mij leiden door Uw raad,
O God, mijn heil, mijn toeverlaat,
En mij, hiertoe door U bereid,
Opnemen in Uw heerlijkheid.*

Daar lag ik zo zalig met mijn kind in God weggezonden, dat ik moest uitroepen: 'Wel, lieve Heere, al wilde U al mijn kinderen nemen, het is goed Heere.' O, wat is de Heere toch machtig en liefderijk. Ach, wat had het er met mij treurig uitgezien, als die lieve Heere mij zo niet was tegengekomen. Hoe zou ik in vijandschap uitgebroken zijn en in smart hebben moeten verkeren. Maar de Heere was goed over mij en nu had ik wel met al Gods lieve volk in de hemel en op de aarde het 12^e vers van Psalm 73 willen zingen. Mijn kind was ik kwijt in de Heere en wat Hij nu deed was goed.

Ouderliefde

Zo ging het mij tot 3 april, toen hij van ons ging, om met de boot naar Gouda te varen, waar hij zijn dienstplicht moest vervullen. Om 2 uur ging hij met de boot mee en met het afscheid nemen ging het nogal met mij. Nu was de ligging van onze woning zodanig, dat wanneer ik boven was, de boot zag wegvaren. Ik zou haast zeggen, was ik nu maar niet naar boven gegaan, want o, hoe vreselijk was het nu voor mij. Ik stond voor het raam en hoorde de fluit van de boot om te vertrekken. Ach, hoe zou ik mijn smart kunnen beschrijven, wat ik daar op dat ogenblik meemaakte. Mijn vaderhart was als vaneen gescheurd en in een vloed van tranen riep ik uit: 'Ach lieve Heere, daar gaat mijn arm kind, mijn lieveling, waar wij nooit verdriet van gehad hebben. Ach Heere, onze lieve Jacobus.'

Nadat wij de nacht met smart hadden doorgebracht dacht ik: 'Het zal nu wel wat beter worden, als wij eens mogen horen hoe het met hem gaat, of als wij hem daar eens gezien hebben.' Nu, omdat die smart dag en nacht in mijn hart bleef, zal het wel duidelijk zijn dat ik niet kon wachten om naar Gouda te gaan. Ik ging de daarop volgende week er naar toe om hem daar eens te zien en hoopte dat het dan wel beter zou gaan.

Toen ik daar aankwam kon ik hem niet direct spreken, maar moest tot 's avonds 6 uur wachten. Zij waren met schietoefeningen bezig tot 5 uur, daarna nog één uur poetsen en daarna konden zij weggaan.

Familie Van der Heij

In die tussentijd ging ik een oude kennis opzoeken in Gouda, waar ik in geen twintig jaar meer geweest was. Dit was bij een zekere Van der Heij, op de Varkensmarkt, dicht bij de kazerne. Ik had hem ruim 20 jaar geleden leren kennen, op een wonderlijke wijze, door middel van mijn zwager Kwaadgras, die met mijn zus Maria getrouwd was. Zij trouwden in 1870,

toen die vreselijke oorlog uitbrak tussen Frankrijk en Duitsland, waarbij mijn zwager in dienst moest om de grenzen te bewaken. Hij werd toen ook opgeroepen naar Gouda, waar ik hem opzocht en wij samen naar Van der Heij gingen, waar hij een bijzonder tehuis gevonden had. (Het waren mensen die de Heere vreesden, waarvan wij mochten geloven, uit de aard der liefde, dat zij al boven waren, voor de troon van God en het Lam.) Vooral van die vrouw, voor zover ik ze had leren kennen, mocht ik geloven dat zij het ware werk der genade ontvangen had.

Nu, na zoveel jaren dacht ik: 'Laat ik eens gaan kijken of die mensen nog leven.' Toen ik daar kwam en 'volk' geroepen had, kwam er een man naar beneden, waar ik aan vroeg: 'Woont hier nog een zekere Van der Heij?' Ik kreeg als antwoord: 'Ja, zijn zoon, maar de oude Van der Heij en zijn vrouw zijn gestorven. Maar kom maar binnen, dan zult u de vrouw wel zien.'

Ik kwam binnen en maakte bekend wie ik was, waarna ik ook vertelde dat ik haar schoonouders had leren kennen en hoe ik daar altijd met genoeg was ontvangen. Verder vertelde ik haar waarom ik nu in Gouda gekomen was en tot mijn blijdschap zei die vriendin tegen mij: 'O, dan kunt u uw zoon straks hier wel brengen en hij kan altijd komen, zoveel als hij wil.'

O, ik kon niet zeggen welke blijdschap er in mij omging, toen die lieve vrouw dat tegen mij zei. Ik moest in mijzelf uitroepen: 'Wel lieve Heere, wilt U zó goed zorgen voor mijn arm kind?' Wat een troost was dit voor mij, in de smart die ik leed. De Heere was zó goed dat hij daar een ouderlijk huis kreeg, ja als een kind in huis. Nooit zal ik kunnen beschrijven hoe goed of die man en die vrouw voor mijn kind waren en ik zal hun, naast de Heere, nooit dankbaar genoeg kunnen zijn. Want mijn jongen was zó verlegen dat hij nergens durfde komen en was hij ergens, dan durfde hij zijn ogen niet opslaan, of spreken.

In de kazerne te Gouda

Om 6 uur ging ik met blijdschap in mijn hart naar Jacobus toe en kon hem als soldaat voor de eerste keer een hand geven. Hij stond daar zo flink en moedig voor mij, dat ik de kracht des Heeren nodig had om mijn tranen in te houden. Ik had daar mijn kind wel vast willen binden en hem mee naar huis willen nemen. Het ouderhart is zo teer over de kinderen en vooral over zo'n kind, wat van jongs af de Heere mocht vrezen. Maar de Heere weet wat goed is. Ik vertelde hem dat ik zo'n goed tehuis voor hem gevonden had, dicht bij de kazerne. Hij liet merken dat hij daar wel niet zoveel gebruik van zou maken, maar op mijn aanhouden ging hij toch mee. Het was mij een wonder hoe die man en die vrouw hem aanspraken. Ik weet niet hoeveel keer zij hem toeriepen: 'Nu Overduin, je komt maar hoor!' Hij moest beloven dat hij dit zou doen wanneer hij vrij was. Het was zeldzaam hoe die mensen voor hem waren en hij is daar steeds gekomen en nooit ergens anders, want hij at en dronk daar als hun kind.

's Zondagds ging hij om 4 uur naar Gouda, om dan nog om 6 uur naar de kerk te kunnen. Uit de kerk ging hij dan weer naar de familie Van der Heij.

Zoals ik gezegd heb, was ik dus heel blij dat wij dit adres gevonden hadden. Daarna gingen wij nog een eindje wandelen, met de bedoeling dat hij mij tot de boot bracht, die om 19.15 uur vanuit Gouda vertrok.

Toen ik weer van hem moest scheiden gevoelde ik dezelfde droefheid weer terugkomen. Hoe ik mij ook hiertegen verzette en mijzelf aansprak met: 'Kom, je hebt hem nu gezien en hij ziet er goed uit', het mocht alles niets baten. Het leek wel of mijn droefheid en smart verdubbelden. Want ik had ook opgemerkt dat hij al veel smaad had moeten dragen en dat zij al goed gemerkt hadden dat Jacobus een 'fijne' was en dat deed mij nog meer zuchten: 'Ach Heere, wie weet wat hij daar nog zal moeten lijden.'

4.3 Weer thuis, maar met veel zorg

Ik kwam thuis en vertelde niets van de smart die ik gevoelde, want mijn lieve vrouw droeg ook zoveel leed om haar lief kind. Ik verborg het zoveel mogelijk voor haar en deed alsof ik blij was door te vertellen dat ik hem met blijdschap ontmoet had. Ook dat ik op een wonderlijke wijze aan zo'n goed adres gekomen was, waar hij altijd mocht komen. Dat wij ook samen daar geweest waren om kennis te maken. Begrijpelijk was dit ook tot troost voor mijn vrouw.

Maar toen wij naar bed gingen, ach, niemand kan beschrijven hoe ik die nacht heb doorgebracht. Ik zag maar niet anders dan dat zij Jacobus mishandelden. Ik had het bij ogenblikken zó bang in mijn bed dat ik er wel uit wilde vliegen. Had ik maar naar Gouda kunnen gaan, om daar naast hem te liggen op een strozak, dan was ik gelukkig geweest. Maar dat kon vanzelf niet. Eindelijk was de nacht voorbij, met al het zuchten en worstelen en ik ging naar boven, om de Heere te zoeken. Ik stond op de grens om in vijandschap tegen Hem uit te breken.

Een gekke vader

Maar wat zijn Gods wegen wonderlijk. Ik kwam met mijn vragen tot de Heere God: 'Ach Heere, waarom heeft mijn lief kind nu toch zo'n gek nummer moeten trekken, voor de dienst?' En direct als ik die vraag de Heere deed kwam het antwoord: 'Omdat u zo'n gekke vader bent.'

O, dát antwoord zal ik nooit vergeten. Hoe diep zonk ik daar voor God in schuld en ootmoed weg. Ja, de Heere heeft mij daar wel willen ondersteunen, anders was ik bezweken van droefheid voor de Heere. Toen moest ik uitroepen: 'Het is goed Heere, ik wil al die smart wel dragen.' Wat een wonder werd het daar voor mij, dat De Heere, God, de heilige Jehova, nog met mij, zo'n gekke en dwaze vader te doen wilde hebben. Ja, daar mocht ik de roede Gods kussen en lief krijgen en kwam de Heere mijn ziel te vertroosten dat ik eenmaal verwaardigd zou worden, om met mijn zoon te komen voor de troon van God, verlost uit alle benauwdheid. Zó werd mijn ziel versterkt in de Heere, mijn God en Zaligmaker.

Zo lag ik op een avond op bed en ineens zag ik dat mijn zoon Jacobus op een baar naar het graf werd gedragen, zodat ik eerst wel wat schrok. Maar toen ik weer wat bij mocht komen, was ik het door genade, spoedig eens met de Heere en zei: 'Wel, lieve Heere, zou het uw weg zijn om ons geliefde kind zó spoedig af te lossen uit deze boze wereld?' Ik moest zeggen: 'Het is goed Heere.' Van deze openbaring zei ik tegen niemand iets, ook niet tegen mijn vrouw, maar ik mocht verder zien wat de Heere zou doen.

Brief uit de diensttijd

Het ging nogal met Jacobus, want hij sterkte aan in zijn diensttijd. In een half jaar is hij tien kilo aangekomen en hij had geen koorts meer. Op 24 mei kreeg ik een brief van hem, voor mijn verjaardag. Die brief wil ik overnemen, want ik heb 13 brieven uit zijn diensttijd zorgvuldig bewaard:

Gouda, 23 mei 1894

Geliefde ouders,

In de hoop dat u deze brief in goede welstand mag ontvangen, zoals ik mij door 's Heeren goedheid ook nog mag gevoelen. U zult de reden van mijn schrijven wel begrijpen. Wanneer u deze brief ontvangt is het voor ons allen een blijde dag. De Heere is weer zo goed geweest een jaar tot uw leven toe te doen, geliefde vader, door u weer in ons midden te sparen tot ons geluk, maar ook tot vreugde en blijdschap van de gemeente.

Hartelijk gefeliciteerd van mij en mijn wens is, dat de Heere er vele jaren aan mag toedoen. U stellen tot een priester voor ons in het gezin, tot een wijze herder van de gemeente en tot eer van Zijn Naam.

Geliefde moeder, ook van harte gefeliciteerd met dit geluk. Dat de Heere u en ons allen, vele jaren mag sparen, tot vreugde van ons allen. Dat de Heere ons een dankbaar hart geve om Hem daarvoor te danken.

Ik zou nu wel kunnen eindigen, want het is hier steeds hetzelfde. Toch wil ik nog vertellen dat het zondagavond aangenaam voor mij was om naar Gouda te lopen. De Heere was zó neerbuigend goed voor mij, dat Hij mij zalig kwam te vertroosten. Ik mocht voor een ogenblik geloven dat die lieve Jezus mij eens zalig aan zijn borst zou drukken, omdat hij een Heiland is, die getrouw Zijn Woord houdt en degene die naar Hem vragen nooit zal beschamen. O, mijn ziel werd zó versterkt, dat ik het soms niet op kon, en dat aan mij, zo'n ontrouw en laf krijgsknecht voor Hem.

Het is echter weer spoedig gezakt en de bekommelingen van het leven in de kasern, doet alles weer spoedig onder de as komen. Toch wil ik het schrijven, want ik bad er eigenlijk om dat ik het niet verzwijgen zou. Op zo'n ogenblik zou men het wel de bomen willen vertellen, zó verblijd was mijn hart.

Ach, was ik maar niet zo onvrijmoedig. Ik mag met David wel bidden: 'Heere, schenk mij een vrijmoedige geest en doe met mij niet naar mijn overtredingen. Was en reinig mij in dat kostelijk bloed, in die heerlijke Fontein, zo zal ik witter zijn dan pas gevallen sneeuw.' O, mocht die dierbare Heilige Geest veel met Zijn zalige werking, in ons aller hart ook in dit jaar weer werken, tot eer van zijnen Naam en tot heil en zaligheid van ons allen.

Ik wens u nu allen van harte het beste toe, om een blijden opgewekte verjaardag te vieren. Wanneer er zo de Heere wil en wij leven, niets in de weg komt, dan kom ik zaterdag naar huis, hoewel ik er nu ook graag bij zou willen zijn. Als het voorrecht gemist wordt dan voelt men er pas de waarde van. Zo gaat het altijd met ons.

Nu, allen van mij hartelijke groeten. Uw liefhebbende zoon en broer,

J. Overduin

Zie, lieve lezer, de eerste brief die ik van mijn lief kind mocht ontvangen, als soldaat. U kunt begrijpen hoe mijn ziel onder het lezen van deze brief, op mijn verjaardag wegzonk, toen ik die brief op mijn verjaardag las. Ik moest zeggen: 'Wel, lieve Heere, U had mij, arme zondaar, nooit groter geschenk kunnen geven dan deze brief'. Nu mocht ik geloven dat die weg van druk hem ook tot zaligheid zou strekken, ja dat alles zou meewerken ten goede, voor degene die naar Zijn voornemen geroepen zijn. Dit is verder ook gebleken.

Zoals ik gezegd heb, heb ik dertien brieven van hem. Dit is teveel om ze allen over te nemen, maar één brief laat ik nog lezen: Wierickerschans, 10 november 1894

Geliefde ouders,

Op het ogenblik dat ik mij neerzet om een briefje te gaan schrijven, zit u al uit te kijken of ik nog niet thuiskom. Het is mij erg tegengevallen. Ik ben mij om twaalf uur gaan verkleeden en stond klaar om weg te gaan, maar moest mijn pasje nog halen. De sergeant was er echter niet mee tevreden dat een ander voor mij op wacht ging en scheurde het briefje voor mijn ogen in stukken. Ik ben mij daarna weer gaan verkleeden en schrijf nu dit briefje.

Het was aangenaam voor mij om een brief van u te ontvangen. O, mocht ik maar veel, zoals u schreef, mijn toevlucht tot bij Jezus zoeken, want al dit aardse zal toch vergaan, het is ijdelheid der ijdelheden. Maar ach, hoewel ik dit zó goed weet, ik zoek het altijd waar het niet te vinden is. De mens houdt zich altijd op met dingen die hem niet kunnen helpen. Altijd zoekt hij zijn troost bij het aardse, maar hij ziet niet naar Hem, van Wie alle goede gaven en volmaakte giften afdalen.

Geliefde moeder, ook van mij, bij uw verjaardag hartelijk gefeliciteerd. Dat u deze dag, met ons, nog vele jaren mag vieren en dat de Heere u naar ziel en lichaam versterke en vertrooste. Dat u de weg naar de grote eeuwigheid met blijdschap mag reizen. Al is die weg soms donker, dat de Heere u dan licht mag geven om op het einde van de loopbaan te zien. Waar de

kroon is weggelegd voor al degenen die wettig gestreden hebben. Dan zal alles ruimschoots vergoed zijn, in al de zorgen, bekommelingen en kwellingen, die zich hier ook voor u opdoen.

Verder, geliefde vader, broers en zusjes, allen gelukgewenst met deze dag. Hoewel het jullie niet zal lukken om deze dag te vieren zoals de Heere het van ons wil, dat wij Hem de eer van dit alles zullen geven. Daar de wereld, de duivel en ons diep bedorven hart, nog steeds zo over ons triomfeert, hoop ik toch dat jullie deze dag op feestelijke wijze mogen vieren. Het spijt mij wel dat ik hier niet bij kan wezen, maar dit zal zeker zo moeten zijn. Misschien kom ik nu aanstaande zaterdag D.V.

Ik hoop dat u dit schrijven in goede welstand mag ontvangen, zoals ik mij door 's Heeren goedheid ook mag ondervinden. Als het uitkomt, schrijft u deze week ook nog eens een briefje? Ik hoop dat u niet ongerust zult zijn, omdat ik niet gekomen ben. Ik zal mijn brief dan nu nog op de post doen, zodat u hem maandagmorgen kunt ontvangen.

Nu, allen hartelijke groeten van uw liefhebbende zoon en broer,

Jacobus.

Deze brief geschreven op moeders verjaardag. Wat was hij teleurgesteld dat hij niet naar huis mocht. Hij was toen te Bodegraven, voor een maand op de Wierickerschans toen zijn moeder op 11 november jarig was. Het is uit zijn brieven merkbaar hoe verknocht hij was aan het gezin. Ook dat hij in dit alles de Heere mocht vrezen, zodat wij dubbele banden aan hem hadden, niet alleen natuurlijke, maar ook geestelijke banden. De geestelijk banden zijn nog nauwer dan de natuurlijke.

Het was voor ons verblijden zijn brieven te mogen ontvangen, vooral wanneer wij opmerkten dat het goed met hem ging.

Maar hoe gezond hij nu ook was, het bleef mij bij dat hij zou sterven voordat zijn diensttijd voorbij was. Daarom had ik wel tijden dat het mij niet gemakkelijk was. Iemand gezond te zien, waar je zoveel van houdt en dan te denken: 'Hij zal binnenkort gaan sterven'. Ik deed ook steeds mijn best om die gedachte weg te krijgen, maar dat ging toch niet. Nee, daar was het te duidelijk en te krachtig mij door de Heere voorgesteld. Het hele jaar mochten wij ons in zijn gezondheid verblijden.

Ook op de nieuwjaarsdag was hij bij ons. 's Avonds om 9 uur brachten wij hem nog een eindje weg. Toen wij weer naar huis liepen spraken wij er nog over dat hij zo bijzonder gezond was, meer dan voordien. Toch bleef het mij bij dat hij ging sterven. Ik ging aan het rekenen en sprak in mijzelf: 'Nu wordt het elke maand één.' Ook dacht ik als het juli mag worden en hij naar huis zal komen, wat zal dat een dag van vreugde voor ons zijn.

Maar ach, des Heeren wegen zijn niet onze wegen en dat kwam duidelijk uit.

4.4 Naar het hospitaal

Het was op het laatst van januari dat hij weer naar huis kwam en toen klaagde hij dat hij op verschillende plaatsen pijn had. Wij dachten dat hij een kou opgedaan had, wat achteraf ook bleek. Enkele dagen is hij in het hospitaal opgenomen geweest. Wij dachten dat hij weer beter was, maar ach, dat was niet zo, want hij bleef klagen over pijn. Hij begon ook wat te hoesten. Eind februari werd hij ook koortsig en dat werd zo erg dat hij soms zei: 'Voel nu mijn pols eens, hoe hard die slaat.'

Nu zal ik er maar niet aan beginnen te schrijven over de smart in onze harten, wanneer hij zo thuiskwam en later weer wegging. De laatste zondag thuis had hij zo'n hoge koorts, dat hij heel de dag op bed lag. Later zei hij tegen ons: 'Ik wist niet hoe ik weer naar de kazerne terug moest'. Zo heeft hij met koorts gelopen tot begin april. De reden om daar nog zolang mee te lopen was, dat hij bang was om naar het hospitaal te moeten en dat hij in maart gunstige werkzaamheden had gekregen, als oppasser bij de 2^e luitenant en een plaats had gekregen op de wapenkamer. Dat was een gunstig werk, waarbij hij geen dienst moest doen. Hij was dus bang, bij opname in het hospitaal zijn baan te verliezen.

Toch kon hij nu niet langer zo doorgaan en hij stuurde ons een kort briefje:

4 april 1895

Geliefde ouders,

In de hoop dat u deze letters in goede welstand mag ontvangen. Deze brief is om u te melden dat ik drie dagen geleden in het hospitaal ben opgenomen. Ik kon het niet langer volhouden.

Toen ik hier kwam had ik 38 graden koorts en heb nu al de vijfde fles Kina. Vanmorgen had ik 37 graden koorts en ben erg slap. Schrijven kan ik niet omdat ik zo beef. Morgen krijg ik weer eten, hoewel ik bijna geen trek heb.

Verder hartelijk gegroet, uw liefhebbende zoon en broer,

J. Overduin

Toen wij dit briefje ontvingen is het te begrijpen hoe dit mij aangreep. Ik moest zeggen: 'Ach ja, lieve Heere, U zult wel vervullen wat U gesproken hebt, al is het nog zo tegen ons vlees en bloed in.' Ogenblikkelijk greep het mij aan en het bracht mij in diepe smart dat hij daar zou moeten sterven en niet in ons eigen huis. O, dat deed mij dag en nacht schreien voor de Heere en altijd met de vraag: 'Ach lieve Heere, moet onze lieveling daar sterven, in dat Babel, ach dat zullen wij niet kunnen doorstaan'.

Op bezoek bij Jacobus

De volgende week ging ik naar hem toe en ach, hoe zag ik hem daar liggen op zijn kribbe, als een verlatene van zijn ouders en van Gods lieve volk. Ik had de Heere vooraf gevraagd om kracht en sterkte, opdat ik niet zou bezwijken. Nu, de Heere was mij nabij en ik werd gesterkt, zodat ik heel moedig met hem sprak. Maar toen ik wegging dacht ik niet anders dan dat ik zou inzakken. Hoe ik door Gouda heb gelopen weet ik werkelijk niet, maar het was snikkende en roepende: 'Ach lieve Heere, zal mijn lief kind, zo van alles verlaten moeten sterven? Ach Heere, dat kan toch zo niet!'

In deze gemoedstoestand kwam ik bij een officier, die ouderling was in de Gereformeerde Kerk. Die lieve broeder zag wel aan mij dat ik zeer aangedaan was en gaf mij wat te drinken. Hij wilde mij troosten door te zeggen dat het nog niet zo erg was en dat hij de dokter gesproken had die ook gezegd had dat er volstrekt geen gevaar bij was. Nu, dat geloofde ik ook wel dat het nog enige tijd zou duren dat hij zou sterven, maar om te spreken dat hij beter zou worden, dat wist ik wel beter.

Maar in deze omstandigheden hoopt men toch dat hij nog zal beteren. Ik zei: 'Ach ja, dat hij zal sterven is zo erg niet voor hem en ook niet voor mij, maar dat hij dáár zal sterven, daar kan ik niet aan denken. Want ach mijnheer, mijn vrouw zou haar kind niet meer zien, daar zij zó zwak is. Zij lijdt veel aan hoofdpijn. Daarom is de weg voor haar zo diep en smartelijk, dat zij niet zal kunnen komen en wat moet ik dan toch beginnen?'

Toen ik zo bedroefd en neergeslagen zat, zei die lieve broeder tot mij: 'Dan kan ik u geen betere raad geven dat u ogenblikkelijk naar de minister van oorlog schrijft, met het verzoek om uw zoon naar huis te mogen halen. Na beterschap kan hij dan weer naar zijn garnizoen terugkomen.' Ik vroeg hem of de minister zoiets wel zou doen, waarop hij antwoordde hij dat de minister daar wel meer in toestemde en dat ik het daarom moest proberen. Ook beloofde hij mijn zoon een bezoek te zullen brengen.

Zo kwam ik thuis en kon niets anders tegen mijn vrouw zeggen dat het nog hetzelfde met hem was, maar dat ik ook bij mijnheer Kersbergen was geweest die mij raad had gegeven om te zien of wij hem thuis zouden kunnen krijgen. Mij vrouw stond erop dit direct te ondernemen, zodat ik diezelfde middag nog naar broeder Veerman, hoofdonderwijzer van de christelijke school ging, met het verzoek om mij daarin te helpen. Deze broeder was bereid om de zaak geheel in orde te maken, maar hij zei erbij niet veel hoop te hebben dat de minister dit zou doen. Maar wij konden het proberen. Het verzoek werd diezelfde dag nog verzonden.

Weer op ziekenbezoek

Nu waren er weer acht dagen voorbij, nadat ik in Gouda was geweest. Twee ander zoons, Daniël en Gerrit gingen elke zondag naar hem toe. Wat was Jacobus dan blij als hij zijn broers zag. Hoe hard zij ook moesten werken in de week, toch liepen zij elke zondag naar Gouda, heen en terug. Dat hebben zij tot het laatst volgehouden. Ik ging dan elke woensdag. Zolang ik aan zijn bed zat kon ik aan zijn gezicht zien dat hij blij was. Zijn verzorger hielp hem uitstekend. Hij moest zelf zeggen dat hij het thuis niet zo kon hebben. Ik heb het zelf gezien dat hem een kop kalfssoep werd gebracht met zoveel vlees, dat ik dacht: 'Zou het niet teveel zijn voor iemand die ziek is.' Maar was niet zo, want hij at het elke dag en het bekwam hem goed. Daarbij nog twee koppen melk, twee eieren en nog meer. Wij mochten zelf ook versnaperingen meebrengen. Verder mochten wij komen en blijven zoveel wij wilden.

Toen ik wegging, ging ik eerst nog naar de officier. Deze vroeg of ik al iets wist, omtrent het verzoek. Toen ik dat ontkende zei hij dat ik toch al antwoord had kunnen krijgen, want binnen acht dagen moeten deze zaken beantwoord zijn. Hij dacht dat ik nu wel spoedig antwoord zou krijgen.

Een diepe beproeving

Maar er kwam steeds geen antwoord van de minister. Het werd nu steeds moeilijker voor hem en voor ons. De officier had Jacobus verteld, na het gebed, dat wij een verzoek hadden ingediend, zodat hij er ook naar de uitslag verlangde. Na veertien dagen hadden wij nog niets gehoord.

Toen ik weer bij hem kwam vroeg hij: 'En pa, weet u al iets?' Ik moest zeggen: 'Nee, lief kind, ik weet nog niets.' Het is wel te begrijpen hoe smartelijk ik elke keer weer bij zijn bed stond. Maar de Heere hielp in de smart en ik ging van hem weer naar de officier, die ik weer ontkennend antwoord moest geven. Zijn antwoord was: 'Dan zal er wel niets van komen.' O, wat voelde ik het toen weer dat ik moest zeggen: 'Ach Heere, moet dan mijn arm kind hier sterven?' Ik had ogenblikken dat ik niet wist waar ik het moest zoeken, vooral 's nachts. Ik riep maar uit: 'Ach lieve Heere, daar ligt mijn kind, van ons verstoten, ach aanzie mijn smart.'

Nu kreeg ik het voor elkaar dat zijn moeder de volgende week mee ging naar haar zieke zoon, die haar ook zo lief en dierbaar was, een bezoek te brengen. Ik was er wel bang voor en dacht hoe het zou aflopen als zij daar in dat hospitaal komt. Maar het viel erg mee, want de Heere kwam haar zo te versterken, dat wij aangenaam bij hem zaten. Daarbij kwam nog dat ik bij de dokter werd geroepen, die vroeg of wij naar de minister hadden geschreven. Toen ik daarop bevestigend antwoordde zei hij: 'Ik zal hem afkeuren en dan kan hij nog naar huis komen.' Ik kwam nu bij hun terug en vertelde hun het nieuws, waarop Jacobus blij tegen zijn moeder zei: 'Ach moeder, als ik nu nog eens thuis kwam.' Het is te begrijpen dat hij hier naar verlangde, hoewel hij dit niet tegen ons zei. Hij zei altijd maar: 'Het gaat nogal,' maar zijn verzorger zei ons: 'Hij wordt zó zwak dat hij niet meer alleen kan gaan, om zich 's morgens te wassen.'

Er verliepen weer acht dagen dat wij niets hoorden. Ik ging weer naar Gouda met mijn zoon Jan. Maar ach, het was alsof mijn benen van lood waren. Hoe benauwd ik het had kon ik niet zeggen. En werkelijk, het was ook niet zo best met hem. De vorige nacht had hij veertig graden koorts gehad en hij lag te wenen om naar huis te komen. Hij had gehoord dat de dokter naar Den Haag geschreven had, om hem af te keuren, maar dat er een brief teruggekomen was, dat zij dit nog niet deden. Ook had hij gehoord dat zijn dokter weg zou gaan en dat er een andere dokter uit Zeeland zou komen. Zo liep alles samen en hij lag bedroefd neer.

Ach, wat had ik toch de kracht des Heeren nodig om niet te bezwijken. Maar ik moest weer weg en ik kan niet verklaren hoe wij afscheid van elkaar genomen hebben. Hij staarde mij met zijn zieke ogen na totdat ik de deur uit was. Hoe liep ik toen door Gouda en hoe moest ik thuiskomen? Ik moest zeggen: 'Ach Heere, ik kan niet meer van droefheid en van smart'.

Een dierbare belofte

Maar toen schoot de Heere mij opeens toe, dat hij daar niet zou sterven, maar naar huis zou komen. Wat een blijdschap was dat voor mijn ziel. Die blijde boodschap van de hemel zal ik nooit vergeten. Ja mijn vreugde was zó groot dat ik de volgende dag weer naar Jacobus toeging. Vanzelf keek hij zeer verwonderd op, dat ik daar weer kwam en ik ging vertellen: 'Lieve Kobus, ik heb gisteren, nadat ik bij je geweest ben, een boodschap van de hemel ontvangen. Nu kan ik je vertellen dat je zeker naar huis komt en dat je hier niet zult sterven.'

O, wat zakte hij toen in een vloed van tranen weg en riep uit: 'Ach pa, wat is de Heere toch goed over zulke doemwaardige zondaren.' Hij lag te snikken en ik moest alles doen om hem weer tot kalmte te brengen. Hij was zo zwak, daar hij al weken koorts had, soms tot veertig graden en daarom kon hij nu niet veel meer hebben. Zo ging ik weer van hem weg.

Er verliepen acht dagen dat wij niets hoorden, zodat de binnenpratere ook wel eens spraken: 'Heb je jezelf niet vergist. Is het niet omdat je het zo graag zou willen? Had het maar niet tegen je kind gezegd, want als dat nu ook nog eens misloopt, dan zal hij nog in wanhoop sterven. Dan zullen zij allen zeggen: Zie eens, het is bij je vader mis, die zeker dacht dat het van de Heere was. Hoe zal het dan ook bij u wel alles mis zijn voor de eeuwigheid.'

Wat kreeg ik het daarmee nu bang. Ik ging weer naar Jacobus toe en liep te zuchten: 'Ach Heere, laat het nu toch genoeg zijn, want ik kan niet meer.'

Mijn ingewanden krompen ineen van pijn en van zenuwen, zodat ik haast niet door kon gaan. Toch kwam ik weer bij hem, maar wij konden die dag niet veel spreken. Het was bij hem somber en bij mij ook en daarbij in strijd, zodat ik alleen maar zeggen kon: 'Kobus, je komt naar huis hoor. Hoe het ook mag gaan, je zult hier niet sterven!' Dit zei ik hem in al de strijd die ik had. En ach, hoe goed is die lieve Heere. Ik had gezegd dat ik zó niet meer kon gaan, maar het moest ook niet meer. Het was de laatste keer geweest dat ik met droefheid en smart naar hem toe geweest was.

Ik ging weer naar huis en hoorde in die week weer niets. Ook zondags kwamen de jongens weer thuis met met de boodschap: 'Nog niets gehoord'. Er zal wel niets van komen werd er gezegd, maar dat zeiden zij ook vanbinnen. Het was mij weer benauwd, want zij zeiden vanbinnen: 'Nu ben je zelf de oorzaak als je kind daar in de wanhoop zal sterven. Waarom heb je toch zoiets tegen hem gezegd?'

Zo ging het door tot op dinsdagmorgen. Ik voelde de dag al aankomen dat ik weer naar hem toe zou gaan en ik had tot de Heere gezegd: 'Ik kan niet meer'. Ik ging die dinsdag naar mijn bidvertrek en viel daar voor de Heere in droefheid neer en riep uit: 'Ach Heere Heere, is dan alles bedrog en zult u iets zeggen en niet doen?' En zie, daar kwam de Heere wer tot mijn ziel met Psalm 118 vers 4:

*De HEER' is aan de spits getreden
Dergenen, die mij hulpe biên;
Ik zal gered uit zwarigheden,
Mijn lust aan mijne haat' ren zien.
't Is beter, als w' om redding wensen,
Te vluchten tot des Heeren macht,
Dan dat men ooit vertrouw' op mensen,
Of zelfs van prinsen hulp verwacht.*

Nu lag ik zo zalig in God weggezonden, dat ik moest uitroepen: 'Ach, lieve Heere, al was het de koningin zelf, die zei dat hij niet thuis zou komen, dan zal het nog gebeuren. Gij zijt God de Almachtige, die spreekt en het is er, die gebiedt en het staat er.' Mijn ziel was zó gesterkt in de Heere, dat ik nu weer blijmoedig de weg kon gaan.

Een briefkaart

Het werd dinsdagavond 7 uur. Ik zou nog even naar iemand toe gaan. Terwijl ik de deur uitging, zei ik bij mijzelf: 'Ach, lieve Heere, mocht het nu eens de tijd van Uw welbehagen zijn om ons te verlossen. Intussen

kwam ik langs het postkantoor en daar kwam opeens een brievenbesteller op mij aan, die zei: 'Ik heb wat voor u.' Hij gaf mij een briefkaart en wie zal zeggen wat er in mij omging toen ik daarop las: 'Pa, ik kom naar huis. De dokter is vanmorgen bij mij geweest, om elf uur en hij heeft mij gezegd dat ik naar huis kon. Maar morgen moet u komen om de dokter te spreken'

Nu wist ik niet hoe ik het had, ik kon mijn blijdschap niet op en riep uit: 'O, wat is God getrouw.'

De andere dag ging ik vol blijdschap naar Gouda. Daar zag ik ook zijn blij gezicht en hij gaf mij de hand, waarin zóveel opgesloten lag, dat wij niets tegen elkaar konden zeggen. O, die trouw en die liefde van God, hoe zullen wij die naar waarde kunnen vertellen? Straks in de eeuwigheid, dan zullen wij het volkomen doen.

Ik ging naar de dokter, die mij zeer vriendelijk ontving. Ik moest gaan zitten en ik vroeg hem wat hij van mijn zoon dacht. Daarop zei hij: 'Zeer slecht, het is beroerd gesteld met uw zoon.' Ach, wat moest ik met die laatste uitdrukking van de dokter in God wegzinken en zeggen: 'Ach Heere, wij hebben die beroering teweeg gebracht door onze zonden', Verder zei hij: 'U kunt uw zoon naar huis krijgen'. Toen ik vroeg wanneer, kon hij dat niet juist zeggen, want de stukken uit Den Haag moesten nog komen. Hij dacht nog ongeveer 8 dagen. Toen ik vroeg of het nog zó lang moest duren antwoordde hij dat daar niets aan te doen was.

Ik ging weer naar Jacobus toe, met angst in mijn hart dat hij niet zou vragen wanneer hij naar huis mocht komen. Hij voelde ook wel dat er niets meer bij kon komen om vervoerd te worden, daar hij zo verzwakt was. Hij vroeg direct: 'Wel pa, wat heeft de dokter gezegd?' Daarop zei ik: 'Dat je naar huis komt'. Hij vroeg: 'Zo, en wanneer?' Toen moest ik het zeggen: 'Nog acht dagen.' Toen begon hij te schreien, want dat viel hem zo tegen. Ik zocht hem te bemoedigen en zei: 'Ach, mijn lief kind, houdt maar moed, je hebt nu al zolang hier gelegen, die acht dagen kunnen er ook wel bij. De Heere zal het wél maken'. Zo ging ik weer bij hem weg, meer blij als voorheen.

Maar onderweg raakte ik weer aan het zuchten en zei bij mijzelf: 'Als hij nu maar niet te zwak wordt in die tijd, want dan is het nog mis.' De Heere kwam mij toen voor met de woorden die de joden zeiden: '*Nie tin het feest, opdat er geen oproer worde onder het volk*, (Matth.26:5) en Jezus had gezegd: '*Wel in het feest*'. Daarmee kreeg ik te geloven dat het geen acht dagen meer zou duren, de Heere beloofde nog eerder. Dit laatste zou geschieden.

Het was diezelfde week, op zaterdagavond, dat wij een briefkaart kregen van de dokter, waarop stond: 'Maandagmorgen om 10 uur kan uw zoon opgehaald worden.' O, wat een vreugde in mijn huis, bij mijn vrouw en kinderen. Maandag komt Kobus thuis! Er werd die zondag haast niet gegeten van vreugde, maar ook die laatste nacht haast niet geslapen. Die ene nacht vergoedde alles voor al de vorige nachten die ik in smart en droefheid had doorgebracht.

4.5 Naar 't Vaderhuis!

Het werd maandagmorgen en wij gingen om 7.15 uur met de boot. Wij moesten in Gouda eerst nog het een en ander doen, zoals een bed kopen e.d. Ik deed dit alles nog met een benauwd hart, want de vijand rust niet, vooral in tijden van beproeving. Hij deed toen wij op de boot naar Gouda zaten nog een hevige aanval op mij. Hij zei: 'Je zult op deze dag nog wel teleurgesteld worden, je was te vroeg verblijd. Want als je in het hospitaal komt zul je je zoon zien liggen in een benauwdheid, die hij vannacht gekregen heeft. Die vreugde dat hij naar huis mocht was te groot voor hem. Dat kon zijn zwak lichaam niet meer verdragen.'

O, wat greep mij dit aan. Ik had haast geen benen meer om op te lopen. Hoe ik mij ook beriep op datgene wat de Heere mij beloofd had, toch kon ik de strijd maar niet te boven komen. Wat is de mens in zichzelf en wat moet de Heere zijn arm volk altijd bekrachtigen om in de strijd niet om te komen.

Zodoende werd het al 9 uur voordat wij met een en ander klaar waren. Maar ach, dat laatste eindje, want wat maakte die vijand het mij bang. Alles zou tevergeefs zijn, want hij komt niet mee, was het maar vanbinnen. Tot wij in de kamer waren waar Jacobus lag.

Maar zie, inplaats van hem op zijn bed te zien, stond hij gekleed bij de andere soldaten. Het bed was al afgetrokken en weggehaald. Hij stond zo moedig bij de andere soldaten dat men zou zeggen: 'Die jongen zal wel weer beter worden.' De dokter kwam eerst nog even kijken en vroeg: 'Zou het wel gaan, kun je zo'n reis maken? Zo bleef de dokter vragen, waarop Jacobus zei: 'Jawel dokter'. Hij was door de blijdschap zó moedig, dat hij, toen hij het rijtuig hoorde komen, eerst zijn kameraden de hand gaf en ze het beste toewenste. Zijn verzorger wilde hem begeleiden, maar dat hoefde niet. Zo zat hij als eerste in het rijtuig.

O, wat een aandoenlijk ogenblik was dat voor mij, toen al de verzorgers naar hem toe kwamen om hem voor het laatst de hand te geven. Zo gingen wij langzaam weg.

Toen wij bij de Singel kwamen stond mevrouw Van der Heij daar, om hem nog een hand te geven en wat te geven. O, die moeder stond daar te wenen van blijdschap dat hij nu naar huis mocht. Zij hielden zóveel van hem alsof het hun eigen kind was. Zij heeft niet méér kunnen doen aan hem dan wat zij gedaan heeft, ook in zijn ziekte. Twee keer in de week en op zondag bezocht zij hem en bracht altijd wat voor hem mee. Waar hij trek in

had kon hij van die moeder krijgen. Tot het laatste toe heeft hij haar genoemd zijn weldoenster. De Heere vergelde haar naar haar daden.

Weer thuis!

Wij verlieten Gouda en reden richting Boskoop. Dat reisje zal ik niet licht vergeten. Hoe trots zat ik nu tegenover al mijn vijanden. Hoe dreef ik nu de spot met hen, roemende in de trouw en de liefde van mijn God en Zaligmaker, Die niet alleen beloofd, maar ook vervuld, door welke diepe het ook heengaat.

Wij kwamen voor ons huis te staan, terugziende op een goede reis. Jacobus was zo moedig dat hij zelf uitstapte, zodat de burens zeiden: 'Het gaat nogal met hem.'

Eerst liep hij naar zijn moeder toe om haar te begroeten. Ach, wie zal zeggen wat er in dat moederhart omging. Zij had zolang naar haar zoon verlangd en nu zag zij hem in een toestand waar zij van gedacht had: 'Ik zal mijn lief kind hier niet meer zien' en nu zag zij hem! De Heere was zó goed voor ons en dat blijft Hij voor al zijn volk tot in eeuwigheid.

Tegen de avond kwam onze dorpsdokter, dokter Tak, een bezoek brengen, om onze zoon te onderzoeken. Na het onderzoek vroeg ik de dokter: 'Wat denkt u van hem?' De dokter zei: 'Het is met uw zoon zeer slecht, zijn beide longen zijn sterk aangetast.' Hij gaf de minste hoop niet op beterschap. Dat kwam ons eerst wel wat vreemd over omdat hij het de eerste dagen zo goed scheen te maken. Wij hadden er maar geen erg in dat dit alleen maar de blijdschap was, dat hij weer thuis was. Korte tijd daarna zagen wij het ook dat het niet goed met hem was. Hij was ineens zó zwak dat hij geen vijf minuten meer lopen kon. Hij kon niet meer gaan wandelen en bleef zodoende de hele dag in huis.

O, alle Gij dorstigen

Op een morgen ging ik alleen bij hem zitten op zijn kamer en vroeg wat hij van zichzelf dacht. Zijn antwoord was: 'Ja, dat kan ik nog zo niet zeggen.' Toen vroeg ik of hij niet dacht dat het wel spoedig sterven zou kunnen worden. Toen hij zei dat hij zich daarin nog niet kon verplaatsen zei ik: 'Ja, kind, dat zal toch wel de weg voor je zijn.' Daar liep ons gesprek toen mee af.

Toen ik de volgende morgen weer bij hem kwam, vroeg ik: 'Hoe gaat het zo, Kobus?' Daarop zei hij met een blij gezicht, wat ik niet beschrijven kan: 'O, zeer goed, want nu weet ik het ook dat het de weg voor mij is om te gaan sterven.' O, wat mochten we dat ogenblik samen wegzinken in de eeuwige goedheid van God. Die vreugde en blijdschap zal ik nooit vergeten, wat wij daar samen genoten, dat hij spoedig naar de hemel zou gaan.

Ik ben niet in staat om te schrijven de zaligheid en de zoetheid van Gods gemeenschap, wat wij genoten hebben in de twee maanden dat Jacobus nog bij ons geweest is.

Elke morgen kwam ik alleen bij Jakobus om dan een hoofdstuk uit de Bijbel voor te lezen en een gebed te doen. Zo was het op een morgen dat ik de Bijbel nam met een behoefte van het hart: 'Ach Heere, wat zal ik hem uit Uw Woord voorlezen?' Daarop werd mij gezegd: 'Jesaja 55', en zo kwam ik bij hem in de kamer. Het was mijn gewoonte om ook aan hem te vragen wat hij wilde dat ik lezen zou. Ook nu vroeg ik hem wat ik lezen moest. Toen hij daarop antwoordde: 'Pa, Jesaja 55', gevoelde ik dat het van de Heere was dat ik zou lezen: '*O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren...*' O, hoe spoedig lagen wij samen in Gods liefde verzonken, zodat wij niet meer verder konden lezen, maar het was daar een pauze, ik denk van een half uur, alsof wij beiden in de hemel waren. Toen hij het eerst bijkwam om weer wat te zeggen, keek hij mij aan en zei: 'Pa, ik geloof dat u heden veel geniet, zoals ik ook'. Ik antwoordde hem: 'Ja kind, zoveel als die lieve Heere daar nog een kanaaltje van het geloof had opengezet, dan was ik nog eerder in de hemel geweest dan jij.' Want ik dacht niet anders of mijn zwak lichaam had onder de liefde Gods moeten bezwijken. Daarna gingen wij door met het lezen en gebed. Wij eindigden met een danklied voor de Heere te zingen.

Zo eindigde Jacobus zijn laatste dagen met Psalmen te zingen, hoe zwak hij ook was. Op een middag had hij vier verzen gezongen, waarvan het laatste vers voor hem het beste was geweest, volgen zijn zeggen. Het was Psalm 42 vers 1:

*'t Hijgend hert, der jacht ontkomen,
Schreeuwt niet sterker naar 't genot
Van de frisse waterstromen,
Dan mijn ziel verlangt naar God.
Ja, mijn ziel dorst naar den HEER;
God des levens, ach wanneer
Zal ik naad' ren voor Uw ogen,
In Uw huis Uw Naam verhogen?*

Op een morgen kwamen wij weer bij hem, om naar onze gewoonte te doen, maar daar lag hij in tranen. Ik vroeg hem of er iets aan scheelde, waarop hij zei: 'O, ik lig hier zo zalig in de Heere, want ik ben ingeleid in de eeuwigheid door middel van Psalm 40:8-9 'Zie, Ik kom; in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o Mijn God, om Uw welbehagen te doen....' Dat was voor hem een stap nader tot de bevestiging en verzegeling van zijn ziel, dat hij het eigendom des Heeren was.

De volgende avond toen ik hem naar bed bracht, dacht hij aan mijn arm weg te zinken, met de woorden: 'Ach pa, en dat aan zo een, zo een verdoemelijk zondaar als ik ben.' O, wat was dat een groot wonder voor hem, dat hij als zó'n zondaar, weer een kind van God te mogen zijn, een erfgenaam van de hemel, die de hel verdiend had. Er was nu niemand slechter dan hij, voor de Heere. Zo sprak hij altijd, dat hij vanaf zijn 8e jaar de Heere had leren kennen en als kind in de liefde van God mocht delen. En toch was er niet één zó slecht als hij. Hierin zien wij dat die dierbare Heilige Geest alle zielen waarin Hij zaligmakend komt te wonen en te werken, komt te ontdekken aan hun diep bederf van het hart, aan erf- en dadelijke zonden. Zodat die dierbare Heere Jezus voor hen allen onmisbaar, noodzakelijk en dierbaar wordt.

Zo kwamen ook Gods lieve kinderen aan zijn ziekbed, waarvan de meerderen jaloers op hem waren dat hij zo'n zalig en gemakkelijk ziekbed had. Broeder Hoogendijk, ouderling van de gemeente, kwam ook nogal eens. Hij vroeg hem of hij toch niet liever op de aarde zou willen blijven, want hij kon dan hier ook de Heere grootmaken. Jakobus antwoordde hem: 'Ja, dat is wel waar, wij kunnen ook hier de Heere wel grootmaken, maar toch niet zoals daarboven in de hemel'. Daarom verlangde hij om afgelost te worden.

De laatste twee weken

Op een zondagmorgen kwam ik weer bij hem, voordat ik naar de kerk ging, en hij lag daar weer in tranen. Toen ik vroeg hoe het met hem ging, kreeg ik als antwoord: 'Mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen om bij de Heere te mogen zijn. Ik kan niet zeggen hoe ik verlang naar God. Ach pa, u mag wel voor mij bidden in de kerk, maar niet om beter te worden.' Ik beloofde hem dat niet te zullen doen daar wij nu wel wisten wat de weg des Heeren was. Maar ik wees hem er wel op dat hij niet vóór de tijd des Heeren weg zou willen gaan. Hierop antwoordde hij: 'Ach ja, maar ik heb zo'n verlangen om ontbonden te zijn'.

Uit de kerk ging ik weer naar hem toe en hij vertelde dat de Heere het wél gemaakt had voor hem. De Heere was met deze woorden hem voorgekomen: 'Als je nu in de hemel kwam en het was Mijn tijd nog niet geweest, zou je er dan wel willen zijn?' Toen heeft hij gezegd: 'Neen Heere en zo is hij in de wil des Heeren weggezonden, zodat het hem aangenaam was om in die hoop nu ook lijdzaam af te wachten op de komst des Heeren.

Zo mocht hij nog 14 dagen verwachtende zijn, naar de tijd van het lichaam der zonde verlost te worden. Hij mocht in die tijd ook nog een bezoek krijgen van de heer Kerstbergen uit Gouda, die ook aangenaam in gesprek en gebed mocht zijn. Toen ik die broeder naar de boot mocht brengen zei hij mij, bijzonder graag op de begrafenis aanwezig te zijn. Toen ik thuis kwam heb ik verteld wat deze broeder gezegd had. Jacobus was daar blij over en zei: 'Pa, als u mij zult begraven, met het volk van God aanwezig, dan moet u daar ook zingen. Zo hard zult u niet kunnen zingen op mijn begrafenis, of ik zal nog harder zingen van Gods eeuwige liefde.' Hij gaf toen op om te zingen Psalm 86:6:

*Leer mij naar Uw wil te hand'len,
'k Zal dan in Uw waarheid wand'len;
Neig mijn hart en voeg het saäm
Tot de vrees van Uwen Naam.
HEER, mijn God, ik zal U loven,
Heffen 't ganse hart naar boven;
'k Zal Uw Naam en majesteit
Eren tot in eeuwigheid!*

'Dat vers', zei hij, 'heb ik nooit genoeg kunnen zingen op de aarde.'

Ontbonden en met Christus

Zo is de laatste zondag voor hem aangebroken. Ik sprak 's morgens nog enkele woorden met hem en voor zover ik het nog verstaan kon, zei hij: 'Ach, ik verlang toch zo om ontbonden te zijn en bij de Heere te wezen.' Toen ik hem zei dat hij nu wel spoedig thuis zou zijn, keek hij mij lachend aan en kon verder die dag niet veel meer spreken door de benauwdheid van zijn lichaam. Enkele dagen voordien had hij van ons allen afscheid genomen, met vermaningen tot zijn broers en zusjes. Nu lag hij maar uit te zien en te verlangen tot de Heere zou komen. Toen de sabbat geëindigd was, mocht hij de eeuwige sabbat ingaan. Het was maar even twaalf uur geweest toen de Heere kwam om hem af te lossen. Nu was Jakobus bij zijn Koning, Die beloofd had hem aan Zijn liefde-hart te drukken.

O, ik kan niet zeggen hoe ik hem daar zag liggen, na zo'n korte verdrukking, als zijnde tien dagen, nu voorgoed verlost en dat voor eeuwig. Het was alsof ik hem zag opvaren, om zo voor eeuwig in de armen van die dierbare Heere Jezus te vallen. Die ook hem gekocht heeft met Zijn dierbaar harte bloed; de toorn van God voor hem gedragen, al de vloeken van de wet voor hem weggenomen, en voor eeuwig verlost heeft van de macht van de duivel en van al zijn zonden. Ik kan niet zeggen hoe gelukkig ik hem daar zag liggen en kon niets anders zeggen dan: 'Zij zullen rusten op hun slaapsteden, allen die in de Heere sterven.' Ik had maar één begeerte, dat ik toch met Gods lieve volk de Naam des Heeren mocht loven, prijzen en verheerlijken, voor zó'n weldaad, een Koningskind daar te mogen zien liggen en dat mijn eigen kind. O, mijn ziel zonk er zomaar onder weg, ik kon het bij ogenblikken niet op en had wel altijd bij hem willen blijven staan, in dat wonder dat hij nu afgelost was.

De begrafenis

De Heere heeft ook daarin mijn begeerte gegeven, zodat ons huis geheel vol was met Gods lieve kinderen, op de dag van zijn begrafenis. Wij hebben gezongen in huis en op het kerkhof. Ook ds. Schok uit Amerongen was aanwezig en heeft gesproken op de begraafplaats over de woorden uit Openbaring 14:13: '*... Zalig zijn de doden die in den Heere sterven ...*'. Hij gaf op om te zingen Psalm 86 vers 2 en daarna zongen wij nog Psalm 68 vers 2. Zo mochten wij nog met vreugde en blijdschap in onze ziel het kerkhof verlaten en verder die dag met Gods volk doorbrengen.

Hiermee is alles vervuld wat de Heere aan mij, arm zondaar, geopenbaard en beloofd heeft, n.l. dat hij een zaad zou zijn voor de Heere.

De volgende dag na de begrafenis mocht ik nog zalig gesteld zijn. Ik kreeg ook nog bericht dat er een broeder ouderling uit Driebergen, zalig in de Heere was ontslapen. Dat bericht gaf ook weer vreugde in mijn hart, zodat ik uitriep: 'O, lieve Heere, weer een thuis!' Ik ging naar boven en plotseling greep er een omkering in mijn ziel plaats, want ik kreeg het gevoel zoals de profeet Elia: 'Ik ben maar alleen overgebleven.' Dit gaf mij veel droefheid en door deze droefheid kwam ik ook in het gemis van mijn lief kind en wilde hem toen overal zoeken. Toen moest ik de Heere ook weer missen en al dat zoete en zalige wat ik twee maanden genoten had. Ik kon er vanaf die tijd maar niet meer inkomen hoe zalig mijn kind door Gods genade was afgelost en leefde meestal in het gemis van hem. Daarom dacht het de Heere goed voor ons weer een weg van beproeving in te gaan. Nu met ons oudste dochtertje.

5 Elisabeth Catharina Overduin 1879-1896

5.1 De oudste dochter

Twee jaar voor het overlijden van Jacobus, maakte ik op een van mijn reizen een wonderlijke zaak mee. Ik logeerde te Broekhuizen bij een lief kind des Heeren. Zijn naam was Van Tellingen, waar ik een bijzondere band aan had. Toen ik bij deze broeder was vroeg hij of ik bij het naar bed gaan, een lichtje wilde hebben. Ik wilde dat heel graag daar ik in het donker moeilijk in slaap kon komen. Hij zei toen: 'Dan zullen wij u een lichtje geven dat niet kan uitgaan.' Ik ging tegen elf uur met mijn lichtje naar boven. Ik kreeg een grote kamer en daardoor kwam het lichtje ver van mij af te staan. Ik lag te rusten en viel spoedig in slaap, wat meestal niet het geval is. Na een half uur werd ik opeens klaar wakker en ik zag dat ik in het donker lag. Ik schrok dat mijn lichtje uitgegaan was. Hoe was dat toch mogelijk?

Daar kwam de vijand op af, die zei: 'Dat heb ik gedaan, ik heb het lichtje uitgeblazen en nu zal ik mij in het wit aan je vertonen en als je jezelf durft bewegen of je handen vanonder de dekens durft halen, dan zal ik je vermorzelen.' Nu, dat zou wat worden, sterven van angst en van benauwdheid van de ziel.

Maar wat een wonder gebeurde er met mij, arm zondaar, ik lag ineens in het volle licht van de Heere en Hij was bij mij. O, wat zalig om zo zijn God te ontmoeten, tot redding van zijn ziel.

Op het hart gebonden

De Heere kwam nu een taak op mij te leggen van ruim twee jaar. Maar ik moet zeggen, zo lang die taak duurde was het mij zalig. De Heere bond in die nacht op een heel bijzondere wijze mijn lief kind Elizabeth zalig op mijn hart, om met en voor haar te worstelen voor God. Dat was in zó'n verbondenheid van de ziel dat ik werkzaam voor haar werd. Namelijk met de Drie-enige Verbondsgod, in de deugd van het Goddelijk recht, waarin ik haar kwijt kon, om haar erf- en dadelijke zonden. Maar ook in de deugden van Zijn eeuwige liefde en barmhartigheid, in Christus Jezus geopenbaard, waarin ik haar mocht behouden en niet kwijt kon raken.

Ik gevoelde mij daarin wel met God verenigd, wat Zijn heilig recht betrof, maar aan de andere zijde gevoelde ik mijn tere ziel vol van droefheid en leed dat ik mijn lief kind niet was kwijt geworden in het eeuwig vredeverbond in Christus. Nu was er een wond in mijn ziel, die, zoals reeds gezegd, twee jaar duurde.

Deze toestand, toen ik bij die vriend was, duurde drie uren. Toen die zalige toestand van mijn ziel over was, was ik geheel verwonderd en het daglicht was al zichtbaar. Ik ging kijken hoe het gekomen was dat het lichtje uitgegaan was en zag dat er een grote nachtvlinder tegenaan gevlogen was. Wat zijn de wegen des Heeren toch wonderlijk. Ik moet er van zeggen: 'O vijand, je bent wel veelwetend, maar niet alwetend.' Het was voor hem verborgen geweest, want hij dacht mij vreselijk te benauwen, maar de Heere was goed voor mij en belette hem dat. Hij maakte mij zalig werkzaam met mijn kind aan de genadetroon. Ik was daar die morgen zo innerlijk door verblijd, dat ik het ook aan mijn vriend Van Tellingen mocht vertellen, die in mijn blijdschap deelde. Mijn ziel bleef in een aangeboden werkzaamheid met mijn kind voor het aangezicht des Heeren.

Zij werd steeds weer op mijn ziel gebonden en dan kon ik haar toch niet kwijt bij de Heere. O, wat een wonderlijke zaak, wanneer de Heere een ziel op ons hart bindt, dan moet de Heere, met eerbied gesproken, het Zelf weer van ons afnemen en leggen in Zijn eeuwig Middelaarshart. Eerder kunnen wij niet tot rust komen. Dat heb ik in die weg goed geleerd. Het was mijn eigen kind dat ik wel kwijt was in Gods recht, maar niet in Zijn liefde, in Christus. Dat deed mijn ziel werkzaam blijven voor haar ziel.

Het begin van haar ziekte

Dat ging door tot de nacht van 3 april 1896. Die nacht om twee uur moest zij voor het eerst bloed spuwen. Toen kwam er voor haar en voor mij een bange strijd. Zij begon te roepen: 'Ach vader, nu moet ik sterven en ik kan niet sterven.' O, wie zou instaat zijn om die smart te beschrijven, wat ik op dat ogenblik in mijn vaderhart gevoelde. Maar de Heere gaf mij kracht om mijn knieën te buigen voor haar bed en om samen te bidden.

De dokter werd in die nacht ook geroepen en die wilde haar inspuiten. Maar zij begon te schreeuwen: 'Niet inspuiten', en zij vloog door haar bed van benauwdheid. De dokter hield aan en zei: 'Betje, als ik je niet mag inspuiten dan kom ik niet meer terug bij je'. Toen ging ik naar haar toe en zei: 'Ach, lief kind, je bent toch in de hand des Heeren, laat de dokter zijn gang maar gaan.' Toen liet zij het toe, maar het was met een slecht gevolg. Zij moest op een vreselijke manier weer bloed uitbraken, wat de hele nacht doorging.

's Morgens vroeg, om vijf uur was ik weer bij de dokter en vertelde hem het verloop. Zijn antwoord was: 'Dat is heel slecht voor haar'. Hij gaf mij een drankje mee en daar kwam zij weer aardig mee tot rust. Maar drie dagen later moest zij weer bloed overgeven en het werd steeds minder met haar.

Onder dit alles bleef haar zielentoestand steeds hetzelfde. Als ik haar hierover aansprak was zij bedroefd en riep dan, onder een vloed van tranen: 'Ach vader, ik kan zo niet sterven, ik moet voor eeuwig verloren gaan. O, mocht ik nog een ogenblik de Heere kunnen grootmaken.' Zij bad steeds tot de Heere en las veel. Op haar ziekbed heeft zij het boek 'Salomo's raad aan de jeugd', van ds. J. Fruitier, helemaal gelezen. Maar hoeveel zij ook las en bad, haar ziel bleef dezelfde. Dat bleef zo tot drie weken voor haar sterven.

Het laat zich begrijpen hoe mijn eigen ziel daaronder was. Drie weken had ik alle hoop gehad dat de Heere haar redden zou. Vooral wanneer ik in het verborgen voor haar zó had mogen worstelen aan de genadetroon. Daarin

was mijn ziel zo zalig in Gods gemeenschap dat ik wel eens moest uitroepen: 'O, lieve Jezus, al dat bloed en al die tranen zijn voor mij zó zalig, dat ik het niet wil missen voor al het genot van de wereld'. Als ik daarna weer tot mijzelf kwam dacht ik: 'Nu zal de Heere Zich wel aan haar geopenbaard hebben'.

Maar helaas, toen ik weer bij haar kwam en vroeg: 'Betje, hoe gaat het nu met je?' Dan werd zij heel bedroefd en zei met tranen: 'Ach vader, het is nog hetzelfde.' Zij was zich heel goed bewust dat God rechtvaardig was en dat de eeuwige dood verdiend had. Zij lag dan te zuchten, zoals het in de Catechismus staat: 'Aangezien wij naar het rechtvaardig oordeel Gods, tijdelijke en eeuwige straffen verdiend hebben, is er nog een middel waardoor wij deze straf ontgaan kunnen en weder tot genade komen?'

Uitzichtloos?

Wanneer ik dan vroeg of zij in meerder of mindere maat inzicht had op de Borggerechtigheid van de Heere Jezus, dan moest zij zeggen: 'Nee, ik moet zo verloren gaan, want mijn ziel is niet gered.'

Daarom was ik nu ook zelf in een toestand naar de ziel gekomen, dat het scheen geheel afgesneden te zijn. Ik moest maar zeggen: 'Ach Heere, als het is dat U mijn lief kind zó door de dood zult wegnemen, dan moet mijn hand op de mond en geef mij dan genade om voor U, de Heere te mogen zwijgen. Ik weet dat U die God bent, Die geen onrecht zult doen, ook niet met mijn Betje'. Zo lag ik als afgesneden voor de Heere. Bidden kon ik nu niet meer, want het was of alles afgedaan was.

Zo was de toestand van mijn ziel en zo zaten mijn lieve vrouw en ik bij haar. Dit was op een avond dat wij van half 10 tot twee uur 's nachts bij haar zaten, zonder één woord te spreken, want ons kind had toen veel pijn. Haar moeder sprak toen eerst en zei: 'Ach man, zou je nog niet eens in het gebed gaan en vragen of de Heere haar pijn wat wil verminderen?' Gelijk sloeg Elisabeth haar ogen naar ons op en zei: 'Ach nee vader, dat hoeft u niet te doen. Ik heb het de Heere reeds gevraagd en als de Heere het wil, dan zal Hij het ook geven, maar het is zo ook goed.'

Een stille hoop!

Met verwondering keken wij haar aan en ik vroeg: 'Maar Betje, hoe is het dan met je?' Toen mochten wij voor het eerst van haar horen: 'Er is een stille hoop in mijn ziel.'

O, wat dat zeggen voor mij was is niet te beschrijven, wat mijn ziel toen mocht ervaren. Ik ging met haar verder spreken en vroeg of die stille hoop grond bij haar had. Zij antwoordde daarop: 'Ja, die stille hoop heeft wel grond, namelijk in het eeuwig zoutverbond van een Drie-enig God, in het bloed van Jezus Christus en door de Heilige Geest in mijn hart.' Hier sprak zij enige tijd uit.

Wat was dat een wonder voor ons om deze taal te mogen horen uit de mond van ons kind, nadat zij zo lang in banden van de dood gelegen had.

Uit eindelijk sprak zij mij aan door te zeggen: 'Nu kunt u nog wel eens bidden voor mij, maar niet voor mijn lichaam, maar voor dat wat ik meegedeeld heb, om daarin meer versterkt te mogen worden in mijn ziel.'

Toen ik mij klaarmaakte om tot de Heere te naderen, zag ik Ruth op de dorsvloer van Boaz en gelijk riep ik uit: O, geestelijke Boaz, breidt dan ook Uw vleugelen van eeuwige liefde over haar ziel uit!' En zie, daar daalde die dierbare Jezus in haar ziel af, zodat zij zichzelf geheel mocht kwijt raken in een Drie-enig God..

De nacht en de daaropvolgende dag mocht zij daarin verkeren, zodat wij steeds dachten dat haar zwak lichaam en onder bezwijken zou. Ik moest maar uitroepen: 'Het is genoeg Heere, daar ik nu mijn kind ben kwijt geraakt in Uw eeuwige zondaarsliefde.'

Zo heeft zij nog drie weken de Heere mogen grootmaken. Zij heeft gepreekt en vermaand tot 23 augustus, zondagmiddag vier uur. Toen was het voor haar altijd sabbat.

Het was wel zeer opmerkelijk, omdat ik al twee zondagen niet was voorgegaan in de gemeente, met de gedachte niet van huis te kunnen. Juist op deze zondag heb ik 's morgens nog gesproken, omdat wij dachten dat het nogal ging. Ik had het ook aan haar gevraagd en zij had gezegd dat ik wel kon gaan, want alles was nu goed.

De poorten der gerechtigheid

Zo bang als zij voordien was geweest, zo gerust was zij nu in den Heere. Zo ging ik met toestemming van haar naar de kerk en sprak over de woorden uit Psalm 118 vers 19: '*Doet mij de poorten der gerechtigheid open; ik zal daardoor ingaan, ik zal den HEERE loven.*' Toen ik thuiskwam vroeg zij direct waarover ik gesproken had. Toen ik dat gezegd had, was zij zó blij, dat zij sprak: 'O, wat is dat heerlijk.' Zij sprak vervolgens op dezelfde wijze als ik en verheugde zich in die waarheid. Ook kwam ouderling Hoogendijk nog, die met haar sprak en bad. Daarna gingen wij eten en Elisabeth gebruikte ook nog wat eten. Daarna zei ik tot haar: 'Betje, is het goed dat ik wat ga rusten? Zij vond dat heel goed en ik dacht ook dat het wel kon.'

Toen ik even lag zei ze tot haar moeder: 'Moeder, wilt u mijn kussen goedleggen en ook mijn benen?' Haar moeder vroeg, of het toch wel goed ging. Hierop antwoordde zij: 'Ik ga sterven, roep vader maar.' Ik was direct bij haar en vroeg: 'Betje, ga je sterven? Ze zei: 'Ja, vader, ik ga sterven en het sterven is bang. Vraag de Heere maar of Hij nu wil komen om mij aftelossen.' Terwijl ik wegging groette zij mij nog. Ik bad tot de Heere om

haar aflossing en hoorde haar duidelijk roepen: 'Kom, Heere Jezus!' Daarna zei ze nog vier keer: 'Dag', en ging zo de eeuwige rust in.

Het was zondagmiddag 23 augustus, 4 uur, 1896.

Nu kan ik dit wat geschreven is afsluiten. Het is nu zomer 21 augustus 1897, vijftientig jaar, dat ik met mijn vrouw in het huwelijk heb geleefd. J. Overduin.

Geraadpleegde lectuur:

Predikanten en oefenaars deel 1, Houten, 1988

Ds. Jac. Overduin *Levensschets*, Oud-Beijerland, 1939

C.J. Segers *Uw trouw is groot 125 jaar Gereformeerde Gemeente*, Lisse, 1991

M. Golverdingen v.d. m., Ds. G. H. Kersten, *Facetten van zijn leven en werk*, Houten, 1993

Anderhalve eeuw gereformeerden in stad en lande, Zuid-Holland Noord, Kampen, 1984

6 Sara Coolbrant (1657-1677)

6.1 Graag bij Gods volk

Sara Coolbrant werd geboren in 1657 en woonde te Rotterdam. Tot haar twintigste levensjaar is er haast niets bekend. Alleen dat zij al enkele jaren bekommerd was over zichzelf. Haar moeder was rijk bedeed geweest met Gods genade. Maar dat kon Sara voor zichzelf niet geloven.

Wanneer er kinderen des Heeren in hun woning kwamen dan had zij een hoge achting voor die mensen en luisterde aandachtig wat er gezegd werd. Zij was jaloers op het nieuwe leven wat zij in die mensen opmerkte, want dat miste zij zelf. Er was wel een sterk verlangen in haar, om al was het maar het kleinste deeltje, in haarzelf te mogen ontdekken. Maar ach, zij was het immers niet waardig.

Wel nam ze de middelen ernstig waar, door het gebed, het lezen van Gods Woord en goede boeken. Toch waren er wel van het volk van God, die wel eens aan Sara vroegen of zij een hoop had of de Heere ook in haar leven het goede werk begonnen was. Maar dan antwoordde zij: 'Genade is een doorbrekend werk, maar ik voel niet anders dan hardheid en dodigheid in mijzelf, wanneer ik anderen over het werk des Heeren hoor spreken.'

Op de gezelschappen van Gods volk werd Sara het laatste jaar, ook regelmatig uitgenodigd. Toch hoorde zij daar ook regelmatig dezelfde klachten van gemis en veel zwakheden, waar Gods volk mee te kampen had. Maar het bleef bij haar maar steeds een klagen dat al die genademiddelen haar zo onvruchtbaar lieten. Ook alles wat zij in de kerk en bij Gods volk hoorde was voor haar gewaarwording tevergeefs, omdat het ook weer vlug vergeten was. Was dan alles tevergeefs?

Toch kreeg zij in deze tijd ook wel eens een bemoediging, dat de Heere juist in zwakheden gediend wilde worden.

Plotseling ziek

Sara ging ook wel eens op bezoek bij vrienden in Delft. Maar op het onverwachts werd zij daar tijdens haar bezoek ziek. Met veel moeite en hulp van haar vrienden is zij naar huis gebracht. Het was duidelijk dat het niet goed met haar ging. Dit had zij ook in de gaten en de vrienden hoorden haar de Heere danken, voor Zijn goedheid, dat Hij haar weer thuisgebracht had. Haar vrienden die nog wat bleven stonden er bezwaard bij te kijken, dat het schijnbaar een gevaarlijke ziekte was. Dit had Sara in de gaten en zei: 'Wees niet ontroerd, want dit is van de Heere, het behaagt Hem om zo met mij te handelen. Dat wij het maar recht mochten inzien.'

Een van de vrienden maakte de opmerking: 'Zodanig is het leven, want het is een damp, die voor een korte tijd gezien wordt en daarna verdwijnt' (Jac. 4:14).

'Ja', zei Sara, 'zo is het ook met mij, in mij kunnen wij nu zien dat wij moeten werken zolang als het dag is, want de nacht komt, waarin niemand werken kan. ... *Heden. zo gij Zijn stem hoort. Verhardt uw hart niet ...*' (Psalm 95:7 en 8).

Toen vroeg er iemand van de vrienden aan haar: 'Maar Sara, hoe is het dan nu met uw ziel?' Zij antwoordde: 'Heel droevig; want mijn lichaam is zó afgemat, dat mijn ziel haar werk niet kan doen.'

De vraagsteller vervolgde: 'Hoewel de Heere het toelaat dat uw lichaam afgemat is, zo kan Hij de vermoeden de kracht vernieuwen en de zwakken sterkte geven. En als wij niet weten wat wij bidden zullen, komt de Geest onze zwakheid te hulp, wanneer Hij bidt met onuitsprekelijk zuchten, volgens Romeinen 8. Zucht maar tot de Heere, want Hij was het die tot een zuchtende Mozes zei: '... *Wat roept gij tot Mij? ...*' (Exodus 14:15).

Daarna vroeg er iemand: 'Zou je nog iemand van je vrienden of kennissen willen spreken?' Zij antwoordde: 'Ja, ik wilde nog wel met die vriend spreken die de staat van mijn ziel recht kan beoordelen.'

Toen die vriend kwam was Sara blij en zij hebben samen gesproken over het werk des Heeren, wat uitkomt in Zijn grote macht, Zijn wijsheid en goedheid, in betrekking tot Gods handelen met Zijn volk.

Elkaar vermanen

Na enige tijd, toen er aan Sara gevraagd werd of zij nog wat te zeggen had, toonde zij daar een innerlijke begeerte toe. Eerst begon zij uit haar eigen zielenleven te vertellen. Daarna, toen zij wat op adem gekomen was, ging zij ieder persoonlijk aan te spreken. Zij die erg bezwaard waren zocht zij te bemoedigen: 'Heb goede moed. Zoek de Heere, want die Hem vrezen zal Hij niet begeven noch verlaten. Het zal hun niet ontbreken aan enig goed. Voedt uw kinderen op in de vreze des Heeren. Neem de genademiddelen waar, vooral in het naartig opgaan naar de kerk, met uw kinderen. Verwacht daar Gods zegen.'

Anderen gaf zij vermaningen of bestraffingen mee, voor zover zij meende dat ieder nodig had met betrekking tot hun eeuwig welzijn. Met tranen namen zij afscheid van elkaar.

Sara wees er steeds op dat de mensen een voorbeeld aan haar moesten nemen, met betrekking de handeling des Heeren met haar: 'Enkele dagen geleden was ik nog gezond en nu zó zwak. Zie Gods almacht ook hierin. Wij gaan naar ons eeuwig huis. Eeuwig wel of eeuwig wee. O, let er toch wél op en neem een voorbeeld aan mij hoe snel alles kan veranderen met onze gezondheid. Hoe haastig kan de Heere het leven wegnemen. O, merkt het toch op hoe haastig alles veranderen kan door ook ons leven weg te nemen. Het gaat om uw eeuwige zaligheid!' Dit laatste benadrukte Sara zó sterk dat iedereen zich verwonderde.

Een van de vrienden zei toen: ‘Zusje, je hebt nu genoeg gezegd, de Heere bevestigde je woorden met Zijn zegen, door Zijn Geest!’

Toen zei Sara: ‘Dat zal ik van de Heere bidden en zij keerde zich om en met gevouwen handen en naar de hemel geslagen ogen zuchtte zij: ‘Ach, hoe ellendig is mijn hart en hoe weinig werkt alles uit! Ach, ik gevoel Gods lieve gunst niet’.

Dat was voor een van de vrienden een reden om op te merken: ‘Sta dan met Habakuk op de wacht; want Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven. Nu is het nog de tijd om te strijden en om door het geloof te leven. Hiernamaals wordt het een aanschouwen.’

Inderdaad zou de Heere Sara veel minder vergeten, dan een moeder haar zuigeling (Jes. 49: 15).

Maar haar klachten bleven nog aanhouden: ‘Ach, dat de Heere mij het kleinste deeltje van Zijn goedheid liet zien, door tot mijn ziel te zeggen: *‘Ik ben uw heil’* (Psalm 35:3b).

Door een vriend werd opgemerkt: ‘Het is beter dat een bedelaar met lijdzaamheid wacht, dan dat hij de geveer paal en perk stelt. Wees lijdzaam en de Heere zal Zich wel haast openbaren.’

Toen zei Sara: *‘Mijn ziel wacht op den HEERE, meer dan de wachters op de morgen’* (Psalm 130:6). Ik zal wachten en de Heere aankleven, om mij aan Zijn wil te onderwerpen’.

Daarna volgde er een tijd van bidden en wenen voor Sara, tot er iemand aan haar vroeg: ‘Hoe is het nu met je Sara?’ Hierop antwoordde zij: ‘Zo het de Heere belieft, zie hier ben ik, Hij doe met mij zoals het goed is in Zijn ogen’. Zij vervolgde tot de vrienden: ‘De Heere Jezus zij uw deel, met al Zijn verdiensten. Ach, die volheid van Jezus ... kan ik nog iets meer wensen?’

Toch beliefdde het de Heere Sara nog in het donker te laten, zoals Heman zegt in Psalm 130:6b: *‘... ik draag Uw vervaarnissen, ik ben twijfelmoedig’*.

Een ander van de aanwezigen zei tegen haar: ‘Zusje, onderzoek je ziel in oprechtheid; maar weet dat de minste genade, al is zij nog zo klein, genade is van Jezus.’

6.2 Hoop op God

Nadat Sara een tijdje stil gelegen had zei ze: ‘Ja, er ligt genade, maar zij is zó klein’.

Een van de vrienden antwoordde: ‘Het kleinste deeltje van genade is óók genade, al is het nog zo klein en wees verzekerd, als de Heere dit gewerkt heeft, dan zal het aan het einde van de strijd, een heerlijke uitkomst geven’. Spreek uw ziel maar eens aan: *‘Wat buigt gij u neder, o mijn ziel en wat zijt gij onrustig in mij? Hoop op God’* (Psalm 42:12a).

Toen zei Sara: ‘Zou ik het durven wagen? Hoe zal ik daar zeker van zijn? Zal de Heere Zich ook aan mij openbaren?’

‘Het is het Eigen werk des Heeren’, antwoordde de vriend, ‘niet alleen het beginnen, maar ook het voleinden daarvan, volgens Zijn Eigen Woord: *‘De HEERE zal het voor mij voleinden; Uw goedertierenheid, HEERE, is in eeuwigheid; laat niet varen de werken Uwer handen’* (Psalm 138:8). En volgens Filipp. 1:6: *‘Vertrouwende ditzelve, dat Hij, Die in u een goed werk begonnen heeft, dat voleindigen zal tot op den dag van Jezus Christus’*. Sara verzuchtte: ‘Dan zal ik met lijdzaamheid wachten, mijn ziel wacht op de Heere’, en zij werd wat rustiger.

Na een korte tijd riep zij plotseling uit: *‘Mijn Heere en Mijn God’* (Joh. 20:28b).

Een van de vrienden vroeg: ‘Begin je te gevoelen dat Jezus komt, Sara?’

Hierop antwoordde zij: ‘Ja, Hij komt haast’, en zij kon zich niet langer inhouden:

*Kom dan, lang verwachte Koning!
Voer mij over in Uw woning.
Breng mijn ziel, die naar U haakt,
Daar zij eeuwige vreugde smaakt.*

Hij is gekomen!

Diezelfde avond, tussen acht en negen uur, kwam er een grote verandering voor Sara. Met een stralend gezicht riep zij tot haar vrienden: ‘Hij is gekomen, Hij is gekomen! Welkom, mijn Koning Jezus, welkom niet alleen als Koning, maar ook als Priester en Profeet.’

Wat waren de vrienden blij om dit uit haar mond te mogen horen. Met verwondering mochten zij getuigen zijn van de grote verandering door de hand des Heeren.

Een van de vrienden sprak tot Sara de woorden uit het Hooglied van Salomo, hoofdstuk 8 vers 6 en 7: *‘Zet mij als een zegel op Uw hart, als een zegel op Uw arm, want de liefde is sterk als de dood, de ijver is hard als het graf; haar kolen zijn vurige kolen, vlammen des HEEREN. Vele wateren zouden deze liefde niet kunnen uitblussen, ja de rivieren zouden ze niet verdrinken; al gaf iemand al gaf iemand al het goed van zijn huis voor*

deze liefde, men zou hem ten enemale verachten'. Niemand weet hoe krachtig de Heere Jezus werkt dan de ziel die op hem wacht.'

Sara kon nu niet meer zwijgen en zei: 'Nu zie ik U weer, o mijn Jezus. Nu ga ik met U en word ik gewaar wat het is U te beminnen. Is dat de witte keursteen en de nieuwe naam? Ik heb gevonden Dien Die mijn ziel liefheeft. Veel strijd is er geweest en wat heb ik getwijfeld, maar de Heere is getrouw in Zijn beloften. Hij heeft gezegd: Die Mij zoeken zullen Mij vinden en Zijn Woord is ja en amen, in Christus'.

Een van de vrienden wees er nog op dat het van groot belang is zich aan de middelen te houden

Na wat rust werd er gevraagd: 'Sara, hoe is het nu?'

Hierop antwoordde zij: 'Onuitsprekelijke dingen! Ik moet met de apostel Paulus uitroepen: Geen oog heeft het gezien. Toen riep zij:

*Kom dan nu, gewenste tijd!
En voleindig hier mijn strijd,
Met mijn angstig, droevig zuchten;
Ja, dan leef ik weer verblijd
In de aangenamer luchten.*

Daarna werd haar gevraagd wat zij dan nu meer had dan voorheen.

Sara gaf als antwoord: 'Al wat mijn Jezus heeft, geeft Hij mij ook. Mijn ziel was voordien aan Zijn tafel zo dood en zonder vrucht, maar nu zit ik aan met Abraham, Izak en Jacob. O, het is nu zo anders met mij.'

Deze woorden sprak zij zo met kracht uit, dat iedereen zich verwonderde over Gods goedheid en genade haar bewezen.

Zij begeerde niet anders dan ontbonden en met Christus te zijn. Zij riep maar uit: 'Laat ons maar gaan, want wat doen wij hier nog?' Dit ging samen met over heilige zaken te spreken en lofzangen te zingen. Zij was vol om Gods lof te vertellen.

Toen haar aangeraden werd om haar lichaam wat rust te geven, zei Sara: 'Het is het omhulsel maar. Zou ik door mijn zwijgen tot lof van God hier zijn? Nu moet ik de Heere verheerlijken.'

Daarna vroeg Sara zichzelf af, de eerste vraag van de Heidelberger Catechismus, over *de enige troost in leven en sterven*. Maar zij mocht ook het antwoord op die vraag, met toepassing op zichzelf beantwoorden.

Toen het de laatste rustdag voor haar was zei ze: 'O, dit is de dag des Heeren; nu moet ik de Heere ook verheerlijken. Zij sprak zei uit Psalm 16 vers 11: *'Gij zult mij het pad des levens bekend maken; verzadiging der vreugde is bij Uw aangezicht; liefelijkheden zijn in Uw rechterhand, eeuwiglijk.'*

Kort daarna: *'Maar ik zal Uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen, ik zal verzadigd worden met Uw beeld, als ik zal opwaken'* (Psalm 17:1).

Enige tijd daarna:

*Ach, wat lig ik hier te klagen,
Daar mij zulk een heerlijkheid
Die geen ogen immer zagen,
In de hemel is bereid?
Weg dan, wereld, ijdelheden!
'k Heb Gods raad hier uitgediend..
'k Ga vast met verkloekte schreden
Naar mijn allerbeste Vriend,
Die mij, met geopende armen
Zal verlossen van mijn karmen. (kermen)*

Haar krachten verminderden sterk. Het spreken deed zij met steeds meer moeite. Zij zong nog Psalm 103 vers?

*Mijn ziele wil den Heer met lofzang prijzen,
Al wat in mij is moet Hem eer bewijzen,
En Zijn heil'gen Naam loven met vliet.
Wil Hem prijzen en roemen onbeladen,
O, gij mijn ziel, loof des HEEREN weldaden,
Die gij ontvangen hebt; vergeet die niet. (Berijming P. Datheen.)*

Intussen stonden er verschillenden van Gods volk rondom haar bed. Zij spraken over de toekomst van de Kerk en van Gods ware en oprechte Sion.

Toen Sara van Sion hoorde spreken zei ze nog: ‘*Doe wel bij Sion, naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op*’ (Psalm 51:20). Dit waren de laatste woorden die zij hoorbaar gesproken heeft. Zo is Sara, na al haar strijd en twijfelingen op een liefelijke en zacht wijze ontbonden, om met Christus te zijn! Het was 19 juli 1677. Halleluja!

Naschrift

De vader van Sara was Bijstant Coolbrant en haar moeder was Marietgen Pieters van der Wiel. Zij zijn getrouwd op zondag 21 juli 1641 te Capelle a/d IJssel.

Er zijn 15 kinderen uit dit huwelijk geboren:

Pieter	gedoopt	10-10-1643
Abraham	„	22-10-1645
Fijtge	„	05-03-1647
Jacob	„	22-02-1649
Isack	„	22-02-1649
Susanna	„	27-03-1650
Marija	„	07-01-1651
Bijstant	overleden	29-12-1652
Marija	gedoopt	16-11-1653
Abraham	„	05-12-1655
Sara	„	27-01-1658
Govert	„	04-07-1660
Isack	„	20-08-1662
Rebecca	„	04-11-1664
Rebecca	„	01-04-1668

Het 15^e kind, Rebecca, is getrouwd op 18-jarige leeftijd, 17 december 1686 te Middelburg, met de bekende predikant Jacobus Fruitier, geboren 5 juni 1659 te Middelburg, overleden 23 mei 1731 te Rotterdam. Bij zijn overlijden wordt ook de Franse kerk bij de Hoogstraat genoemd. Mogelijk was hij daar ook predikant. Rebecca is reeds overleden op 31-jarige leeftijd, 21 december, te Middelburg. Daar is zij ook begraven. Ds. Fruitier zijn eerste vrouw was reeds gestorven voordat hij met Rebecca trouwde. Na haar overlijden is hij nog twee maal getrouwd

Sara was 12 jaar toen haar moeder gestorven is. Haar moeder is begraven op maandag 11 november 1669 te Rotterdam, met als bijvoeging: Fransse kerck; op de Westzijde v.d. Leuffehaven bij 't Nijeuhoef.

Wie de schrijver geweest is over de laatste dagen van Sara is niet duidelijk. Sommigen denken van ds. J. Koelman, die in die tijd in Rotterdam was.

De eerste druk is uitgegeven door J. van den Berg te Amsterdam, 1679. Daarna is het opgenomen in *Des Heeren lof, verkondigt uit de mont der kinderen*, door ds. W. Eversdijk (1653-1729). Later ook enkele malen in *Plichten der ouders aan hun kinderen*, door ds. J. Koelman

Enkele bekende predikanten die in die jaren in Rotterdam stonden waren:

Simon Simonidus	1652-1664
Jacobus Borstius	1654-1680
Franciscus Ridderus	1656-1683
Gregorius Mees	1675-1694

In totaal hebben er 16 predikanten in Rotterdam gestaan, in de jaren dat Sara leefde.

Geraadpleegde literatuur:

Wolke der getuigen Veertig levens en bekeringsgeschiedenissen, J.C van Schenk-Bril, Doesburg, 1896

Doopregister gemeente Rotterdam

Voor edeler staat geschapen Levens- en sterfbedbeschrijvingen van gereformeerde kinderen en jeugdigen uit de 17^e en 18^e eeuw, Leiden, 1991

Repertorium van Nederlands Hervormde predikanten tot 1816 deel 1, Dordrecht, 1996

- 1 Het huisje waar het gezin Van Driel in woonde te Dubbeldam
- 2 Arie van Driel bij de Marine, de 5^e van links
- 3 V.l.n.r broers van Arie: Andries, Frans en Willem van Driel
- 4 Moeder Van Driel-van Vaalen met haar jongste dochter Lena
- 5 De oudste broer, Pieter van Driel en zijn vrouw Maria Geerts. Drie dochters zijn jong overleden
- 6 Grafsteen te Papendrecht van Dievertje van Driel-Nederlof
- 7 Apolonia van Driel met haar man Leendert Smit en gezin
- 8 Gerrit van Driel en zijn vrouw Bastiaantje
- 9 Andries van Driel op latere leeftijd
- 10 Maria Wapperom op 13-jarige leeftijd; zij trouwde later met Andries van Driel
- 11 Lena van Driel met haar man Frededrik van Toor

- 12 Geboorteakte van Wijntje Nap
- 13 Achterstraat in Woerden, toen familie Nap daar woonde

Ds. W.H. Gispen (1833-1909)

De twee middelste predikanten bezochten Gerrit. Links ds. S. van Velzen en rechts ds. A. Brummelkamp
De Theologische School te Kampen

Ds. Jac. Overduin

Ds. J. Holster te Leiden

R. Segers, van 1890-1903 diaken scribe te Lisse

C. Segers, van 1878-1922 diaken kerkmeester te Lisse

G.C. Tromp, van 1883-1911 ouderling te Lisse

De pastorie naast de kerk, waar de familie Overduin te Lisse woonde

De familie Overduin

De Franse of Waalse kerk, hoek Hoogstraat-Rodezandstraat te Rotterdam

Afbeelding op een uitgave van ds. F. Ridderus

Ds. J. Koelman was in die jaren te Rotterdam

- 1. Jacobus, geb. Leiden 9/1/1874 en overleden Leiden 1895**
- 2. Daniel Christiaan Overduin, geb. Leiden 16-2-1875, overl. Rotterdam 11-12-1946, tr. 1-11-1898 Neeltje Ravensberg.**
- 3. Gerrit, geb. Leiden, 3-5-1876, overl. 24-12-1912**
- 4. Geertruida geboren 24-8-1877 overleden 9-2-1878**
- 5. Margaretha, geb. 28-9-1878. overl. 20-11-1878**

- 6. Elisabeth Catharina geb. Leiden 23-12-1879, overl 23-8-1896
Allen in Leiden geboren.**
- 7. Jacoba, geb. Doorn 2-1-1885, overleden Dordrecht 9-1-1974**
- 8. Maria, geb. Doorn, 22-4-1887 (staat achter & N.N. de Mooi**
- 9. Johannes, geb. Kampen, 17-11-188i, overl. 14-5-1963 te Sliedrecht**
- 10. Martinus, geb. Doorn 21-11-1883, overl. Doorn 31-1-1884**
- 11. Hendrik, geb. Doorn 15-4-1886, overl. Dordrecht 17-8-1975**
- 12. Pieter, geb. Montfoort 19-3-1890, overl. Hardinxveld 18-1-1965**
- 13. Martinus, geb. Boskoop 9-7-1892, overl. Woerden 17-9-1970, geh. 24-1-1913 met Jphanna Maaïke Por, geen kinderen.**